

Glasnik

NEZAVISNOG SINDIKATA ZNANOSTI I VISOKOG OBRAZOVANJA | VELJAČA 2017. | BROJ 3.

TOME ANTIČIĆ

HRVATSKOJ TREBA STEM SVEUČILIŠTE

VELIKO VIJEĆE

100 DANA VLADE U KOLIZIJI S NACIONALnim INTERESIMA

SLUČAJ BARIŠIĆ

PLAGIJATI I AKADEMSKA ZAJEDNICA

Vijesti ukratko	4	Pregovori – tko želi znati više	15
AZ Treći horizont – mirovinski fond NSZVO-a.....	6	Kako pregovori razotkrivaju politiku.....	18
Stipendiranje djece preminulih članova	8		

TEMA BROJA**Pregovori
o plaćama**

10

RASPRAVA O ZNANOSTI**Hrvatskoj treba STEM sveučilište**

38

SLUČAJ BARIŠIĆ

23

**Plagijati i
akademska zajednica**

Veliko vijeće o 100 dana Vlade	26
Učinci porezne reforme.....	28
Proračun za 2017. i prioriteti Vlade.....	32
Razgovori o aktualnim temama	37
Dugoročni ekonomski rast	46
Kriza demokracije.....	50
O medijima i politici	54
Više od četvrt stoljeća u klinču s vlasti.....	56
ESF projekt Matice	59
ESF projekt NSZVO-a	60
Učlani kolegu u Sindikat	61

I M P R E S U M
Glasnik Nezavisnog
sindikata
znanosti i visokog
obrazovanja

GLAVNI UREDNIK

Vilim Ribić

IZVRŠNI UREDNIK

Robert Brozd

SURADNICI

Lucija Barjašić Špiler, Antonio Čoga, Željko Ivanković, Tatjana Jedličko, Matija Kroflić, Ana Petošić, Kristina Radić, Andreja Škvorc, Nataša Vrbešić

LEKTURA

Ivana Kurtović Budja

GRAFIČKA PRIPREMAPredrag Vučinić
FOTOGRAFIJE
Arhiva Sindikata znanosti, Pixsell i Shutterstock**NAKLADNIK**Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja
Zagreb,
Trg maršala Tita 4**KONTAKT**Telefon: 01 4847 337
Fax: 01 4847 338

e-mail: uprava@nsz.hr

ADRESA UREDNIŠTVA

Zagreb, Ulica Florijana Andrašeca 18A/VI

NAKLADA

12.500 primjeraka

TISAK

Znanje d.o.o., Zagreb

ISSN 2459-4717

Rast plaća, porezna reforma i nacionalni interesi

U novom broju Glasnika očekivano se bavimo temom koja već mjesecima puni novinske stupce i koja je od najvećeg interesa za sve naše članove – **pregovorima o plaćama**. Unatoč jasno propisanim uvjetima o povratu 6 posto osnovice, koje su se sindikati javnih i državnih službi 2009. godine, u jeku ekonomske krize, sporazumno odrekli, ni prethodna niti sadašnja Vlada Republike Hrvatske do današnjeg dana nisu ispoštovale potpisano i nisu u proračunu predvidjele dodatna sredstva za isplatu duga koji se od 1. siječnja 2016. iz mjeseca u mjesec kontinuirano povećava. O kojem se točno iznosu radi (a riječ je o milijardama kuna), kako i zašto je do toga uopće došlo, koji su daljnji koraci sindikata i moguće posljedice po državni proračun, kao i što to doista govori o Vladi RH kao vjerodostojnom partneru u socijalnom dijalogu i kolektivnom pregovaranju, o svemu tome saznat ćete više na stranicama koje slijede.

S puno simbolike poklopilo se da je dan isteka produžene primjene *Izmjena i dopuna Dodatka Sporazumu o osnovici*, dokumenta kojim su regulirani povrat i naredna usklađivanja osnovice u cilju dostizanja pravedne cijene rada u javnim službama, upravo taj 26. siječnja, ujedno i **stoti dan od stupanja na dužnost** Vlade premijera Plenkovića. Zato je i sasvim prikladno da se Veliko vijeće Sindikata znanosti osvrne na sve (ne)učinjeno u prethodna tri mjeseca i da svoj **sud o radu Vlade** kroz prizmu onoga što smatramo da bi trebali biti potezi u istinskom interesu cijele nacije.

Naravno, za ovaj broj smo pripremili i egzaktne brojčane pokazatelje koji služe kao čvrsta analitička podloga gore navedenim ocjenama. Uz već uobičajeni uvid u **proračunska kretanja za tekuću godinu**, odlučili smo vam dati i konkretni prikaz **učinaka** (u kunama) **porezne reforme** na zaposlene u našem sustavu, kroz sedam različitih scenarija koji čine vertikalni presjek radnih mjesta, od najnižih do najviših.

Prošle godine smo u Sindikatu pokrenuli ciklus **znanstvenih razgovora o aktualnim temama**. Iako smo sadržaj tih rasprava detaljno objavili na našim internet stranicama, odlučili smo najzanimljivije dijelove objaviti i ovdje, kako bi bili dostupni i onim našim članovima koji nemaju naviku redovito posjećivati naš web. Zato ćete listajući Glasnik moći pročitati razmišljanja **Tome Antičića**, ravnatelja IRB-a, o gorućim problemima znanstvenog sustava i mogućim rješenjima; **Anu Matan**, **Tončija Kursara** i **Danijelu Dolenc** s FPZG-a o krizi liberalnih demokracija; **Žarka Pušovskog** o odnosu medija i politike te **Ivu Bičaniću** o dugoročnom ekonomskom rastu Hrvatske u socijalizmu i u kapitalizmu. Naposljetku, u kraćem tekstu osvrnuli smo se i na događaj koji je podijelio akademsku zajednicu i glasno odjeknuo u javnosti – je li resorni ministar **Barišić** **plagirao svoj rad** – odnosno, na šire društvene implikacije ove podjele.

Uredništvo Glasnika

VELIKO VIJEĆE

RADNOM SJEDNICOM OBILJEŽENO 27 GODINA SINDIKATA ZNANOSTI

11. siječnja 2017., na 27. obljetnicu osnutka Sindikata, Veliko vijeće održalo je radnu sjednicu. Uz kratko podsjećanje na osnivanje organizacije te dodjelu priznanja dugogodišnjim djelatnicima Tajništva i zaslužnim članovima, održani su i izbori zamjenskih članova u Veliko i Malo vijeće. Na dnevnom redu sjednice našao se cijeli

niz tema, poput perspektiva nadolazećih pregovora o temeljnog i granskog kolektivnom ugovoru, kao i nastavka pregovora o Sporazumu o osnovici za plaće te o budućim modalitetima djelovanja. Riječ je bilo i o kriznoj situaciji na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te općenito o stanju u znanosti i na sveučilištu. (rb)

SMANJENJE KOEFICIJENTA ZA 3 POSTO UREDBOM VLADE RH

PROTIV RJEŠENJA VRHOVNOG SUDA PODNESENA USTAVNA TUŽBA

U predmetima radi utvrđenja nedopuštenosti odluka o plaćama kojima se smanjuju koeficijenti složenosti poslova u javnim službama za 3 posto Sindikat je također pokrenuo pilot tužbe. Unatoč postojanju određenog broja odluka u korist radnika u ovim predmetima, pretežita praksa županijskih sudova kao i postupanje Vrhovnog suda, koji je donoseći krajnje ispolitizirano i pravno nezasnovano rješenje i presudu, ukinuo jednu od pravomoćnih presuda donesenu u korist zaposlenika pokazuju

kako isti u konačnici vrlo vjerojatno neće biti riješeni u korist zaposlenika. Pravna služba Sindikata je podnijela ustavnu tužbu protiv posljednje spomenute odluke i rješenja Vrhovnog suda te se odluka Ustavnog suda u tom predmetu još uvijek čeka. Također se čeka i odluka Ustavnog suda povodom prijedloga za ocjenu zakonitosti Uredbe kojom su 2013. godine svim zaposlenicima javnih službi koeficijenti složenosti poslova umanjeni za 3 posto. (tj)

JUBILARNA NAGRADA ZA 2013. GODINU

SUDSKI POSTUPCI JOŠ UVIEK U TIJEKU

Zbog brojnih upita vezanih za utuživanje jubilarnih nagrada za 2013. godinu, obavještavamo sve članove da su još uvijek u tijeku sudski postupci povodom pilot tužbi kojima Sindikat nastoji ishoditi isplatu razlike jubilarne nagrade po punoj osnovici od 1.800,00 kuna neto. Na pilot tužbe smo se odlučili zbog neujednačene sudske prakse. Naime, u istim predmetima neki sudovi usvajaju tužbene zahtjeve dok ih drugi odbijaju.

Trenutno imamo nekoliko pozitivnih i negativnih presuda općinskih sudova, a nedavno smo zaprimili i dvije negativne presude Županijskih sudova u Zagrebu i Rijeci. U ostalim predmetima, koji su još uvijek u tijeku, čekamo drugostupanske odluke. Ovisno o njihovu ishodu, tijela Sindikata donijet će odluku o podnošenju tužbi za sve ostale članove. (tj)

RASPISIVANJE IZBORA

PODRUŽNICE BIRAJU NOVE ZASTUPNIKE

Veliko vijeće je jednoglasno donijelo odluku o raspisivanju izbora po podružnicama. Izbori će se održati u razdoblju od 1. ožujka do 15. lipnja 2017. godine. Prema Statutu Sindikata, izbori za stalne zastupnike Sabora Sindikata na podružnicama se provode svake četvrte godine, i to u godini koja prethodi redovnom Saboru. (rb)

OTKAZ KOLEKTIVNIH UGOVORA TEMELJNI I GRANSKI UGOVOR U PRVOSTU-PANJSKOM POSTUPKU

U tijeku su sudski postupci radi utvrđivanja nedopuštenosti odluka Vlade RH o otkazivanju Temeljnoga kolektivnog ugovora za službenike i namještenike u javnim službama (NN 115/10) i Kolektivnog ugovora za znanost i visoko obrazovanje (NN 142/10). Postupci koji se vode pred sudom prvog stupnja još su uvijek u tijeku. (tj)

PRIOPĆENJE ZA JAVNOST

GENERALI O DIONICAMA ZA BRANITELJE - IZJAVA RAZUMA

Usporedbe braniteljskih mirovina i mirovina običnih smrtnika

Hrvatski generalski zbor protivi se dodjeli 7 posto dionica od prodaje HEP-a braniteljskom fondu

Povodom ponovnih tendencija povećanja privilegija temeljem zasluga umjesto odgovarajućeg plaćanja rada u zemlji, a osobito u obrazovanju, Veliko vijeće Sindikata znanosti raspravljujući o nacionalnim prioritetima na sjednici održanoj 11. siječnja 2017. istaklo je sljedeće:

Najsvjetlijim trenutak javnog života u zadnjih godinu dana je izjava Generalskog zbora o protivljenju dodjele 7 posto dionica od prodaje HEP-a braniteljskom fondu. Bilo tko drugi da je slično izjavio olako bi riskirao prizemne etikete.

Ta izjava raduje svakoga tko voli domovinu i sve ljude u njoj. Ona unosi optimizam, baš u vrijeme kada nova vlast nizom štetnih odluka gasi iskru nade koju je zapalila svojim dolaskom. Izjava generalskog zbora otvara nadu da je u Hrvatskoj moguća vladavina razuma, odgovornosti i istinske brige o svim građanima vlastite države i društva.

O tome koliko su generali u pravu, tj. o tome da ljudi koji su zaslužni za slobodu naše domovine nisu egzistencijalno ugroženi i da ne mogu opet biti prioritet, govore podaci Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje:

● Broj svih klasičnih umirovljenika (prijevremeni, invalidski, starosni, itd.), odnosno umirovljenika prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, od sredine 2003.

do sredine 2016. porastao je za 13 posto. U istom periodu broj braniteljskih mirovina povećan je s 30.865 na 72.112 ili za 134 posto.

- Podaci o broju umirovljenika i prosječnoj isplaćenoj mirovini pokazuju da je prosječna braniteljska mirovina od 5.079 kn u srpnju 2016. bila 126 posto veća od prosječne mirovine ostvarene na klasičan način (2246 kn) te je činila 89 posto prosječne plaće u RH.

- 76 posto klasičnih mirovina je do 3.000 kuna. Kod branitelja pak samo 15 posto populacije prima mirovinu do 3.000 kuna.

- Mirovinu veću od 5000 kuna prima 48 posto branitelja, dok takvu mirovinu prima svega 3,5 posto klasičnih umirovljenika.

- Prosječan klasičan umirovljenik u RH ima 30 godina radnog staža, branitelj ima 18, a pripadnik HVO svega 7 godina.

- Okvirno, ukupno se za sve mirovine u RH izdvaja 35,88 mlrd kuna, a od toga na branitelje otpada 4,4 mlrd kuna ili 12,3 posto ukupnih troškova za mirovine iako oni čine svega 6,3 posto ukupnih umirovljenika.

Veliko vijeće Nezavisnog sindikata znanosti i visokog obrazovanja

AZ Treći horizont

- zatvoreni dobrovoljni fond za članove Sindikata

Piše: **Andreja Škvorc,**
mag. oec.

Sindikat znanosti je u suradnji s AZ dobrovoljnim mirovinskim društvom osnovao zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond za sve članove Sindikata znanosti i članove njihove uže obitelji, pod nazivom **AZ Treći horizont**. Sindikat je iskoristio zakonsku mogućnost da bude pokrovitelj ovakvom fondu zatvorenog tipa i time omogućio članovima da štede u III. stupu dobrovoljnog mirovinskog osiguranja po povoljnijim uvjetima nego kod štednje u otvorenim dobrovoljnim mirovinskim fondovima.

Ulaganje u mirovinski fond trenutno je najisplativiji oblik štednje, čemu doprinose i državna poticajna sredstva

PREDNOSTI ZATVORENOGA DOBROVOLJNOG MIROVINSKOG FONDA AZ TREĆI HORIZONT SU:

- 1. Ulazna naknada iznosi 0 kuna (u otvorenim fondovima AZ Profit i AZ Benefit jednokratna ulazna naknada iznosi 1.250 kn).**
 - 2. Niža upravljačka naknada što za članove znači ostvarenje boljeg potencijala prinosa nego u otvorenim dobrovoljnim mirovinskim fondovima.**
 - 3. Sindikat/pokrovitelj će subvencionirati određenim iznosom svake godine sve članove Sindikata koji se učlane u fond. Za sva učlanjenja do 01.04.2017. godine subvencija Sindikata iznosi 250 kn.**
 - 4. Članom zatvorenoga dobrovoljnog mirovinskog fonda po istim ovakvim uvjetima može postati i član uže obitelji člana Sindikata (tzv. dopunski član), pod pretpostavkom da se prethodno učlani u Sindikat uz plaćanje simbolične godišnje članarine od 20 kuna od čega 10 kuna Sindikat vraća kao subvenciju na račun tom istom članu u AZ Treći horizont.**
 - 5. Sindikat sa svoja dva člana sudjeluje u Investicijskom savjetu, koji vrši funkciju nadzornog tijela fonda AZ Treći horizont.**
 - 6. Uplate u AZ Treći horizont, osim samog člana ili pokrovitelja, može vršiti i poslodavac čla-**
- na, što za njega (poslodavca) predstavlja poreznu olakšicu za uplate do 6.000 kuna po zaposleniku unutar jedne godine.**
- 7. Svi članovi ostvaruju pravo na državna poticaj- na sredstva od 15 %, do maksimalnih 750 kuna na ukupno uplaćeni iznos u jednoj kalendarskoj godini.**

Ulaganje u dobrovoljni mirovinski fond je dobar način za povećanje prihoda i dodatnu sigurnost u mirovini. Sredstva je moguće podignuti i prije mirovine, ali najranije s navršenih 50 godina života. Dobrovoljna mirovinska štednja je u potpunosti nasljedna u slučaju smrти člana koji je štedio, a sredstva tada pripadaju zakonskim nasljednicima tog člana. Dobrovoljna mirovinska štednja nije predmet ovrhe i ne može se dati u zalog niti prenijeti u korist drugoga. **Član ovde sam birao višinu, trajanje i dinamiku uplate u fond.** Kroz vrijeme visinu uplate je moguće mijenjati **te ovisi isključivo o trenutnim mogućnostima člana.** Važno je u svakom slučaju započeti što prije sa štednjom, pa makar uplaćivali i manje iznose. Duži period štednje prepostavlja veću kapitalizaciju imovine kroz prinos fonda.

Ovaj finansijski proizvod **trenutno je najisplativiji oblik štednje**, što zbog državnih poticajnih sredstava od 15 % na sve uplate do 5.000 kn godišnje (maksimalnih 750 kuna), što zbog prinosa koji dobrovoljno mirovinsko društvo ostvari ulaganjem imovine na finansijskom tržištu. AZ Treći horizont je fond vrlo konzervativne investicijske politike, na što se Sindikat odlučio zbog samog investicijskog okruženja i prosječne dobi članova. AZ Treći horizont će po svojoj investicijskoj prirodi biti vrlo sličan otvorenom fondu AZ Benefit. AZ Benefit je u 2016. godini ostvario prinos od 7,65 %, a od osnutka fonda (2003.) do kraja 2016. godine ostvario je prosječni godišnji prinos od 7,16 %. Potrebno je napomenuti da su ovo povijesni podaci i prinosi se ne smiju projicirati, ni predviđati, sukladno Pravilniku o

ŠTEDNJA					MIROVINA**				
Redovite mjesечne uplate od 100, 200 i 417 HRK				Očekivani iznos kapitaliziranih sredstava	Mjesečna isplata mirovine		MODEL ISPLATE putem Raiffeisen mirovinskog osiguravajućeg društva		MODEL ISPLATE putem AZ fonda (samo za iznose do 50.000 kuna)
Mjesečna uplata		Godine	štедnja		Upačeno	Državna poticajna sredstva	PRIVREMENA	DOŽIVOTNA**	Jednokratna isplata + mj. isplate
10	100	12.000	1.800	18.000	308	110	113	10.000	133
	200	24.000	3.600	37.000	616	221	173	11.100	431
	417	50.040	7.500	77.000	1.283	460	361		
20	100	24.000	3.600	52.000	866	310	244		
	200	48.000	7.200	103.000	1.715	615	483		
	417	100.080	15.000	216.000	3.596	1.289	1.012		
30	100	36.000	5.400	111.000	1.848	663	520		
	200	72.000	10.800	223.000	3.713	1.331	1.045		
	417	150.120	22.500	465.000	7.743	2.776	2.178		

Navedeni primjeri nisu izrađeni s ciljem procjene i predviđanja budućeg prinosa Fonda sukladno čl.2.st.2.t.4. Pravilnika o marketingu mirovinskih fondova.

* Izračun kapitalizacije sredstava kroz godine štednje napravljen je uz pretpostavku prosječnog godišnjeg prinosa od 6 % i Državnih pot. sredstava (DPS-a) od 15 %

** Za izračun mirovina korišten je kalkulator Raiffeisen mirovinskog osiguravajućeg društva (www.rmod.hr), kao jedinog društva zaduženog za isplate mirovina iz II. i III. stupa. Uštedene iznose do 50.000 kn može isplatiti i Allianz. Izračun je informativnog karaktera.

*** Doživotna mirovina – računata je na primjeru odlaska u doživotnu mirovinu sa 65 godina.

Član može odabrat model isplate mirovine po odlasku u mirovinu: **privremena** ili **doživotna** isplata mirovine. Privremena putem fonda predstavlja isplatu do 30 % jednokratno, a ostatak u obročnim isplataima za iznose do 50.000 kuna na osobni račun, isključivo na 5 godina ili putem Raiffeisen mirovinskog osiguravajućeg društva kroz npr. 5 godina ili neki drugi period, po dogovoru sa osiguravajućim društvom i u skladu sa svojim potrebama (primjer iz tablice: ako ste 30 godina izdvajali mjesечно po 100 kn, ukupan iznos na kraju štednje iznosi 111.000 kn i odlučili ste se za isplatu mirovine u 5 godina, što pretpostavlja da mjesечно na račun primate 1.848 kn, odnosno 11.022 kuna ukupne očekivane isplate).

Tablice izradio: Allianz ZB društvo za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima

Tablica 1: Što očekivati od mirovine, nakon redovnih mjesечnih uplata u AZ Treći horizont kroz 10, 20, 30 godina?

promidžbi i ostalim informacijama za članove dobrovoljnih mirovinskih fondova.

Pravo na korištenje mirovine iz III. stupa stječe se najranije s navršenih **50 godina života**, prema definiranim isplatnim modelima (vidi tablicu). No, članovi se mogu odlučiti i na isplatu u kasnijim godinama života, kao što se i u kasnijim godinama života mogu odlučiti i na početak štednje.

Prednost ovakve vrste štednje je, kao što je već navedeno, i mogućnost neoporezivih uplata poslodavaca. Sindikat je pokušao pregovorati s bivšom Vladom o tom obliku poticaja, no tada nije bilo razumijevanja. Sindikat od toga neće odustati, a isto tako ne isključujemo mogućnost da se ustanove na kojima ste zaposleni uključe u sustav uplate u treći mirovinski stup iz vlastitih prihoda koje ostvare na tržištu. Važno je napomenuti da na sve uplate poslodavca (dakle, isključivo poslodavca – ne odnosi se na vlastite uplate niti na uplate Sindikata) član fonda prilikom isplate mirovine iz III. stupa mora platiti 12 % poreza i na porez pripadajući prirez prema mjestu prebivališta.

Svi članovi koji već štede u AZ otvorenom fondu mogu imovinu prebaciti u zatvoreni fond bez plaćanja naknade. Isto tako, uštedjenu imovinu je moguće zadržati u

otvorenom fondu, ostvarivati i dalje prinos fonda na dotad uštedjeno i otvoriti novu štednju u AZ Treći horizont zatvorenom fondu te tamo nastaviti s aktivnom štednjom. Pri tome napominjemo da je državna poticajna sredstva (15 % od uplaćenih sredstava, a maksimalno 750 kn na ukupnu uplatu od 5.000 kn u jednoj kalendarskoj godini) moguće ostvariti samo po osnovi sredstava uplaćenih u jednom fondu.

U slučaju da član ima otvoren račun i uštedjena sredstva u fondu drugog društva (Croatia, Erste ili Raiffeisen) te želi imovinu s tog računa prebaciti u zatvoreni fond Sindikata, onda vjerojatno postoji trošak izlazne naknade, što ovisi o tom drugom društvu i uvjetima pod kojima je tamo ugovorena štednja. No, imovinu je moguće ostaviti u tom drugom društvu i započeti štednju u zatvorenom fondu Sindikata.

Dodatne informacije kao što su: kako učlaniti dopunske članove u Sindikat, pristup Statutu i Prospektu fonda, informacije o subvenciji Sindikata te sve ostale popratne informacije o projektu zatvorenoga dobrovoljnog mirovinskog fonda Sindikata AZ Treći horizont možete pronaći na web stranici Sindikata (www.nsz.hr) pod kategorijom: Prednosti članstva_Zatvoreni mirovinski fond.

Stipendije za djecu članova otišle u prave ruke

Sindikat znanosti je i ove godine dodijelio
finansijsku pomoć djeci preminulih članova
tijekom njihova redovitog školovanja

Piše: **Nataša Vrbešić,**
mag. oec.

Jedna od povoljnosti koje Sindikat osigurava svojim članovima jest stipendiranje djece preminulih članova Sindikata. Na taj način Sindikat želi barem djelomično financijski pomoći onima koji se nađu u ovako teškoj životnoj situaciji.

Ova vrijedna inicijativa je pokrenuta 2006. godine., od kada su dodijeljene ukupno 304 stipendije. Za školsku, tj. akademsku godinu 2016./2017., odobreno je novih 30 stipendija.

Usljed tako teške životne situacije, važno je znati da se Sindikat brine o djeci preminulih članova te im pruža finansijsku potporu tijekom njihova redovitog školovanja. Kriteriji za dodjelu stipendije su: uspjeh u školi, odnosno na fakultetu te socijalni status, s ciljem da se pomoći pruži onima kojima je najpotrebnija te da se omogući i potiče školovanje djece svih naših kolega kako bi se i na taj način doprinijelo izgradnji akademske i znanstvene zajednice.

Radi se o ograničenom broju stipendija koje se dodjeljuju za svaku školsku, to jest akademsku godinu, a čija isplata traje jedanaest mjeseci (od rujna tekuće godine do kolovoza iduće godine). Stipendije se dodjeljuju uzdržavanim osobama u slučaju smrti njihova roditelja koji je u trenutku smrti bio član Sindikata ili u slučaju smrti supružnika člana Sindikata.

Za stipendiju se mogu prijaviti učenici osnovnih i srednjih škola te redoviti studenti preddiplomskih, diplomskih i integriranih preddiplomskih i diplomske studija (ne stariji od 27 godina) uz uvjet da žive u zajedničkom

kućanstvu sa samohranim roditeljem koji ih uzdržava ili u slučaju ostanka bez oba roditelja.

U rujnu svake godine raspisuje se Natječaj za dodjelu stipendijskih pomoći, a kojih je broj određen Odlukom Upravnog vijeća Sindikata koja se donosi ovisno o finansijskim mogućnostima za svaku godinu. Najčešće je to 30 stipendija za jednu školsku odnosno akademsku godinu, a raspodjeljuju se po načelu da je polovina od tog broja predviđena za studente, a druga polovina za učenike osnovnih i srednjih škola. Pri tome je omjer između dodjeljenih

osnovnoškolskih i srednoškolskih stipendija identičan omjeru pristiglih prijava za stipendiju učenicima osnovnih odnosno srednjih škola.

Učenici osnovnih škola ostvaruju pravo na stipendiju u iznosu od 500 kuna mjesечно, a učenici srednjih škola i redoviti studenti u iznosu od 750 kuna mjesечно.

Stipendije se dodjeljuju temeljem Pravilnika o dodjeli godišnjih stipendija NSZVO-a, a koji je dostupan na internetskim stranicama Sindikata.

Osim stipendija, Sindikat dodjeljuje zajamčene pomoći djeci školske dobi i studentima (do 27 godina života) u slučaju smrti roditelja člana Sindikata ili njegova supružnika. Rok za podnošenje pisane prijave za dodjelu pomoći je godinu dana od trenutka smrti člana Sindikata ili njegova supružnika. Pomoći i stipendija su međusobno isključivi, odnosno kandidat može izabrati stipendiju ili pomoći u slučaju da ostvaruje pravo na oboje. Pomoći se dodjeljuje godinu dana, iznosi ukupno 6.000 kuna po djetetu, odnosno 500 kuna mjesечно.

LUKA BATINIĆ I LUCIJA BATINIĆ – STIPENDISTI SINDIKATA ZNANOSTI.

Sa zadovoljstvom možemo istaknuti da Sindikat „prati“ dio djece naših preminulih članova, odnosno članova čiji je supružnik preminuo, tako da ih stipendira tijekom školovanja, od osnovne škole pa sve do fakulteta. Jedan od takvih primjera su sestra i brat, Lucija i Luka Batinić, čije je iskustvo opisano u nastavku.

Luka je student treće godine na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, a Lucija je bručica Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta u Zagrebu. Nažalost, samo četiri dana nakon Lucijinog rođenja ostali su bez oca, tada višeg asistenta na Institutu Ruđer Bošković Zagreb. Njihova majka, Mara Batinić, članica je Sindikata od samog osnutka i zaposlena je na Agronomskom fakultetu u Zagrebu.

Luka i Lucija su stipendisti Sindikata od samog početka dodjeljivanja stipendija, to jest od 2006. godine. Od

tada, kada je Luka bio učenik petog razreda osnovne škole, a Lucija učenica trećeg razreda osnovne škole pa sve do danas, svake godine su ostvarili pravo na stipendiju. Brat i sestra Batinić ističu kako im je stipendija pomogla tijekom njihova školovanja te su zahvalni Sindikatu na ovakvoj inicijativi pomaganja mladim ljudima koji se nađu u teškim životnim okolnostima. „Školovanje iziskuje mnoge žrtve pa tako i one finansijske, a još je teže samohranom roditelju s dvoje školaraca. U takvim slučajevima stipendija je i više nego dobrodošla, ne samo kao finansijska pomoć, nego i kao motivacija za postizanje što boljeg uspjeha kako bismo i iduće godine mogli aplicirati na natječaj i u konačnici dobili stipendiju te radom, trudom i zalaganjem stekli obrazovanje koje želimo“, ističu Lucija i Luka.

Mi im želimo puno uspjeha u nastavku školovanja, a svim članovima zahvaljujemo što i sami doprinose tomu da možemo financirati ovakve plemenite akcije.

**Stipendisti Sindikata
Luka i Lucija Batinić
(u sredini) te članovi
komisije za dodjelu
stipendija Igor
Radeka, Heli Hajdić
Nikolić, Nataša
Vrbešić i Matija
Kroflin**

PREGOVORI O PLAĆAMA

... ILI KAKO VAS
JE VLASTITA
DRŽAVA
IZNEVJERILA

Od kraja krize prošle su pune dvije godine u kojima je BDP rastao i promijenile su se tri vlade. **Niti jedna nije rezervirala sredstva za ispunjenje obaveza prema zaposlenima u javnim i državnim službama,** unatoč tomu što je riječ o dugu u rasponu od četiri do sedam milijarda kuna, odnosno od jedne i pol do gotovo tri bruto plaće po zaposleniku

Sindikalni čelnici
nisu niti mogli
niti smjeli bez
suglasnosti
sindikalnih
tijela ili
referendum
među članovima
odreći se
njihovih prava

UVODNO PRISJEĆANJE

Osam punih godina naše plaće nisu rasle. Naprotiv, primanja su nam višekratno smanjivana. U isto vrijeme su prosječne plaće u privredi rasle unatoč krizi. Dok je prije krize indeks plaća u javnim službama prema plaćama u privredi iznosio 88, sada iznosi 84. Prisjetimo se, oduzimani su nam dodaci za starije radnike, smanjivani koeficijenti, ukidane božićnice i regresi, raskidani kolektivni ugovori... Jedino što nisu dirali punih 7 godina bila je osnovica. Nju je štitio Sporazum o osnovici¹, koji je pri tome predvidio još i njen rast nakon što poraste ukupna proizvodnja u zemlji, tj. BDP (bruto domaći proizvod).

Sporazum o osnovici potpisani je između Republike Hrvatske i njenih građana zaposlenih na državnim i javnim poslovima koje je zastupalo osam sindikata. Sporazum je potpisani 13. svibnja 2009. godine, nakon štrajka pred lokalne izbore.

Od tada do kraja 2014. godine BDP je gotovo konstantno padao. Međutim, od kraja 2014. godine imamo stalni rast proizvodnje, već pune dvije godine.

U tom vremenu promijenile su se tri vlade. Niti jedna u te dvije godine nije rezervirala sredstva za ispunjenje obave-

za države prema vama i prema Sporazumu. A te obaveze nisu male. Od 1. siječnja 2016. godine postoji dug Vlade RH prema zaposlenicima u javnim službama. Taj dug iznosi od 4 do 7 milijarda kuna ili od jedne i pol bruto plaće do tri po zaposleniku. Zašto tu postoji razlika u procjeni duga pogledajte detaljnije u rubrici **Tko želi znati više 1**.

RAZGOVORI O OSNOVICI U PRVOJ POLOVINI 2016. GODINE

Prvi su razgovori o problemu Sporazuma započeli za Oreškovićeve vlade, a vodio ih je gospodin Petrov. Osim njega u timu je još sjedio tadašnji i današnji ministar financa Zdravko Marić, koji je bio pregovarač još i 2009. godine. Razgovori se nisu micali s mrtve točke jer Petrov, vidljivo neupućen, ali i dekoncentriran zbog teških sukoba u Vladi, ništa nije akceptirao i predlagao, dok je Marić prosudio cijeli sastanak a da nije izgovorio niti riječi. Isto se ponovilo u nedavnim pregovorima u studenom, kada je također uglavnom satima šutio i tipkao po mobitelu.

PREGOVORI IZ STUDENOG I PROSINCA

Pregovore je vodio ministar rada Tomislav Čorić. Bez pregovaračkog iskustva, oslanjao se na vanjskoga pravnog savjetnika, koji je po našem mišljenju osoba koja je destru-

irala put k dogovoru (o tome u rubrici **Tko želi znati više 2 i 3**). Uglavnom, mi smo pregovore završili u petak 9. prosinca dogовором о тексту Sporazuma o osnovici za 2017. godinu po kojem je osnovica trebala rasti u dva navrata po 3 posto tijekom godine. Dogovoren je i da se nastave pregovori u siječnju oko brzeg rasta naših plaća od rasta plaća u privredi u idućim godinama te pregovori o nagodbama za postojeći dug za 2016. godinu.

Sutradan, u subotu, na zaprepaštenje sindikalnih članova radne skupine za izradu teksta Sporazuma, predložen je drugačiji prijedlog od onoga oko kojega smo se dogovorili dan prije. Po tom prijedlogu nama je stavljeno na stol da potpišemo kako dug Vlade prema našim članovima za 2016. godinu ne postoji. Članovi radne skupine odmah su alarmirali čelnike sindikata pa je cijeli vikend protekao u raspravama. Odmah iza toga, u ponedjeljak, na sastanku u mučnoj atmosferi slušali smo punih sedam sati nagovaranja da takav promijenjeni prijedlog potpišemo jer, prvo, navodno naš Sporazum nije pravno valjan, a drugo, ako i jest, neke njegove odredbe negiraju postojanje duga za 2016. godinu. Detaljnije o tim pravnim smicalicama u rubrici **Tko želi znati više 4**.

NE SAMO BESMISLEN, VEĆ I NEMOGUĆ ZAHTJEV VLADE

Sindikalni čelnici nisu niti mogli niti smjeli bez suglasnosti sindikalnih tijela ili referendumu među članovima odreći se njihovih prava. Sindikati takvo postupanje predstavnika Vlade smatraju ne samo nekorektnim, već i besmislenim jer se od sindikalnih predstavnika tražilo nemoguće.

Naime, svi naši članovi trebaju znati da je dug Vlade prema svakome od njih nastupio 1. siječnja 2016. i da je od tog trenutka taj dug postao njihovo individualno pravo. Tog prava može se samo svaki član pojedinačno odreći i to u formi nagodbe. Sindikat to u njihovo ime nikako ne može.

Međutim, Sindikat može ugovoriti okvirnu nagodbu s Vladom, kao vrstu preporuke članovima. I sami smo o takvoj vrsti nagodbe s njima mogli pregovarati. Međutim, nama oni nisu ponudili nagodbu, već Dodatak Temeljnog kolektivnog ugovora, dakle, ponudili su nam *ugovor* s odredbom po kojoj naših potraživanja nikada nije niti bilo. Iako takva rečenica ne bi poništila vaše pravo, ona bi u svakom slučaju bila argument Vladi na sudu. Rekli bi sucima: vidite, i sindikati tvrde, kao potpisnici u ime tužitelja (tj. vas kao člana), da potraživanja niti nema. To je način koji bi bitno osnažio njihov pokušaj potkopavanja pravne valjanosti ugovora.

Odredbu po kojoj bismo se mi složili da ne postoji potraživanje u 2016. godini niti jedan sindikat iz javnih službi nije

htio potpisati. Da su sindikati potpisali predloženi tekst, ispalo bi da su sedam godina ljudi obmanjivali da je Sporazum o osnovici pravno valjan, a sada priznaju da nije. Vladi smo rekli da se o odricanju ili umanjenju duga putem prijedloga nagodbe, a nikako ne putem ugovora, može razgovarati samo ako se dogovori rast plaća u idućim godinama nešto brži od rasta plaća u privredi.

Dakle, nismo pristali mijenjati dug od najmanje jedne i pol plaće za manje od 3 posto rasta plaća prosječno na godišnjoj razini (i to još ne u 2016. gdje on pripada, već u 2017. godini).

ISHOD PREGOVORA

- RAST OSNOVICE ZA 2017. GODINU

Poslije su sindikati državnih službi s Vladom potpisali sličan dogovor o osnovici za ovu godinu kao i onaj koji smo mi ispregovarali (umjesto 3 posto plus 3 posto, oni su potpisali rast od 2 posto u veljači, još 2 posto u rujnu i 2 posto u prosincu). Njih nisu tražili da se odreknu potraživanja iz 2016. godine jer oni takva potraživanja niti nemaju pa kod njih nije ni bilo smetnji za potpisivanje takvog ugovora.

Vlada je pred Božić pokušavala prijetiti najavama da nama javnim službenicima neće povećati osnovicu jer nemamo potpisani ugovor. Mi smo ispravno pretpostavili da nisu moguće različite osnovice kod istog poslodavca. To nije moguće niti pravno, niti moralno, niti politički, niti socijalno jer bi Vlada narušila načelo „ista plaća za isti rad“. Na koncu, baš kao što smo i predviđeli, Vlada je ipak donijela odluku o rastu osnovice od 2 posto u veljači za sve u znanosti, obrazovanju, zdravstvu, kulturi i socijalnoj skrbi.

UČINI CI DJELOVANJA SINDIKATA

Zahvaljujući sindikatima, dobili ste ove godine i **božićnicu i regres**. Zahvaljujući sindikatima slijedi i rast osnovice od 2 posto u veljači, 2 posto u rujnu i 2 posto u prosincu ove godine.

Božićnica i regres su prava iz Temeljnog kolektivnog ugovora. Vlada je htjela da se tih prava odrekнемo i za regres proljetos i sada za božićnicu.

Osim toga, porast osnovice u ovoj godini isključivo je posljedica djelovanja sindikata. Naime, s obzirom na svoje preferencije (vojska, branitelji, porezna reforma...) nova vlast nikako ne bi povećavala plaće u 2017. godini da ju nisu obvezivala dva sporazuma. Jedan s nama, javnim službama, a drugi s državnim službama. Doduše, ministar Čorić nedavno je ponovno prijetio da rast osnovice u javnim službama ovisi o ishodu pregovora u proljeće (što drugim riječima znači, ako se odreknete duga, onda ćete dobiti 2 posto i u rujnu). Ne treba takve izjave uzimati za ozbiljno,

¹ Puni naziv sporazuma koji ovdje spominjemo je izmjene i dopune Dodatka Sporazuma o osnovici.

jer da su to mogli, napravili bi to već sada za veljaču. O tome više u rubrici **Tko želi znati više 5.**

OČEKIVANJA – MOGUĆI SCENARIJI

Učinci sindikata su, kao što vidite, opljivji. Međutim, niko nismo zadovoljni. Naime, nismo postigli dogovor oko duga za 2016. godinu, nismo postigli dogovor niti o dostizanju relativne cijene našeg rada u odnosu na druge segmente u društvu za 2018. godinu i godine iza toga. Pregovori o tome najavljeni su u okviru skorašnjih pregovora za Temeljni kolektivni ugovor.

Ovisno o tome hoće li se pregovori uopće odvijati i hoće li nuditi neke ozbiljne mogućnosti, ovisit će djelovanje sindikata. Osim kroz pregovore, aktivnost sindikata odvijat će se kroz različite metode.

Oko 15. veljače krećemo s prvim kontingentom probnih pilot tužbi. To ćemo tijekom godine ponavljati. Tužbe nisu najsjretnije rješenje za naše članove jer ćemo svi morati čekati na presude. Zato ćemo nastojati kroz pregovore postići nagodbu s Vladom.

Ne uspijemo li, morat ćemo pribjeći i drugim metodama. Osim onih koje redovno koristimo, a to je djelovanje kroz javnost i lobiranje, ne isključujemo niti izlazak na ulice i tempiranje štrajka za travanj ili svibanj. (ri)

Sudbina granskoga kolektivnog ugovora

Sustav znanosti i visokog obrazovanja funkcionira bez kolektivnog ugovora jer su dva partijska komesara Jovanović i Zelenika, po našem sudu najnerazumniji dužnosnici Ministarstva znanosti dosada, otkazali 2014. godine Kolektivni ugovor zato što nismo pristali na ukidanje odredbi o dodatku na vjernost službi (4, 8 i 10 posto).

S ministrom Mornarom smo uspjeli završiti pregovore oko Kolektivnog ugovora, ali zbog štrajka u rujnu 2015. godine i nastupa tehničke Vlade, kolektivni ugovor nije potpisani. Prošle godine ministar Šustar se nije stigao niti upoznati s onim što je ispregovaran, a već je stigao pad Vlade i novi izbori.

Sadašnji ministar ne može započeti pregovore jer je stajalište Vlade da nema pregovora za granske kolektivne ugovore ni u jednom sustavu dok se ne završe pregovori za Temeljni kolektivni ugovor. Budući da nepostojanje ugovora šteti sustavu znanosti i visokog obrazovanja, pritisak je, po svemu sudeći, jedini način na koji bi se takva nerazumna odluka mogla promijeniti.

Različite osnovice kod istog poslodavca nisu moguće ni pravno, ni moralno, ni politički niti socijalno jer bi Vlada narušila načelo „ista plaća za isti rad“

Tko želi znati više...

KOLIKO VAM DRŽAVA DUGUJE

1 Dug za 2016. godinu iznosi od minimalno 6 posto mjesечно povećanje bruto plaće temeljem povrata osnovice iz 2009. godine (što na godišnjoj razini iznosi 72 posto jedne plaće), a ako se uključe i druge obveze po Sporazumu onda čak 13,6 posto mjesечно (ili 1,6 jedne plaće ukupno).

Postoji i još jedna računica po kojoj dug iznosi čak blizu tri plaće ukupno. Zašto postoje dvije računice?

Naime, od 1. 1. 2016. Državni zavod za statistiku promjenio je metodologiju praćenja plaća u Hrvatskoj zahvaljujući novim obrascima za prijavu poreza. Ti novi podaci su neusporedivo precizniji i pokazuju da je prosječna plaća u RH u prosjeku 8,1 posto manja nego što su to pokazivali stari podaci. Sindikati su bili spremni u pregovorima prihvativati da se u izračunu ukupnog potraživanja po Sporazumu za 2016. koriste ti novi podaci. Na taj način potraživanje po Sporazumu smanjuje se s gotovo 3 bruto plaće na 1,6 bruto plaća. U ukupnoj sumi novaca to je za državu značilo smanjenje duga sa 7 na oko 4 milijarde kuna.

No, sindikati nisu inzistirali niti na 1,6 plaće po zapošlenom jer su imali na umu fiskalna ograničenja države. Naš je uvjet bio da se od iduće godine dogovori da plaće u javnom sektoru prate i doстиžu plaće u privredi svake godine, a da se dug riješi nagodbom. To im tada nije bilo prihvatljivo. Možda hoće uskoro.

ODGOVORNI ZA NEUSPJEH PREGOVORA ILI KLJUČNI AKTERI

2 Kao što vidite, Vlada je u problemu s dugom prema nama zbog Sporazuma o osnovici. Pokušavala je, pokušava i još će pokušavati prijetnjama, pritiscima i besmislicama (kao što je negiranje pravne valjanosti Sporazuma) da se njega odrekнемo. Kao što smo opisali, tražili su od nas nemoguće.

Tko smišlja takva rješenja na Vladinoj strani? Pregovore vodi minister Tomislav Čorić. Nismo stekli dojam da je taj čovjek inicijalno zagovornik dijaboličnih rješenja, niti da zagovara neuvažavanje načela pregovaranja u dobroj vjeri niti načela poštivanja ugovorenih obveza. Očito iza njega drugi vuku konce, najvjerojatnije potpredsjednica Dalić (koja se na pregovorima ne pojavljuje).

Vidi se to po tome što ministar mora zastupati apriornu poziciju za koju ne može iznaci suvishu argumentaciju. Uz njega je na pregovorima ministar Marić koji šuti. Djeluje kao da na pregovorima sjedi po naredbi. Stjeće se dojam da to nije njegov problem, što spada u rubriku „Vjerovali ili ne“. Vjerojatno i nije jer su odlučili to ostaviti drugoj vladi ili su se dogovorili o dilanju sa sudovima, pa zašto bi se onda on trudio? Sve to unatoč

činjenici da je sam bio član pregovaračkog tima 2009. i 2011. kada se Sporazum oblikovao. Danas od njega pere ruke. Ni ostali ministri nisu aktivniji.

Dakle, ili neupućeni i neiskusni ili pak nezainteresirani ministri koji ne traže rješenje problema, ne traže kompromis sa sindikatima, ne traže dogovor. Oni šute cijelo vrijeme jer pošteni dogovor nije njihov zadatok. Njihov je zadatok sindikate prisiliti da odustanu od prava svojih članova. Budući da za to nemaju argumenata, i s obzirom na to da se zapravo neki intimno s time i ne slažu, ostaje im da šute.

SAVJETNIK VLADE ILI ADVOKAT VLADE

3 Nesadržajnim dugim monolozima ministra Čorića i šutnjom ostalih nije moguće iskusne sindikalne čelnike prisiliti na nepravična rješenja. Stoga su potražili pomoć, i to ne medu kadrovima u okviru državne uprave, *nota bene*, već su našli gospodina Viktora Gotovca, profesora radnog prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu, kojeg sindikati ne pamte po dobru i čija mišljenja počesto izazivaju zgrajanja mladih pravnika kojima je sam bio profesor. Gospodin Gotovac nije angažiran kao savjetnik,

Ivor: Patrik Macek/PIXSELL

Viktor Gotovac

već kao advokat Vlade. To znači da nije angažiran da bi povezao dvije strane i pokušao pronaći dogovor, već je angažiran s ciljem da se dogovor ne postigne. To se vidi po nizu njegovih pravnih sugestija koje su nas udaljile od sklapanja ugovora i medu socijalnim partnerima stvorile nepovjerenje. Izravna je posljedica takva njegova postupanja da kod neupućenih i neiskusnih ministara proizvodi zazor i strah od sindikata. Što je više iracionalnog straha, to je angažman pravnih stručnjaka sigurniji. On je po svemu sudeći osoba koja je zapravo sugerirala Vladi odredbe suprotne dogovoru pregovaračkih timova i time onemogućila potpis na već usuglašeni ugovor dan prije. U Sindikatu znanosti Gotovca pamtimmo po tendencioznim tumačenjima u nekim našim pitanjima. Evo, samo dvaju primjera, jer za više nemamo prostora.

● Tako je npr. gospodin Gotovac sugerirao Ministarstvu znanosti i visokog obrazovanja da mladi znanstvenici zaposleni preko Zaklade moraju dva mjeseca ostati bez

posla da bi dobili ispravni drugi ugovor o radu. Na svu sreću, ministar Šustar nije poslušao njega, već našu pravnu službu pa smo u rujnu prošle godine uspjeli riješiti taj težak problem.

● Drugi primjer: 2015. godine nakon našeg štrajka u rujnu Sindikat je trebao završiti granske pregovore koje smo započeli prije štrajka. Stigla je „bilješka“ Viktora Gotovca u kojoj je tvrdio da smo zbog štrajka izgubili reprezentativnost pa da ju moramo ponovno ustanoviti, što znači dulji period zastoja u pregovorima, taman toliko da udemo u vrijeme izbora i da ne možemo dalje pregovarati. Tada je to odgovaralo Milanovićevoj Vladi. Da je takvo mišljenje teška pravna bemslica koja nema zakonsko uporište, možete se uvjeriti na jednoj hipotetskoj situaciji. Primjerice, za vrijeme štrajka, Vlada odluči popustiti i ispuniti zahtjeve sindikata zbog kojih se pregovaralo. Tada, po Gotovcu, Vlada ne bi mogla potpisati ugovor koji bi omogućio prekid štrajka, već bi štrajk trajao dok sindikati ponovno ne ustanove reprezentativnost za pregovore. Uvjereni smo da bi u takvim okolnostima gospodin Gotovac dao pravno mišljenje da nije potrebno ponovo pokrenuti proces ustanovljenja reprezentativnosti. Sve smo to objasnili ministru Mornaru, ali poslovno neodlučan on nije imao snage donijeti odluku kao ministar Šustar. Gotovčeva „stručno“ mišljenje potpuno je suprotno zakonu, svjetskoj praksi i standardima postupanja. Naime, cilj je dogovor, cilj je socijalni mir i socijalno partnerstvo, a ne da Vlada porazi sindikate. Zanimljivo, to Gotovčeva mišljenje dezavuiralo je čak i Povjerenstvo za ustanovljenje reprezentativnosti, čiji je on, pazite paradoks, jedan od članova. U Rješenju koje smo zaprimili od tog povjerenstva jasno stoji da je Sindikat znanosti i visokog obrazovanja bio reprezentativ za pregovaranje cijelo vrijeme, dakle i prije i poslije štrajka te da je reprezentativan i dalje. Dakle, Povjerenstvo nam je priznalo novu reprezentativnost i potvrdilo prijašnju, a w je posve neosnovano tvrdio da smo je izgubili.

No, za takvu situaciju odgovoran je onaj tko angažira osobu koja svoja stručna znanja i autoritet nastavnika na Sveučilištu koristi po našem mišljenju na jedan posve neprihvatljiv način. Vlada koja angažira ovakvog stručnjaka da je savjetuje u pitanjima socijalnog partnerstva, **očito ne razumije što socijalno partnerstvo jest.**

VALJANOST SPORAZUMA I PRAVNE SMICALICE

4 Svi sedam i pol godina, koliko je na snazi Sporazum o osnovici iz 2009. godine, nitko nije dovodio u pitanje pravnu valjanost niti Sporazuma niti Izmjene i dopuna iz 2011. godine.

Nisu, sve do sada kada je on stigao na naplatu. Sada se izvlače argumenti tipa da Izmjene i dopune Sporazuma nisu potpisali svi potpisnici, da ih je Vlada usvojila

na telefonskoj sjednici, a nije potvrđila na redovnoj, da je to sporazum (koji pravno ne obavezuje), a ne kolektivni ugovor i slično. Da biste razumjeli u kava se protjerjeva vlast pod utjecajem svojih pravnih stručnjaka upustila, pročitajte sljedeće.

● Vlade su do sada višekratno intervenirale u Sporazumu, Izmjenama i dopunama iz 2011., kada je trebalo u dogovoru sa sindikatima odgoditi povišicu od 3 posto i Vjerodostojnim tumačenjem iz 2012. godine, kada je to isto napravljeno. Može li biti izvjesnije da su vlade taj Sporazum prihvaćale. Zar je moguće da on vrijedi samo kada to odgovara vladama, a ne vrijedi kada odgovara građanima?

● Vlade su obavezne prema Zakonu o osnovici plaće u javnim službama donositi odluke o osnovici za svaku sljedeću godinu, osim ako je osnovica ugovorena kolektivnim ugovorom. Od 2009. godine niti jednom nisu donosile odluku o osnovici sve do kraja 2016. godine. Dakle, niti su donosile, niti su je smanjivale (iako su to htjele) jer je razina osnovice bila ugovorena Sporazumom koji je po svim karakteristikama kolektivni ugovor (što niti jednom ozbiljnom pravniku nije bilo upitno, osim naravno V. Gotovcu).

● Vlade su uvijek imenovale pregovaračke odbore, pa i ova sada, za kolektivne pregovore vezano za Sporazum.

● Čak i da su Izmjene i dopune Sporazuma nevaljane zbog neke pravne omaške, onda ostaje vrijediti bazni Sporazum iz 2009. godine čije su odredbe za Vladu još nepovoljnije.

Iz ovoga možete zaključiti koja je razina neodgovornosti i nekompetentnosti u radu državnog aparata. Sedam sati su nas uvjeravali da potpišemo nemoguće. Ne bi se toliko trudili kada bi doista vjerovali da je Sporazum nevaljan.

Nakon što smo ih razuvjerili gornjim argumentima, više ne dovode u pitanje cijeli Sporazum, već su pronašli tek jednu odredbu koju sada natežu na svoj mlin kao pravnu smicalicu.

Naime, u članku VII, stavak 1. Izmjena i dopuna Sporazuma postoji odredba koja kaže da će se odgoditi uskladba rasta osnovice onoliko koliko je trajao pad BDP-a. Po njihovom tumačenju ta odredba kaže da pravo na povrat osnovice imamo tek od 1. 1. 2019. godine (jer je pad BDP-a trajao puno tri godine). Međutim, nije isto povrat osnovice i uskladba osnovice. Povrat se odnosi na ugovorenih 6 posto kada se proizvodnja oporavi, a uskladba se odnosi na uskladivanje današnjih paritetih s privredom s onima koji su bili 2008. godine. Međutim, njihova interpretacija izjednačuje jedno i drugo iako svakog pismen vidi da imamo dva odvojena članka, jedan koji regulira povrat osnovice i drugi uskladbu, a tako se i zovu.

Dakle, u pravnom smislu Sporazum je jasan. Mi čvrsto vjerujemo zdravom razumu i svojim pro-

Bez sporazuma, za koje su zasluzni štrajkovi prosjetnih sindikata, Vlada uopće ne bi imala razloga za dizanje osnovice

sudbama. Ne treba se bojati teksta Sporazuma, već se treba bojati mogućega političkog utjecaja na sudove. Ali nadamo se da taj skandal u našoj nesredenoj državi nećemo gledati. Budemo li ga gledali, nadamo se da ga nećete mirno gledati.

DVA SPORAZUMA I ZAŠTO SU MORALI DIĆI OSNOVICU

Već smo rekli da ova Vlada niti ove godine ne bi dizala osnovicu da ju nisu obvezivala dva sporazuma, jedan s nama, u javnim službama, a drugi s državnim službama. I jedan i drugi su posljedica štrajka prosjetara 2006. i 2009. godine. Na učinke štrajkova prosjetara ukrcale su se i druge službe, pa su tako i državni službenici naknadno potpisali sporazum iako nisu štrajkali. Njihov sporazum bio je manje izdavan od našeg i ticao se samo povrata osnovice. Sadašnju vlast su tako zatekla dva sporazuma. S nama je obvezu iz našeg sporazuma htjela riješiti tako da nam dug za 2016. godinu zamijeni rastom plaća za 2017. godinu. Nije uspjela, jer joj mi nismo mogli dug oprostiti. Međutim, kako to da nam je ipak povećala osnovicu iako od nas nije dobila ništa za uzvrat?

Zato što je moral riješiti obavezu prema državnim službama koje su imale sporazum o rastu osnovice od 6 posto u 2017. godini. Vlada je htjela svakako smanjiti taj porast koji je težio 1,8 milijarda kuna i u tome je uspjela pa su sindikati državnih službi prepolovili Vladin dug s

tim ugovorenim rastom 2 plus 2 plus 2. Vlada je tako povećala osnovicu manje nego što je trebala prema Sporazumu i u tome leži njena računica. Budući da ne mogu postojati dvije različite osnovice u javnim i državnim službama, rast osnovice odnosi se i na nas. Sve suprotno bio bi pravi skandal.

Važno je razumjeti: da nije bilo tih sporazuma, za koje su zasluzni štrajkovi prosjetnih sindikata, Vlada uopće ne bi imala razloga za dizanje osnovice (jer vi, dragi naši zaposlenici, sami po sebi, niste razlog niti jednoj politici).

Netko će možda pitati zašto je išla udovoljiti zahtjevu državnih službi u vezi s njihovim potraživanjem za 2017. godinu, a nije udovoljila zahtjevima javnih službi u njihovim za 2016. godinu. Odgovor je jednostavan: naše potraživanje za 2016. godinu puno je veći teret nego potraživanje državnih službenika. 700 milijuna kuna koliko Vlad koštala ugovoren porast osnovice za 2017. godinu je daleko manje nego nekoliko milijardi kuna koje nama duguju za 2016. godinu.

Sigurno će netko primjetiti da će to Vladu koštati na koncu puno više uz troškove po sudskim tužbama pa će pitati kako je moguće da to zanemaruju.

Objašnjenje glasi: brigo moja, prijedi na drugoga. Kada sudovi završe svoje postupke, tada će već na vlast doći neka druga vlada ili pak računaju da će utjecati na političke institucije koje se nazivaju Vrhovni i Ustavni sud.

BALKANSKA KRČMA PUNA EUROPEJACA ...ILI KAKO PREGOVORI RAZOTKRIVAJU POLITIKU

Dug Vlade RH prema 250 tisuća zaposlenika nema samo pravnu dimenziju. **Radi se o moralnoj, društvenoj i političkoj obavezi** koja predstavlja zrcalo vjerodostojnosti vlasti

Piše: **Vilim Ribić**, predsjednik Velikog vijeća

Propusti u postupanju vladinoga pregovaračkog tima tijekom pregovora sa sindikatima relevantan su indikator za izvlačenje zaključaka o naravi nove vlasti. Kada dodamo i druge poteze, primjerice poreznu reformu (na str. 28) ili prioritete proračuna (na str. 32), već se nakon 100 dana vladanja, na obzoru naziru stari filmovi, s novim glumcima i prepoznatljivim režiserima.

VJERODOSTOJNOST VLASTI, A NE PRAVNE SMICALICE

Javnost predobro zna da je Republika Hrvatska svojim zaposlenicima, svojim građanima, još 2009. godine obećala i s njima ugovorila povećanje plaće kada gospodarstvo izđe iz krize i to za onoliko koliko im je tada plaće smanjila. Gospodarstvo je već pune dvije godine izšlo iz krize, ali dogovorenog i ugovorenog povrata nema, odnosno nije ga bilo kada je trebao nastupiti – 1. siječnja 2016. godine.

Dug koji Vlada ima prema 250 tisuća zaposlenika (uključujući i njihove obitelji, to je 750 do 800 tisuća ljudi, petina Hrvatske) nema samo pravnu dimenziju, na što problem hoće svesti vladini fiškali. Vlada ima moralnu, društvenu i političku obavezu prema ljudima i to je zrcalo vjerodostojnosti vlasti. U ovoj garnituri Vlade nema niti jedne osobe koja bi uočila tu dimenziju u kojoj se problem ponajviše pojavljuje. Pravno propitivanje Sporazuma, u trenutku kada on dolazi na naplatu, a koje su sve Vlade do sada držale pravno neupitnim, i koji kao takav to i jest (vidi tekst [Tko želi znati više](#)), prva je vladina ne-korektnost prema ljudima. To je javnost prepoznala kao plitko i kratkovidno postupanje. Onaj tko ih je uputio na pravne smicalice nije dobromjeran ni prema njima ni prema nama, a najmanje prema socijalnom dijalogu.

Poznato je da cilj opravdava sredstvo. Lako je izvući zaključak – vi im niste cilj. Ako ste se već navikli da niti jednoj politici to niste, onda za utjehu podsjećamo da se ne može toliko ljudi izigrati bez teških političkih posljedica, kao što Milanovićev primjer zorno potvrđuje. Ako to ljudi u vlasti ne osjećaju, onda im je očito do nekoga drugog cilja više stalo.

VI NE DOPRINOSITE PORASTU BOGATSTVA NARODA

Nije bio prihvatljiv naš prijedlog da dug Vlade iz 2016. godine razmijenimo za zajamčeni rast naših plaća u idućim godinama, u visini nešto većoj nego što je rast plaće u privredi. Dakle, vlast nikako nema namjeru zaštiti vašu cijenu rada od mogućeg zaostajanja za drugim plaćama u zemlji. Vlast smatra da sve druge plaće

Izvor: Internet stranica Vlade RH

Tihomir Orešković i Andrej Plenković prilikom primopredaje vlasti. Ni jedan ni drugi premijer nije vratio dug zaposlenima u javnim službama

moraju rasti, dok vaše ne.¹ U Vladi očito smatraju da u rastu proizvodnje, tj. u porastu društvenog bogatstva, znanstvenici, učitelji, medicinske sestre, profesori, državni službenici, policajci ne trebaju sudjelovati, jer bogatstvu naroda oni ništa ne doprinose. Takvo degradiranje naših javnih servisa prati nas godinama, i to od svih vlasti svih političkih boja, a takav pristup svom žestinom podupiru privatni mediji, a u zadnje vrijeme i najviši sudovi.

NEISKRENE RIJEČI O ISKRENOM SOCIJALNOM PARTNERSTVU

Iz prethodnih tekstova vidljiva je neupućenost Vladinih pregovarača, obojena nekorektnošću, da ne upotrijebimo težu riječ. Htjeli su nam podmetnuti tekst koji nije dogovoren. Neiskreno prijete da nam neće povećati osnovicu (pa ju povećaju jer moraju, a onda to pri-

¹ Dio naših zaposlenika u tome ne vidi katastrofalu opasnost za svoj položaj u društvu, čime bitno umanjuju sindikalnu, tj. svoju snagu. Da! Opasnost neće uočiti ako gledaju samo jednu godinu, jer se tu radi od 2 do 4 posto razlike, ali će ju vidjeti već za tri, četiri godine, kada naglo iskoči na vidjelo da svi drugi u njihovoj okolini imaju značajno veće plaće od njih. Oni su, u međuvremenu, dok su drugima plaće rasle, imali razumijevanja za svaku Vladu i svaku politiku, a najmanje za ono što im govori sindikat. To ljudima valja razjašnjavati.

kazuju kao svoju dobrotu). Angažirali su fiškala, a ne savjetnika za odnos sa sindikatima.

Pokazuju apriorno nepovjerenje i zato ne pregovaraju u dobroj vjeri. Postavili su nemoguć uvjet za potpis sporazuma, a onda nas optužuju za neuspjeh pregovora, unatoč tomu što smo bili spremni umanjiti zahtjev od jedne i pol plaće duga zbog takvog okruženja. Ne bismo li zapravo trebali imati na umu da u nizu zemalja postoje 13., pa i 14. plaća u javnim i državnim službama, unatoč krizi? Takav pristup Vladine strane siguran je pokazatelj da su priče o tome kako žele iskreni odnos sa socijalnim partnerima zapravo neiskrene. Vjerujemo ćemo ponovno početi podmetanja, medijska difamacija sindikata i njihovih čelnika, a ne smijemo isključiti niti kuhinju na razini izvršne i sudske vlasti.

BRIGO MOJA, PRIJEĐI NA DRUGOGA

A što će biti s dugom koji imaju prema nama ako ga ne žele isplatiti, ako se ne žele nagoditi, ako ga ne žele razmjeniti za rast plaće u idućim godinama? Objasnjenje glasi: brigo moja, prijeđi na drugoga. Kada sudovi završe svoje postupke, tada će već na vlast doći neka druga vlada ili pak računaju da će utjecati na sudove.

U Vladi očito smatraju da **u porastu društvenog bogatstva vi ne trebate sudjelovati**, jer mu ničim ne doprinosite

Dakle, ponovno balkanska krčma, u režiji deklariranih europejaca, a ne pošteno europsko postupanje. U toj krčmi ceh uvijek ide na naš račun.

Još jedno u nizu razočarenja s hrvatskom politikom, a očekivali smo sasvim nešto drugo.

DRŽAVA KOJA VARA SVOJE GRAĐANE

Država nije ispunila obećanje, nije poštovala riječ. Štoviše, nije ispunila niti odredbe ugovora koji je potpisala sa svojim građanima, nije poštovala svoju pravnu obavezu.

Država još nije svojim zaposlenicima zahvalila za žrtvu koju su kroz ovih sedam godina više puta podnijeli smanjenim plaćama. Država se nije niti ispričala tim ljudima što im je uskratila obećanu i ugovorenou povisicu, a kamoli da joj je palo na pamet u novom proračunu osigurati sredstva za isplatu duga unazad (od 1. siječnja prošle godine, koji iznosi najmanje 72 posto jedne plaće).

Sve to što država nije napravila, a trebala je, sve to može se svesti pod jedan zajednički nazivnik, na notornu neistinu „nema novca“, na otrovnu udicu za naše savjesne članove, a koju ćemo opisati poslije.

Nema sumnje, ljudi se na takvu državu teško mogu

osloniti, a još je teže doživjeti kao svoju državu kojoj su oni svrha.

DRŽAVA KOJA RAZARA SVOJE DRUŠTVO

Pogubno je kada se vlade ne pridržavaju svojih obaveza, obećanja i ugovora prema vlastitim građanima. Zašto bi se oni onda držali svojih uljudbenih, građanskih, moralnih pa i poreznih obaveza prema takvoj državi. Ne može se vlast održavati samo na sili; ona mora imati moralnu vjerodostojnost. Ljudi moraju osjećati da je to njihova država i da sebi plaćaju porez, i to ne zbog prisile već zbog građanske svijesti. Kada toga nema, nema ni povjerenja u institucije i vlast je kao haljina bez tijela, sila bez duše, moć bez perspektive. Kada nas država iznevjeri, tada ona nije više naš ukućan, postaje udaljena i apstraktna, a ostaje nam samo realnost našega golog interesa i vještina prevare. Tada ljudi ne misle da država skuplja novce za naše obrazovanje i liječenje, već da im ih otima za privilegije povlaštenih. Tada nije vrlina plaćati porez, već je vrlina izigrati državu.

Kada građani ne vjeruju institucijama države, onda je to povratak u viljet u kojem je moćnik važniji od načela i sustava. Kada ta ista država sama ruši ugovore koje je potpisala, onda svojim primjerom šalje poruku kako

ugovori nisu svetinja. Ona tada razara kulturu pravne regulacije, šalje poraznu poruku o niskoj civilizacijskoj razini cijelog društva. Ona proizvodi opću nesigurnost, izaziva zgražanje mlađih koji očekuju i traže uređeno društvo, drugačije od onoga u kojemu su živjeli njihovi roditelji. Ako ga ne bude ovdje, naći će ga drugdje.

Utoliko su postupci ove države ravni nacionalnoj kataklizmi. Država sama razgrađuje svoje društvo. Tako ona proizvodi ravnodušnost svojih građana, proizvodi ulice bez zastava na dane nacionalnih praznika, proizvodi slab odaziv na izbore, proizvodi i one koji se ne ustaju na himnu, proizvodi pojedince za koje je domovina tamo gdje im je dobro... Tako ova država sama sebi oduzima autoritet i polugu kojom bi mogla podizati građansku svijest i političku kulturu.

DRŽAVA ILI VLAST

Namjerno u ovom tekstu koristimo pojam država, a ne vlast ili vlada. Država je apstraktan pojam, ali vlasti, koje se u vođenju državom smjenjuju, to nisu. Stoga će netko reći da smo trebali adresirati problem na konkretnе skupine ljudi, u ovom slučaju na HDZ, ili još konkretnije, na ljude u Vladi kao što su Marić, Čorić, Dalić, Plenković... Međutim, odmah bismo, radi istino-ljubivosti, morali spominjati i SDP, Milanovića, Mrsića, Jovanovića i niz domaćih izdajnika socijaldemokratske ideje koji su prednjačili u sličnom postupanju, dezintegrirajući društvo, među inim, i načinom na koji su se obraćunavali s vašim pravima. Ako imamo dvije političke opcije koje se izmjenjuju na vlasti, a na isti način razaraju vrijednosti socijalnog i demokratskog poretka, sunovražuju civilizacijsku razinu društva, onda se ne radi o grijesima pojedinih vlasti, već o trajnom odnosu države prema radnim ljudima, prema pravnoj kulturi, prema javnim servisima građana, prema obrazovanju i znanosti. Onda se više ne pitamo tko je kriv, već zašto je to tako i čija je ovo država?

KRIVI SU SINDIKATI

Vlast zna tko je kriv što su ljudi nezadovoljni. Krivi su sindikati koji nikako da se pretvore u depandansu vlasti. Krivi su sindikati koji su ozbiljno shvatili svoju misiju, tj. oni koji od nje još nisu odustali. Antologička je rečenica ministra financa u emisiji Otvoreno, kada je na moju kritiku SDP-HDZ politike rekao da bismo se trebali zapitati da možda s nama nešto nije u redu jer već godinama govorimo isto. Dobio je odgovor: „Sokrat je rekao: 'O istome isto'." Da smo bili u konfliktu

samo s ovom Vladom, onda bi nas optužili da radimo za SDP. Ovako, srećom, ne mogu. Sada se, međutim, čovjek mora nasmijati, jer proizlazi da je, po ministru, Milanović očito bio na pravom putu kada je s Mrsićem u izvedbi mrcvario četiri pune godine radnike na proračunu.

Da se naši sindikati tomu uporno ne suprotstavljaju malo bi ljudi znalo što se događa, a sve što bi radili s vašim pravima prodavalо bi se kao moralno (opći interes, štednja, deficit, dug), ali i kao zakonito. U sindikatima znamo koji su razlozi takvoj politici.

KAKO JE DRŽAVA PRESTALA BITI NAŠA

Uzroci su dva subjekta i jedna doktrina. Subjekti su finansijski i lobistički krugovi u zemlji te Europska komisija, a doktrina je ekonomski neoliberalizam kojem su sindikati i javna potrošnja najveći trn u oku, a osobito sindikati u javnom sektoru. Dugo se već u privatnim medijima vodi kampanja protiv radnih ljudi (uhljebi, paraziti), protiv njihovih sindikata i njihovih čelnika i općenito protiv javnog sektora. U toj bitci radnom čovjeku nisu pouzdan oslonac niti politizirani i korumpirani sudovi, pogotovo ne oni na najvišoj razini.

Četiri su kolca ili stupa na koje nas desetljećima razapinju i na kojima nam gule prava, degradiraju živote i otinaju vlastitu državu: *politika u rukama imućne manjine, mediji u rukama istih, najviše sudstvo u rukama politike i euro-birokracija* u rukama njemačkih finansijskih interesa. Sva su četiri stupa impregnirana duhom vremena, tj. neoliberalnim dogmama koje su dovele do pogrešnih ekonomskih politika za veliki dio Europe (o čemu već postoji konsenzus na svim relevantnim mjestima, od MMF-a, OECD-a do najistaknutijih mislioca današnjice, osim u Bruxellesu i Berlinu, te naravno u usnulom i poslušnom Zagrebu).

Posljedice su kataklizmičkih razmjera: pad proizvodnje, nezaposlenost, posebno među mlađima, masovno iseljavanje iz zemalja koje guši njemački suficit, ksenofobija, kriza demokracije, uspon radikalne desnice i sve izvjesnija disolucija Europske unije. Naime, EU se potvrđila kao unija kapitala, a ne građana, kao institucija koja je u najtežem razdoblju za svoje građane vodila brigu o vraćanju dugova njemačkim i francuskim bankama. U tome joj hrvatski politički epigoni bespogovorno drže „lojtare“, pa čak i onda kada im se iz zemlje iz dana u dan iseljava supstanca nacije.

Tako država prestaje biti naša država. Služi mnogima prije nego zajedničkim interesima svih svojih stanovnika. Dakle, nije slučajno zašto Republika Hrvatska, i

Kad država sama ruši ugovore koje je potpisala, ona tada šalje poraznu poruku o niskoj civilizacijskoj razini cijelog društva

Vlada premijera Andreja Plenkovića nakon potvrde u Hrvatskom saboru. Već prema zauzetim pozicijama za fotografiranje vidi se da su obrana i finansijska konsolidacija u prvom planu, a znanost, obrazovanje, zdravstvo i rad općenito daleko na začelju

Izvor: Internet stranica Vlade RH

Novca nema,
a neće ga biti ni
ubuduće,
jer, kažu,
**u cijelom će
svijetu porasti
kamatne stope,**
pa ćemo morati
još više izdvajati
za kamate

Izvor: Internet stranica Vlade RH

Božo Petrov imenovan je glavnim pregovaračem Vlade sa sindikatima javnih i državnih službi, ali pravi pregovori s njegovom Vladom nikad nisu ni započeli

njene vlasti, bez ikakvih skrupula ne provode obaveze iz ugovora i dogovora prema građanima, zašto su predhodnici kršili važeće ugovore uz potporu sramotnoga Ustavnog suda i zašto ih nije briga što vi o tome mislite, ukratko, zašto im niste važni. Netko drugi im je puno važniji.

NEMA NOVCA – UDICA ZA NAIVNE

Novca za plaćanje javnog i državnog aparata nije bilo prije krize, iako su svima drugima rasle plaće pa smo morali štrajkati. Rezultat su sporazumi iz kojih sada žele izmigljiti. Novca nije bilo niti za vrijeme krize pa su nam zamrznuli osnovicu i poskidalni dodatke, koefficijente i naknade. Dogovorili smo da će nam vratiti osnovicu kada poraste proizvodnja, dakle, kada bude novca. Već dvije godine proizvodnja raste, ali novca, kažu opet, nema za adekvatno plaćanje našeg rada jer su morali provoditi baš sada poreznu reformu radi toga da najviše podignu plaće menadžerima, tj. sloju iz kojeg dolazi ministar finacija i olakšaju poreznu poziciju banaka, miljea iz kojeg dolazi ministrica Dalić.

Novca nema za nas opet, jer su prioritet branitelji i vojni troškovi, jer se priprema nabava eskadrila (valjda za globalni sraz), jer su potrebne mirovine braniteljima HVO-a. Rastu vojni troškovi unatoč tomu što Hrvatska izdvaja za vojsku više nego prosječno europske zemlje, dok za obrazovanje i znanost izdvaja manje od prosjeka EU-a.

Novca nema jer je potrebno otkupiti INA-u koju su upropastili lopovi na vlasti i jer smo izgubili arbitražu za koju su odgovorni diletanti na vlasti. Sada bismo trebali vjerovati da novi nisu diletanti i da neće upropastiti HEP.

Novca nema jer će morati samo za privatizaciju INA-e platiti inozemnim ekspertima 300 milijuna kuna ili dva

puta više od ukupnih izdataka Zaklade za znanost. Novca nema jer treba povećati kreditni rejting, iako je kreditni rejting nebitan u vrijeme obilja novca širom svijeta, u vrijeme kada on nema presudan utjecaj na kamatne stope. Novca nema jer opet treba smanjivati deficit, iako smo ga sveli u okvire mastriških kriterija.² I da stvar bude luda, novca neće biti niti ubuduće, jer, kažu, moramo se pripremiti budući da će u cijelom svijetu porasti kamatne stope pa ćemo morati još više izdvajati za kamate.

Kao što vidite, jasno nam poručuju iako ne izgovaraju: „Novca nema za vas i neće ga nikada biti. Ali ako nama zatreba za ono što je nama u politici važno, uvijek će ga biti. Za ovu zemlju nije presudno da ima kvalitetno obrazovanje, zdravstvo i znanost, za ovu zemlju nije presudno da ima vrhunski državni aparat koji stručno prati politiku. Zato vi i vaša cijena rada – niste presudni.“

Na nama je radi ove naše nesretne zemlje da postamemo presudni. Na nama je da prioritet u njoj bude razina i kvaliteta rada u našim službama, da osiguramo stabilnu relativnu cijenu rada, da time osiguramo dostojanstvo naših profesija i da se time najspisobniji ljudi zadrže u svojoj državi. Na nama je da spasimo javne i državne servise. **Imamo za to metoda. Moramo shvatiti zašto ih moramo koristiti.**

2 Podsjecamo, novca za naše plaće nije bilo za vrijeme Milanovićeve vlade, rekli su, zbog visokog duga i deficitia. Malo je tko u zemlji primjetio da su dug i deficit u vrijeme Milanovića rasli unatoč činjenici da su nama drastično smanjivali primanja. Važno je primjetiti, redukcija naših plaća nije pomogla ekonomiji, već obrnuto. Ozbiljni ekonomisti znaju zašto je to tako. Zašto i ovi novi inzistiraju na kompresiji plaća? Zato što to služi ekonomiji imućne i utjecajne manjine i njenim doktrinarnim dogmama. Brinu o kreditnom rejtingu, visini kamata, ali ne i o plaćama, zapošljavanju i rastu proizvodnje. Takva se politika bavi deficitima i dugovima, a rast joj se slučajno događa.

PLAGIJATI I AKADEMSKA ZAJEDNICA

Odgovornost za procjenu je li riječ o krađi leži prvenstveno na nadležnim institucijama. Međutim, od sudbine resornog ministra **puno je važnije stanje duha u samoj akademskoj zajednici**, koje je ovaj slučaj razgolito

N

ikomu u znanstvenoj i političkoj zajednici pa niti šire u društvu ne može slučaj ministra Pave Barišića biti nevažan. Treba li podnijeti ostavku ili biti razriješen, pitanje je koje puni novinske stranice. Međutim, ono što nas zabrinjava puno više od toga jest stanje u akademskoj zajednici koje je afera „plagijat“ izvukla na vidjelo.

Sindikat nije institucija koja može sa sigurnošću procjenjivati što jest plagijat, a što je omaška, postoji li u nekom radu ikakav znanstveni doprinos ili ne... Zbog toga je razumljiv naš oprez oko donošenja zaključaka po tom pitanju, pogotovo kada ne postoji konsenzus oko istoga u samoj akademskoj zajednici (tj. među članstvom Sindikata).

Naravno, stajalište je Sindikata da u društvu ne smije postojati nikakva tolerancija po pitanju krađe i lopovluka, kako materijalnih stvari tako i u području ideja. Dakle, ako je nedvojbeno da je ministar plagirao, Sindikat nema dilema, on mora otići.

Odgovornost za procjenu radi li se ovdje o krađi, ili ne, leži prvenstveno na institucijama akademske zajednice i države.

Saborski odbor za etiku donio je odluku da se radi o plagijatu. Premijer drži da saborski odbor nije donio ispravnu odluku, jer on zna bolje, dok predsjednik Sabora šuti kao zaliven o zaključcima svoga odbora. U akademskoj zajednici rektorski zbor je na strani ministra, a rektorat u Zagrebu još i svim srcem. HAZU šuti, jer iz transcedentalne perspektive ovo nije pitanje kojim oni prljaju ruke. Mudri znaju da nitko nije izašao čistih ruku iz pitanja moralne čistoće nacije.

Može li ministar Barišić s ovakvim teretom uspješno obavljati svoju tešku i doista odgovornu funkciju i u miru rješavati probleme znanosti i obrazovanja?

Izvor: Hrvoje Jelavić/PIXSELL

Među pojedincima u akademskoj zajednici također je duboka podjela. U svjetskim razmjerima jedan od najuspješnijih naših znanstvenika, Ivan Đikić, politički sumnjiv jer je profesionalno, moralno i domoljubno bespriječoran (čak i vjerski na liniji), trudi se nizom otvorenih nastupa precizno i analitički dokazati u kojim je sve aspektima Barišićev rad plagijat. Ministar odmah, isto tako analitički originalno, upozorava da je g. Đikić bio Jovanovićev savjetnik, što Đikić ogorčeno demantira. Doista, tko se ne bi na povezivanje s Jovanovićem uvrijedio. Inoslav Bešker, omniscientni komentator Jutarnjeg lista, upozorava da je Barišić napravio tek omašku, ali ne i plagijat, dok stotinjak znanstvenika, među kojima i neka vrlo uspješna imena domaće znanosti, staju na stranu Barišića, upozoravajući da njegova grijeha nema, a ako ima, on je mali, baš kao što niti Einstein nije citirao Poincaréa. A uostalom, kažu, tko je od nas bez grijeha neka baci kamen. Čudno nam je da Đikić, vjernik, za te misli iz Biblije ne zna.

APEL PROTIV MEDIJSKE HAJKE

I sad, kako da budemo pametni? Einstein protiv Einsteina. Neki su javno rekli, stalno se kao društvo bavimo nekim sukobima, umjesto da radimo, stvaramo (i prepisujemo). Ako i jest krađa, ukradeno je jaje, ali ne i kokoš. Dakle, ti domaći zagovornici teorije relativnosti poručuju: zaboravimo problem plagiranja. Viši cilj je unutarstranačka stabilnost, a tek onda drž-

Prije nego ga i mi ovdje zaboravimo, osvrnimo se na nekoliko zanimljivih pitanja oko ove situacije. Zanimljivo je da su neki iz akademske zajednice uputili apel političarima da se zaustavi medijska hajka protiv Barišića. Nismo znali da premijer može zaustaviti medijsku hajku. Šteta! Da smo to znali prije, i mi bismo tražili da kapitalistički mediji zaustave višegodišnju medijsku hajku protiv sindikata. Nadalje, može li ministar Barišić s ovakvim teretom obavljati uspješno svoju tešku i doista odgovornu funkciju? Što o tome misli Plenković? Može li ministar u miru rješavati probleme, hoće li se stalno baviti kvintesencijom hrvatskoga nacionalnog pitanja koje glasi: tko sve radi protiv njega i kad će ga Plenković smijeniti? Sjajan ambijent za produktivan rad na mjestu ministra. Može li znanost i obrazovanje s ministrom u ovakvoj situaciji uopće funkcionirati? Znamo da je to Plenkoviću najveća briga, zato nabavlja eskadrile i pojačano financira branitelje kako bi obranili naše obrazovanje i znanost. Napad na Barišića prvi je znak agresije.

I na koncu, ministar Barišić ne misli da je njegov slučaj teret za samu Vladu i cijelo društvo. Budući da to ne misli niti Plenković, onda ministar ima pravo. Mi pak nismo takvoga čeličnog kova, mi bismo se uklonili, čak i da nismo krivi, ako procjenjujemo da smo smetnja općim i višim ciljevima. Doduše, isto to misli i Plenković. Viši cilj je unutarstranačka stabilnost, a tek onda drž-

REZULTATI ISTRAŽIVANJA: PLAGIRAJU SE ČAK I NASTAVNI MATERIJALI

Što znanstvena zajednica misli o sebi samoj Sindikat je propitao u sklopu istraživanja o kvaliteti radnih odnosa u sustavu znanosti i visokog obrazovanja. Istraživanje je obuhvatilo i pitanje akademskih sloboda i profesionalne etike. Zabrinjavajući je podatak da je više od trećine naših kolegica i kolega izjavilo da su kolega ili nadređeni sebi pripisali zasluge za njihov rad. Gotovo jednak broj ispitanika u zvanjima imalo je iskustvo da su se kolega ili nadređeni potpisali na znanstveni ili stručni rad čijoj izradi nisu doprinijeli u dovoljnoj mjeri da bi se mogli smatrati koautorima. Kada se radi o plagijatu, skoro 12 % ispitanika u znanstveno-nastavnim zvanjima te 4,8 % ispitanika u nastavnim i suradničkim zvanjima, izjavilo je da je netko

plagirao njihov rad. Također zaposlenici u znanstveno-nastavnim, znanstvenim i umjetničkim zvanjima u većoj mjeri (21,9 %) prijavljuju da je netko plagirao njihove nastavne materijale (prezentacije, priručnike i sl.) dok u nastavnim i suradničkim zvanjima takvo ponašanje prijavljuje 10,1 % ispitanika. Da je plagiranje znanstvenih i stručnih radova u našoj akademskoj zajednici razmjerno raširena pojava, znalo se i prije, no da je nešto raširenija pojava plagiranje nastavnih materijala, bilo je sasvim nova informacija. Cjelokupni rezultati istraživanja objavljeni su u publikaciji *Kakvu budućnost sustava znanosti i visokog obrazovanja želimo?* koju možete naći na web stranici Sindikata.

vaj i obrazovanje. Da smijeni Barišića, morao bi smijeniti i Milijana Vasu Brkića, a onda nije sigurno da ne bi i njega smijenili.

Sindikatu, kao sindikatu, ministar nije teret. Mi smo i u prošlosti bili primorani raditi s osobama kojima se predbacivalo i gore stvari nego danas Barišiću. Takva nam je karma.

PODIZANJE CIVILIZACIJSKE RAZINE

A sada poslušajmo one koji tvrde da treba zaboraviti ministra Barišića i okrenuti se važnijim pitanjima nacije. Doista, u pravu su, Hrvatska ima puno veći problem. Primjerice, od sudbine ministra puno je važnije stanje duha u samoj akademskoj zajednici, koje je ovaj slučaj razgoljito. Ako akademска zajednica nije u stanju konzensualno ocijeniti što jest plagijat, a što nije, i kako se prema njemu postaviti, onda dolazimo do najdubljeg problema Hrvatske: tko će podići civilizacijsku razinu naroda? Tko će biti uzor običnom čovjeku u moralnim kriterijima i društvenim vrijednostima ako sama akademска zajednica ne zna prosuditi što je dobro, a što loše, i kada je nešto dobro, a kada loše, ako ona sama nema jedinstvene visoke kriterije? Mi znamo koliko ima nezakonitosti u njoj samoj (sjetite se izvještaja državne revizije), znamo da su neke ustanove pretvorene u profitne centre, znamo za prodaju ispita, znamo koliko je ljudi umreženo u neetično zgrtanje privatnih zarada na

javnome dobru, znamo kako se neki kite perjem mlađih ljudi potpisujući se na njihove radove, znamo koliko je ljudi ucijenjeno novcem, znamo koliko to nikoga u zemlji ne brine; mi iz samog sustava najbolje znamo što je u njemu (vidi okvir sa strane).

To što znamo mi o sebi znaju i građani o nama, možda i bolje. Štoviše, oni poznaju moralno stanje intelektualne zajednice i u širem smislu, znaju za pohlepu u advokatiskoj, liječničkoj, građevinskoj struci... Oni znaju da stupanj obrazovanja nije ni u kakvoj korelaciji sa stupnjem morala i čestitosti. Stara Radićeva podjela na poštenu i nepoštenu inteligenciju postaje više nego aktualna. Jedina prava metoda borbe protiv plagijata jest ona koja treba biti provedena unutar same znanstvene zajednice. Kad govorimo o temeljnim vrijednostima ovog društva (i akademске zajednice kao njegova naj-reprezentativnijeg dijela), tu nema prostora za različita viđenja, stavove i interese. Konsenzus o vrijednostima povezuje nas i jača, a interesi nas, kako je to očito i na primjeru Barišić, dijeli.

Zbog tog razloga nužno je zaštiti i unaprijediti institucije koje čuvaju te vrijednosti. Pritom je manje važno rade li te institucije izvan ili u sklopu sveučilišta, sve dok rade u njegovu korist i korist akademске zajednice. Svaki put kada nekoga argumentirano prozovu za plagijat, nesporno je da postupaju u korist akademске zajednice i društva u cjelini. (ri)

VELIKO VIJEĆE: POLITIKA NACIONALNE STRANKE U KOLIZIJI S NACIONALNIM INTERESIMA

26. siječnja navršilo se 100 dana nove Vlade. Vlada je formirala stranka koja tvrdi da je više nacionalna od svih drugih. Koalira s drugom strankom koja sumnjiči prvu da se ne brine o nacionalnim, već o parcijalnim ili osobnim interesima. Veliko vijeće Sindikata znanosti na sjednici od 11. siječnja, analizirajući okruženje u kojem Sindikat djeluje, osvrnulo se na pitanje što su to najvažnije nacionalne potrebe u ovom trenutku i zaključilo:

- zaustaviti iseljavanje iz zemlje
- oživjeti demografska kretanja
- modernizirati obrazovanje i znanost
- osposobiti državni aparat i unaprijediti ostale javne servise

Ne treba objašnjavati prva dva cilja. Za treći treba reći da uključuje kurikularnu reformu i promjenu metode poučavanja, traži integraciju i modernizaciju sveučilišta te promjenu u financiranju rada nastavnika i povećana materijalna izdvajanja radi provedbe reformi.

DRŽAVNI APARAT KAO PRVORAZREDNI NACIONALNI INTERES

Četvrti interes treba pojasniti. Nikada nije bilo vidljivije koliko hrvatski nacionalni interesi trpe zbog zapuštenoga državnog aparata te koliko u tom aparatu nema logistike, stručnosti, institucionalne memorije, kontinuiteta, analitičke pripreme... Očekivano je da izabrani političari nemaju detaljnijih znanja o stvarima koje ih zateknu kada dođu na vlast, ali zato u uređenim državama postoji vojska lojalnih službenika, visoko kvalificiranih i dobro plaćenih, koji se zadržavaju u državnoj službi i servisiraju političare kvalitetnim analizama.

Da je to tako, ne bismo plaćali strane odvjetnike za obranu

generalu u Haagu ili 50 milijuna kuna za stručnu pripremu nikada provedene monetizacije autocesta ili 300 milijuna kuna za stručnjake oko privatizacije INA-e. Da je to tako, Vlada ne bi angažirala vanjskoga pravnog savjetnika za pregovore sa sindikatima. Zar je moguće da u državnoj upravi nema niti jednoga koji prati sporazume sa sindikatima? Da. Moguće je.

Ne postoje institucije koje trajno rade na važnim nacionalnim pitanjima i zato političari donose diletantske procjene kao što je bila ova oko arbitraže s MOL-om.

Neoliberalna hajka na javnu potrošnju, koju hrani politika, a provodi medijska mašinerija (kod nas Jutarnji list), potkopala je državne i nacionalne interese. Nema uspješne države bez vrhunskoga državnog aparata. Umjesto da je hajka politiku prisilila na reformu javnih i državnih službi, ona ga je dece-nijskim pritiskom na smanjenje plaća uništila. Briga za to pitanje uključuje i radikalne promjene u pravosuđu, u radu državne uprave, ali i u brizi o javnim servisima građana, o zaustavljanju iseljavanja medicinskog osoblja itd.

ŠTO JE SADAŠNJA VLADA POKAZALA U 100 DANA

1. Vlada RH, i u ovom i u prošlom sastavu, ne rješava problem duga zaposlenicima u javnim službama. Posljedice sudskih sporova mogu biti takove da štete fiskalnoj stabilnosti zemlje. Vlada očito računa da će sporovi stići na naplatu nekoj drugoj vladi ili računa s utjecajem na sudsve. Prvo će štetiti budućim fiskalnim kapacitetima zemlje a drugo, znatno pogubnije, razorit će vjeru ljudi u vladavinu prava i institucije vlastite države. Oboje je u suprotnosti s nacionalnim interesima zemlje.

2. **Porezni sustav**, na kojem je inzistirao ministar finan-cija, najviše je donio najbogatijima, a mrvice srednjem sloju, dok najsramačnjima ništa. **Povećanje nejednakosti** u društvu punom siromaštva i napetosti protivno je nacio-nalnoj koheziji i predstavlja tempiranu bombu.

Veoma privlačna politička razmišljanja gospodina Stie-ra o integraciji i **uključenosti** svih dijelova i institucija društva u rješavanje društvenih problema ostala su mrtvo slovo na papiru. Nema **kohezije** i novih odnosa u društvu ako vlast preferira jedne, a zapostavlja druge, ako se ne drži svojih obećanja u izborima, ako ne ispu-njava obaveze države prema ljudima...

3. Opet su, i u programu HDZ-a i u programu Vlade, **zna-nost i obrazovanje** istaknuti kao nacionalni prioritet. To se iz proračunskih brojki ne vidi. Kadrovska rješenja i problem nesolidnog znanstvenog rada upućuju da znanost zapravo i nije važna. Vitalni je nacionalni interes da svaki dužnosnik vlasti bude uzor svakom građaninu.

4. Vlada se odlučila brinuti o **braniteljima**. Mnogi od naših članova bili su branitelji. Međutim, kraj svih nacionalnih problema podupiru se upravo oni slojevi koji stoje vidljivo bolje od ostatka radnog stanovništva (vidi str. 35). U vrijeme masovnog iseljavanja nužno je dizati cijenu rada, a ne dodatno plaćati već pristojno plaćene prošle zasluge. Vlada je najavila novi izdašni Zakon o braniteljima te miro-vine za pripadnike HVO-a, što će tražiti 2 milijarde kuna. To u okolnostima gubitka stanovništva ne može biti prioritet i protivno je nacionalnim interesima (ali nije suprotno kalkulacijama stranaka na vlasti).

5. Kupnja INA-e dvojbenog je smisla u vrijeme prelaska na alternativne izvore energije i predstavlja novi doprinos etatizaciji gospodarstva, a **prodaja HEP-a** sigurno je štetna, pa i nemoguća izvedba. To nisu promišljeni postupci u naci-onalnom interesu, a pogotovo ne javna najava prodaje jednoga i kupnje drugoga, što negativno utječe na cijenu. Neoli-beralna doktrina bila je u podlozi pljačke neviđenih razmjera u vrijeme privatizacije. Zašto bismo danas povjerivali zago-vornici iste te ideologije, gospodri Dalić, da će ovog puta taj recept biti uspješan? Sam je HDZ u svom programu napisao da je privatizacija HEP-a protivna nacionalnim interesima.

6. Najava **uvođenja eura** izrazito je opasno poigravanje s nacionalnim interesima. Zbog tehnikanata i kalkulanata kojima je u fokusu visina kamatnih stopa (kao jedini kriterij svih nacionalnih ciljeva), zemlja se spremila na gubitak još jedne poluge suverenosti. Sve zemlje koje su imale svoju monetarnu suverenost i zadržale svoju valutu izašle su iz krize manje okrnute i imale rast BDP-a veći nego zemlje eurozone. O tome koliko je euro opasan čak i za europsko jedinstvo govore najveći ekonomski autoriteti današnjice

Od porezne reforme ministra financija srednji sloj je dobio tek mrvice, a najsramačniji ništa

(nobelovac Stiglitz). Premjer nije ekonomist i nadamo se da će se otkloniti od lakounih savjeta osoba na čelu kompro-mitiranih institucija.

7. **Socijalni dijalog**, osim protokolarnog, još je uvijek u po-vojima. Ako u okviru njega bude previše kritičkih tonova na račun Vlade, vjerojatno nikada niti neće zaživjeti. Premjer u uspjehu svoje Vlade ubraja kulturu dijaloga i konsenzus svih društvenih čimbenika. Mi ga nismo nigdje primijetili. Mi i on očito ne živimo u istoj Hrvatskoj.

8. Niz prijeko potrebnih **reformi** niti danas nisu artikuli-rane i raspravljene. Čak niti Mostu više nisu na jeziku. Osobito je to važno radi reforme javne i državne uprave.

9. Vlada povećava **vojne troškove** i najavljuje kupnju eskadrile borbenih aviona koji se procjenjuju na 7 milijarda kuna. Takvi avioni u maloj zemlji mogu korisno poslu-žiti samo u slučaju globalnog sraza. Oni ne mogu pomoći u borbi protiv terorizma koji se čini vjerojatnjim sigurnosnim problemom. Ova zemlja izdvaja za obrazovanje manje od prosjeka EU-a, a za vojsku izdvaja više od prosjeka EU-a.

Pamtimo izraelskog ambasadora koji nam je jednom prilikom rekao da snaga izraelske države nije u naoru-žanju i avionima F15, jer avioni zastare i moraju se kupiti novi. Snaga izraelske države je u jaku ekonomiji, obra-zovanju i povjerenju građana u izraelsku državu.

Taj zadnji prigorov postavljamo ipak s jednom rezervom. Naime, Trumpove izjave o NATO-u i Putinova politika prema Balkanu možda mijenjaju okolnosti.

U vrijeme dok se za sve Vladine ideje planira toliko novca, Vladin je pregovarački tim rekao da nije bilo moguće pronaći tek nekoliko stotina milijuna kuna za dogovor sa sindikatima javnih službi. U prethodnom tekstu (str. 20) pokazali smo koliko su teške štete za mentalno stanje nacije kada država izgра svoje građane. Iz ovoga svega vidljivo je da Hrvatska i s ovom Vladom tapka u mraku, da ponovno nema ekipu koja može prepoznati najbolje interese zemlje i artikulirati nacionalno osviještenu politiku. To je moguće samo stvarnim, sadržajnim, ali i polemičnim dijalogom za koji niti ova vlast, po svemu sudeći, nije spremna. Ni za dijalog, a kamoli za konsenzus.

ŠTO NAM TOČNO DONOSI POREZNA REFORMA?

Promjene u poreznom sustavu oslobađaju gotovo **50 posto građana plaćanja poreza na dohodak**, no dio efekata dovodi do povećanja nejednakosti u primanjima i dodatnoga društvenog raslojavanja

Pišu: **Matija Kroflin**,
mag. oec.
i **Nataša Vrbešić**,
mag. oec.

Donošenje ukupno 15 poreznih zakona, ili tzv. porezna reforma prvi je konkretni potez nove Vlade RH. Ugrubo, reforma se može sažeti na sljedećih nekoliko efekata:

1. veće plaće za pojedince s već relativno visokim plaćama, ništa ili gotovo ništa za one s niskim plaćama i one s puno djece;
2. djeca bogatih roditelja predstavljaju poreznu olakšicu, djeca siromašnih ne;
3. jeftiniji rad preko ugovora o djelu, skuplji rad umirovljenika, autora i umjetnika;
4. manji porezi za poduzetnike, posebno za one male, obrtnike i poljoprivrednike;
5. veći PDV u ugostiteljstvu i na šećer, manji za inpute u poljoprivredi, struji i komunalije, dječje autosjedalice i pogrebne potrepštine;
6. dugoročno poskupljenje kupnje prve nekretnine ukidanjem poreznog izuzeća za mlađe;
7. poskupljenje kupnje automobila primjereno prosječnom građaninu;
8. zamjena komunalne naknade porezom na nekretnine i posljedično povećanje troškova za one s većim nekretninama.

Zakoni su prošli dva čitanja u Saboru te su usvojeni 2. prosinca 2016. uz odbacivanje svih pristiglih amandmana. Konačne verzije svih zakona dostupne su na stranicama Sabora, a najznačajnije promjene trebale bi stupiti na snagu s 1. 1. 2017.

SLABIJA PROGRESIVNOST OPOREZIVANJA

S aspekta plaća najrelevantnije promjene donosi novi *Zakon o porezu na dohodak*. Što se tiče oporezivanja dohotka, ukiđa se najniža stopa od 12 posto te se smanjuje najviša stopa s 40 na 36 posto, a trenutna srednja stopa se smanjuje s 25 na 24 posto. Istovremeno se povećava neoporezivi dio plaće s 2.600 na 3.800 kuna te rastu olakšice za djecu i uzdržavane članove obitelji. Primjerice, za jedno dijete neoporezivi dio plaće uvećava se za dodatnih 1.750 kn (do sada 1.300 kn), za drugo dijete za 2.500 kn (do sada 1.820 kn) itd. Navedene promjene oslobađaju gotovo 50 posto građana plaćanja poreza na dohodak, odnosno prema procjenama Ministarstva finansija porez ne bi trebalo plaćati oko 1,5 milijuna obveznika, od njih ukupno 2,75 milijuna. Nakon godina negativnih pritisaka krize na životni standard građana, promjene koji idu u smjeru povećanja plaća svakako su pozitivne. No, dio efekata tih promjena dovodi do dodatnoga dru-

Čistačica - 15 g. staža bruto plaća 3.753,00 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (1 dijete; prirez 13 posto) 0,0 % = 0,00 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (samac; prirez 18 posto) 1,9 % = 57,00 kn	Upravni, stručni, informatički, računovodstveni referent - 10 g. staža bruto plaća 5.210,00 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (1 dijete; prirez 13 posto) 3,0 % = 143,90 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (samac; prirez 18 posto) 0,9 % = 36,40 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (samac; prirez 18 posto) 3,0 % = 117,80 kn	Tehnički suradnik SSS, laborant - 20 g. staža bruto plaća 6.199,00 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (1 dijete; prirez 13 posto) 3,0 % = 153,30 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (samac; prirez 18 posto) 0,7 % = 30,20 kn	Voditelj računovodstva, upravni savjetnik, stručni savjetnik - 25 g. staža bruto plaća 8.053,00 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (1 dijete; prirez 13 posto) 2,5 % = 155,50 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (samac; prirez 18 posto) 0,9 % = 49,90 kn	Asistent (bez mag. i doktorata) - 3 g. staža bruto plaća 8.291,00 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (1 dijete; prirez 13 posto) 2,5 % = 155,50 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (samac; prirez 18 posto) 0,9 % = 49,90 kn
Viši asistent, viši predavač, viši knjižničar - 10 g. staža bruto plaća 11.048,00 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (1 dijete; prirez 13 posto) 2,3 % = 179,30 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (samac; prirez 18 posto) 1,0 % = 76,00 kn	Docent, znanstveni suradnik - 15 g. staža bruto plaća 13.029,00 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (1 dijete; prirez 13 posto) 2,2 % = 198,40 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (samac; prirez 18 posto) 1,1 % = 94,70 kn	Red. prof. (prvi izbor); znanst. savjetnik (prvi izbor) - 20 g. staža bruto plaća 17.542,00 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (1 dijete; prirez 13 posto) 2,1 % = 238,10 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (samac; prirez 18 posto) 1,1 % = 94,70 kn	Red. prof. (trajno); znanst. savjetnik (drugi izbor) - 36 g. staža bruto plaća 22.954,00 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (1 dijete; prirez 13 posto) 2,6 % = 149,70 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (samac; prirez 18 posto) 0,8 % = 44,20 kn	Prosječna bruto plaća RH 7.681,00 kn Medijalna bruto plaća 6.367,00 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (1 dijete; prirez 13 posto) 2,6 % = 149,70 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (samac; prirez 18 posto) 0,8 % = 44,20 kn Promjena neto plaća zbog porezne reforme (samac; prirez 18 posto) 0,7 % = 31,80 kn

tvenog raslojavanja i povećanja nejednakosti u primanjima. Uklanjanjem najniže porezne stope od 12 posto, prelaskom samo na dvije stope te smanjenjem najviše stope, sustav oporezivanja dohotka gubi dio progresivnosti, odnosno princip da oni s višim plaćama imaju i veći porezni teret. Također, povećanjem porezne osnovice za primjenu najviše porezne stope s 13.200 na 17.500 sve neto plaće (ako se u obzir uzme maksimalno porezno opterećenje – samac; prirez 18 posto) u rasponu od 3.800 do 16.344 kune bit će u poreznim škarama od 24 posto, dok će samo neto plaće iznad 16.344 kune biti porezno opterećene sa stopom od 36 posto. Sukladno određenim procjenama to će značiti da će porez po višoj stopi plaćati samo 5 posto građana dok će svi ostali koji ulaze u porezne škare plaćati porez po 24 posto. S obzirom na navedene promjene najveću korist od porezne reforme osjetiti će upravo oni s višim plaćama. Primjerice, neto plaća od 20.400 kuna povećat će se za 8,2 posto ili 1.667 kuna. S druge strane, prosječna će plaća porasti za svega 0,8 posto ili 44 kune dok će medijalna (srednja) plaća porasti još manje, svega 0,7 posto ili 32 kune (izračuni se odnose na samca u Zagrebu). Nešto veće povećanje plaća mogu očekivati osobe s manjim poreznim opterećenjem. Primjerice, osoba koja prima prosječnu bruto plaću, a ima jedno dijete i ne živi u Zagrebu već plaća prosječni prirez od 13 posto, osjetiti će neto povećanje plaće od 2,6 posto ili 150 kuna, dok bi u slučaju da prima medijalnu bruto plaću, osjetila neto povećanje od 3,3 posto ili 162 kune. No i u slučaju kada osobe imaju djecu i ne plaćaju najviši prirez postoje određene skupine ljudi (one s najnižim plaćama i one s većim brojem djece), koje ni do sada nisu plaćale porez ili su plaćale mali iznos poreza. Kod tih pojedinaca neće uopće doći do povećanja plaće ili će ono biti izrazito malo. Naime, zbog trenutno niske razine plaće, velik broj građana u RH neće moći ostvariti povećanje plaće na konto povećanja neoporezivog dijela dohotka i/ili povećanja olakšice za djecu, već će tu promjenu osjetiti u pravilu samo oni s relativno višim plaćama. Primjerice, osoba s jednim djetetom i prosječnim prirezom od 13 posto do razine neto plaće od 3.600 kuna nije plaćala porez ni do sada. Ako pretpostavimo da nitko u Hrvatskoj ne radi za plaću manju od minimalca, odnosno 2.500 kuna, plaću u rasponu od 2.500 do 3.600 kuna prima oko 200.000 građana RH. Velik dio tih građana neće uopće osjetiti efekte porezne reforme. Navedeno je Vlada

samo djelomično ispravila nedavnim povećanjem minimalne plaće za 5 posto.

U segmentu reguliranja olakšica za djecu u budućnosti će trebati raditi dodatne promjene i pokušati tražiti rješenja da se olakšice za djecu reguliraju drugačije. Jedna od mogućnosti mogla bi biti da se one izvuku iz poreznog sustava i raspodijele na socijalno osjetljiviji i pravedniji način jer trenutno rješenje daje ružnu poruku kako djeca bogatih roditelja državi vrijede više od djeca siromašnjih roditelja. Prvima država zbog njihove djece povećava plaće, dok dio ovih drugih uopće nema mogućnost iskoristiti olakšicu ili ju mogu iskoristiti u mnogo manjem apsolutnom iznosu.

OPOREZIVANJE DRUGOG DOHOTKA

Dosadašnja praksa bila je da se svi oblici drugog dohotka (ugovora o djelu, autorskih ugovora, umjetničkih honorara itd.) oporezuju stopom od 25 posto, neovisno o njihovoj ukupnoj visini tijekom godine te visini ukupnog dohotka kojeg pojedinac ostvaruje iz drugih izvora. Taj princip se napušta te će porezno opterećenje drugog dohotka biti veće ako se isplaćuje osobi koja trenutno ima relativno visoku plaću te ostvari drugi dohodak veći od 12.500 kuna godišnje.

Naime, od 1. 1. 2017. dolazi do uvođenja ukupne godišnje porezne osnovice u čiji se izračun uz dohotke od nesamostalnog rada (plaće) pribraja i drugi dohodak te se sukladno tomu i on na godišnjoj razini oporezuje s dvije stope (24 i 36 posto). Stoga, ukupna godišnja porezna osnova pojedinca (do iznosa od 210.000 kuna, što odgovara mjesечноj neto plaći od minimalno 16.344 kune ili čak i više u slučaju uzdržavanih članova i nižeg prieza od 18 posto) oporezivat će se po stopi od 24 posto, a iznad tog iznosa po stopi od 36 posto.

Drugi dohodak do ukupne godišnje razine od 12.500 kuna, a neovisno o ukupnoj godišnjoj poreznoj osnovici pojedinca, oporezivat će se isključivo po stopi od 24 posto. Ali, ako ukupan godišnji iznos drugog dohotka iznosi više od tih 12.500 kuna te pribrojen ostalim dohodcima zajedno daje godišnju poreznu osnovicu veću od 210.000 kuna, onda će se razlika iznad 210.000 oporezovati po stopi od 36 posto.

U ovom dijelu određene promjene donose i *Izmjene i dopune Zakona o doprinosima*. Dosadašnja praksa je predviđala da drugi dohodak po osnovi ugovora o djelu bude opterećen kao i standardni rad, odnosno da se izdvajaju doprinosi za mirovinsko od 20 posto te još 15 posto za zdravstveno osiguranje. Istovremeno, drugi dohodak koji ostvaraju umirovljenici, kao i autorski honorari i honorari umjetnika do sada nisu bili opterećeni izdvajanjima za mirovinsko i zdravstveno.

Od 1. 1. 2017. doprinosi kod drugog dohotka za mirovinsko se smanjuju na 10 posto, a za zdravstveno na 7,5 posto te se ista razina doprinosa uvodi za ostale oblike isplate drugog dohotka. U suštini, ako isplatitelj želi ostati na istoj razini neto isplate to će značiti pojeftinjenje ugovora o djelu i po-

SUPERHIK REFORMA: MUŽU MARTINE DALIĆ RAST PLAĆE OD 5.000 KN

Mediji su nedavno skrenuli pažnju na plaću g. **Nike Dalića**, člana Uprave Ine i supruga potpredsjednice Vlade **Martine Dalić**. Plaća g. Dalića dospjela je u medijski fokus nakon što je Povjerenstvo za odlučivanje o sukobu interesa zaključilo da je potpredsjednica Dalić u svojoj imovinskoj kartici navela nižu plaću svog supruga nego što to pokazuju podaci Porezne uprave. No, ono što je interesantno je da su prosječna mjesечna neto primanja g. Dalića u 2016. iznosila 58.392 kune. Uz pretpostavku da je u cijelokupnom iznosu riječ o oporezivoj plaći, te da g. Dalić živi u Zagrebu i nema dodatnih osobnih odbitaka, poreznom reformom njegova će se plaća povećati za 5.268 kuna, ili 9 posto. Drugim riječima g. Dalić će na račun porezne reforme od 1. 1. 2017. svaki mjesec zaraditi dodatnih 93 posto prosječne neto plaće u 2016. godini.

skupljenje autorskih ugovora i isplata honorara umjetnicima, kao i isplatu drugog dohotka umirovljenicima. Naime, trenutno pri neto isplati jedne kune po osnovi ugovora o djelu isplatitelj ima dodatni (bruto) trošak od još jedne kune. Navedenim promjenama taj će se trošak smanjiti na 0,6 kn. Kod autorskog ugovora dodatni trošak će se pak povećati s 0,2 na 0,4 kn, kod honorara umjetnika s 0,1 na 0,2 kn, a kod isplata umirovljenicima s 0,4 na 0,6 kn.

VIŠI PDV UGOSTITELJIMA

Izmjenom i dopunom Zakona o porezu na dobit od iduće godine porez za velike subjekte bit će smanjen s 20 na 18 posto, a porez na dobit za male poduzetnike, poljoprivrednike i obrtnike (koji ostvaruju prihode manje od 3 mil. kn) s 20 na 12 posto.

Izmjenom i dopunom Zakona o porezu na dodanu vrijednost doći će do redistribucije opterećenja PDV-om što će utjecati na povećanje cijene onih proizvoda i usluga kod kojih se PDV povećava i vjerojatno utjecati na smanjenje cijena kod proizvoda kod kojih se PDV smanjuje. PDV se povećava s 13 na 25 posto kod ugostiteljskih usluga izvan smještajnih objekata te šećera, dok se PDV smanjuje s 25 na 13 posto za isporuku struje, odvoz komunalnog otpada, sadnice i sje-

menje, gnojiva i pesticide, hrani za životinje, urne i lijesove te dječje sjedalice. Smanjenje relativno visoke stope poreza na dobit, posebno za male poduzetnike, obrtnike i poljoprivrednike, načelno je pozitivna promjena, kao i redistribucija tereta PDV-a s poljoprivrede, kao jedne od egzistencijalnih i strateških djelatnosti svake nacionalne ekonomije, a koja se u Hrvatskoj bori s izuzetno oštrom inozemnom konkurenjom, na relativno rentno orientirano ugostiteljstvo. Pozitivno je i što se u postupku donošenja porezne reforme odustalo od povećanja najniže stope PDV-a na neke osnovne proizvode poput kruha, mlijeka, ortopedskih pomagala i lijekova. U toj istoj kategoriji nalaze se i knjige te dnevne novine kod kojih također neće doći do povećanja PDV-a. Odustalo se i od oporezivanja naslijedene štednje iz 2. mirovinskog stupa, a u konačnici neće doći ni do smanjenja opće stope PDV-a za 1 posto. Naime, nema jasnih naznaka da bi se to smanjenje prelilo u smanjenje opće razine cijene, dok su s druge strane fiskalni efekti takvog poteza prilično značajni.

(NE)POVOLJNIJI STANOVNI, SKUPLIJ AUTOMOBILI

Zakonom o porezu na promet nekretnina opća stopa tog poreza smanjuje se s 5 na 4 posto, ali da bi se kompenzirao gubitak prihoda zbog smanjenja stope, Vlada istovremeno ukida izuzeće od plaćanja tog poreza pri kupnji prvog stanu što će dovesti do poskupljenja kupnje stanova za mlađe osobe. Kao kompenzaciju za navedenu mjeru Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja je u javnu raspravu uputilo *Nacrt prijedloga Zakona o subvencioniranju stambenih kredita*, no navedeni prijedlog ne predstavlja sustavno rješenje već samo kratkoročnu mjeru koja će se odnositi na jednu godinu i na ograničeni broj osoba koji će ju moći iskoristiti. Kao i kod poreza na promet nekretninama i stopa poreza na nasljedstva i darove snižena je s 5 na 4 posto.

Izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na motorna vozila dolazi do promjena i u trošarinama na automobile što će dovesti do poskupljenja nekih jeftinijih, ekološki manje učinkovitih vozila, pristupačnijih prosječnom građaninu, a početkom 2018. komunalna naknada zamijenit će se jednostavnim porezom na promet nekretnina što će rezultirati manjim davanjem za starije, ali većim davanjem za novije nekretnine u odnosu na trenutni iznos komunalne naknade.

ZAMJERKE STRUČNJAKA

Vlada je projicirala da bi provedba porezne reforme mogla smanjiti ukupno porezno opterećenje u zemlji s 37,5 na 36,9 posto BDP-a te povisiti potencijalni BDP za 0,5 postotnih poena, povećati zaposlenost za 6 – 11 tisuća ljudi te povećati raspoloživi dohodak kućanstava i poduzetnika za više od 2 mlrd kuna. No te su projekcije uključivale i smanjenje opće stope PDV-a s 25 na 24 posto, od čega je Vlada odustala. Neovisno o projekcijama, na tradicionalnom savjetovanju Hrvatskog društva ekonomista u Opatiji, koje se održalo po-

Najveću korist od porezne reforme imat će oni s višim plaćama, dok veliki dio građana neće uopće osjetiti njene efekte

PRORAČUN ZA 2017. I PRIORITETI VLADE

Kamo Hrvatska treba usmjeriti svoj **novoostvareni ekonomski rast** kako bi dugoročno postala prosperitetnija?

Piše: **Matija Kroflin**, mag. oec.

Nakon duže vremena državni proračun u 2017. ne karakterizira pritisak rezanja rashoda. Posljedica je to povoljnije ekonomske situacije zbog koje se deficit proračuna reducira kroz porast BDP-a. Međutim, te povoljnije ekonomske okolnosti nisu donijele zaokret u proračunu i jasniju preraspodjelu sredstava ka ključnim segmentima dugoročne održivosti ekonomije i društva. Dapače, s oporavkom ekonomije pojavljuju se i neki neracionalni, očigledno politički prioriteti.

Povećanje prava braniteljima i jačanje proračuna MORH-a, što je vidljivo u proračunu za 2017., kao i najava nacionalizacije INA-e, moglo bi biti smr uvod u stvaranje golemlih finansijskih obveza za državu. Kupnja nove eskadrile borbenih zrakoplova i vojnih helikoptera uz izjednačavanje prava pripadnika HVO-a i hrvatskih branitelja prema procjenama medija kreće se do vrtoglavih 9 milijarda kuna. Vladajuća politika direktno ili indirektno podržava takve najave, dok istovremeno u pregovorima o povećanju plaća u javnom i državnom sektoru nastupa vrlo nefleksibilno uz argumente kako je prostor javnih finančija

vrlo sužen. Ako postoje stvarni planovi da se navedene ideje zaista i realiziraju, onda je vrlo jasno zašto prostor za kreiranje određene politike plaća u javnom sektoru ne postoji. No, bi li Hrvatskoj, tek nakon što je počela ostvarivati određeni ekonomski rast, prioriteti odmah trebali postati ulaganje u vojnu opremu i daljnje jačanje prava branitelja? Jesu li zaista to poluge kojima naše društvo može postati dugoročno prosperitetnije?

ŠTO SE DOGAĐA S PRORAČUNOM MINISTARSTVA ZNANOSTI I OBRAZOVANJA U 2017.?

Proračun Ministarstva znanosti i obrazovanja u 2017. (iz kojeg je od ove godine sport izdvojen u Središnji državni ured za sport) na prvi pogled raste vrtoglavih 11,2 posto ili 1,58 milijarda kuna u odnosu na prošlu godinu, odnosno rebalans proračuna za 2016. iz studenog te godine. No, od spomenutih 1,58 milijarda kuna, 987 milijuna otpada na sredstva lokalnoj razini vlasti za decentralizirane funkcije u obrazovanju. Ta se stavka ove godine

prvi put planira unutar resora znanosti i obrazovanja te umjetno povećava proračun. Dakle, ostaje rast od 590 milijuna, no i u tom iznosu velik udio ima povećanje sredstava EU fondova pa država ove godine izdvaja zapravo 216 milijuna kuna više nego 2016. To predstavlja povećanje od svega 1,4 posto, a ne 11,2 posto kako bi se dalo zaključiti na prvi pogled.

Tablica 1. Glavna proračunska povećanja u okviru Ministarstva znanosti i obrazovanja u 2017.

	Povećanje (u mil. kn)	Povećanje (u %)
Osnovne škole	22	0,8 %
Srednje škole	19	0,7 %
Visoka učilišta	104	3,6 %
Javni instituti	22	6,9 %
Ugovorno financiranje znanstvene djelatnosti	9,5	19,0 %
Zaklada za znanost (projektno financiranje znanstvene djelatnosti)	3	3,2 %
Program doktoranada i poslijedoktoranada Zaklade	19	83,0 %
Poboljšanje studentskog standarda	4,1	11,6 %

Izvor: Prijedlog državnog proračuna Republike Hrvatske za 2017. godinu i projekcije za 2018. i 2019. godinu

NEKOLIKO CRTICA O VJERODOSTOJNOSTI I POLITIČKIM PRIORITETIMA VLADE

“Proračun je plod refleksija političkih prioriteta u programu Vlade,” istaknuo je nekoliko puta u javnosti sam premijer Plenković.

U izbornom programu HDZ-a pod nazivom *Gospodarski rast, nova radna mjesta i društvena pravednost*, a koji je promoviran uz krilaticu *Vjerodostojno*, među ostalim, stoji:

● „Obrazovanje je preduvjet razvoja ljudskih potencijala u Hrvatskoj, javno je dobro i nedvojbeno je nacionalni prioritet.“

- „Povećat ćemo sredstva za obrazovanje i nastaviti sa započetim promjenama u obrazovanju radi osiguranja kvalitete i unaprjeđenja sustava.“

- „Kontinuirano ćemo povećavati izdvajanja iz proračuna za znanost i istraživanje.“

- „Cilj nam je podići izdvajanja za istraživanje i razvoj na 2 % BDP-a do kraja mandata i tako smanjiti nastali veliki jaz u odnosu na ostale europske države.“

- „...svakako postojeći sustav kroz olakšice u sklopu poreza na dohodak dovodi u neravnopravan položaj djecu u obiteljima roditelja s nižim dohocima u odnosu na roditelje s višim dohocima. Naše rješenje ide u smjeru... isključivanja iz sustava poreza na dohodak čime se postiže pravednost u raspodjeli.“

- „NE privatizaciji voda, šuma, autocesta, HEP-a“.

- „U drugoj godini mandata smanjiti ćemo opću stopu PDV-a za 1 postotni bod, a u zadnjoj ... na 23 %.“

No, od predstavljanja izbornog programa pa do sredine listopada, kada je premijer Plenković Saboru predstavljao dokument *Program Vlade Republike Hrvatske za mandat 2016.-2020.*, HDZ je „vjerodostojno“ odustao od određenih segmenata izbornog programa.

Tako u programu Vlade ni jednom riječu nije spomenut HEP, čija je privatizacija trenutno glavna tema domaće javnosti. U izbornom programu jasno je stalo NE privatizaciji HEP-a. Odustalo se i od smanjenja stope PDV-a, a rješenje što se tiče neravnopravnosti olakšica za djecu unutar sustava poreza na dohodak potpuno je suprotno onomu što je HDZ proklamirao kao rješenje u izbornom programu. Nepravednost u položaju djece nije smanjena nego je povećana. No, što je s političkim prioritetima Vlade koje bi proračun trebao reflektirati?

Cilj o povećanju izdvajanja za istraživanje i razvoj na 2 posto nalazi se u obama dokumentima, i u izbornom programu i u programu Vlade, kao i isticanje važnosti obrazovanja. Dakle, prema riječima premijera Plenkovića proračun bi trebao reflektirati ta dva segmenta kao prioritete koji bi unutar proračuna trebali biti pojačano financirani.

Iako se iz proračuna može vidjeti da znanost i obrazovanje dobivaju nešto više sredstava, činjenica je da gotovo svi resori u 2017. bilježe proračunski rast u odnosu na rebalans 2016. Iznimka su poljoprivreda i vanjski poslovi kojima se proračun blago smanjuje (0,4 i 0,3 posto). Pritom je važno istaknuti da neki resori ne rastu umjetno i na temelju povećanja sredstava iz EU fondova, već rastu direktno na temelju povećanja izdvajanja države. Ti dobitnici su u relativnim iznosima ponajprije Ministar-

stvo obrane za koje država u 2017. planira izdvojiti 9,1 posto ili 350 milijuna više te Ministarstvo branitelja za koje će država izdvojiti 21,1 posto ili 183 milijuna kuna više.

Dakle, ako proračun reflektira političke prioritete Vlade, onda su ti prioriteti očito vojska i branitelji.

Nacionalna sigurnost, u kojoj svoju ulogu igra i vojska, kao i primjereno odnos države spram braniteljske populacije, svakako je nešto što mora biti u fokusu politike, no do određene granice racionalnog i trenutno održivog. Već se duže vrijeme naglašava nabavu novih vojnih zrakoplova, helikoptera, kao i o novom zakonu o braniteljima koji bi pripadnike HVO-a izjednačio s hrvatskim braniteljima. Mediji spekuliraju kako te inicijative koje direktno ili indirektno podržavaju pripadnici trenutne Vlade, a i predsjednica Grabar – Kitarović, državi donose ogromne potencijalne troškove koji se u medijskim procjenama penju sve do vrtoglavih 9 milijarda kuna. Imajući na umu iskustvo pregovora o Sporazumu o osnovici za zaposlene u javnom sektoru, u okviru kojih su pregovarači Vlade imali vrlo čvrst stav o tome kako proračun ne može finansijski izdržati povećanja rashoda za plaće koja bi se kretala na razini nekoliko stotina milijuna kuna u idućim godinama, o ciframa od 9 milijarda kuna trebalo bi biti nemoguće uopće i razmišljati. No, politički prioriteti ne moraju nužno biti ni racionalni, ni promišljeni ni prioritetni za društvo i razvoj.

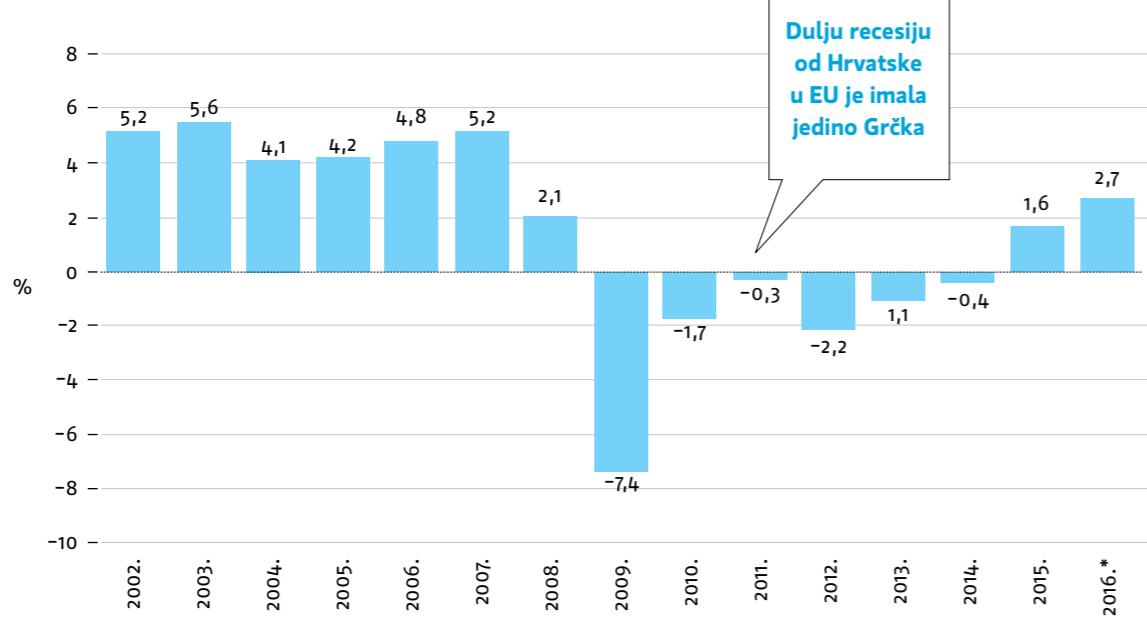
BUĐENJE DOMAĆE EKONOMIJE TREBA POKUŠATI ISKORISTITI ŠTO PAMETNIJE

Posljednjih godina i pol konačno se i u Hrvatskoj mogu čuti pozitivne vesti o kretanju ekonomskih pokazatelja. Mogli bismo reći da one kasne minimalno 4 godine, ali bolje ikad nego nikad. Tako je bruto domaći proizvod (BDP) u 3. kvartalu 2016. godine narastao za 2,9 posto u odnosu na godinu prije, odnosno najviše u posljednjih 8 godina. Tomu je doprinio rast izvoza, osobne potrošnje te rekordna turistička sezona koja je Hrvatsku gurnula iznad prosjeka EU-a. Vladajući, ni oporbeni političari nisu propustili pohvaliti se svojim doprinosom za navedeni rast, iako nije moguće naći puno pozitivnih poveznica između poteza politike i ostvarenih stopa rasta.

Rast industrijske proizvodnje i trgovine koji i u četvrtom kvartalu pokazuje pozitivnu dinamiku upućuje na činjenicu da će ove godine rast biti blizu prognoza Vlade od 2,7 posto.

No, Slika 1. pokazuje kako je realni BDP u Hrvatskoj pao punih 6 godina te osim Grčke, ni jedna europska zemlja nije imalo tako dugačko razdoblje recesije. Tijekom recesije Hrvatska je ostvarivala lošije rezultate od prosjeka Europske unije, a kudikamo lošije od skupine usporedivih (tranzicijskih) zemalja. Slika 2. pokazuje prosječnu stopu rasta realnog BDP-a u Hrvatskoj u periodu od 2003. do 2015. od svega 1,1 posto.

Navedeno predstavlja ilustraciju zašto je Hrvatska po

Slika 1. Kretanje godišnjih stopa rasta realnog BDP-a u RH od 2002. do 2016.

(Izvor: HNB)

*projekcija za 2016.

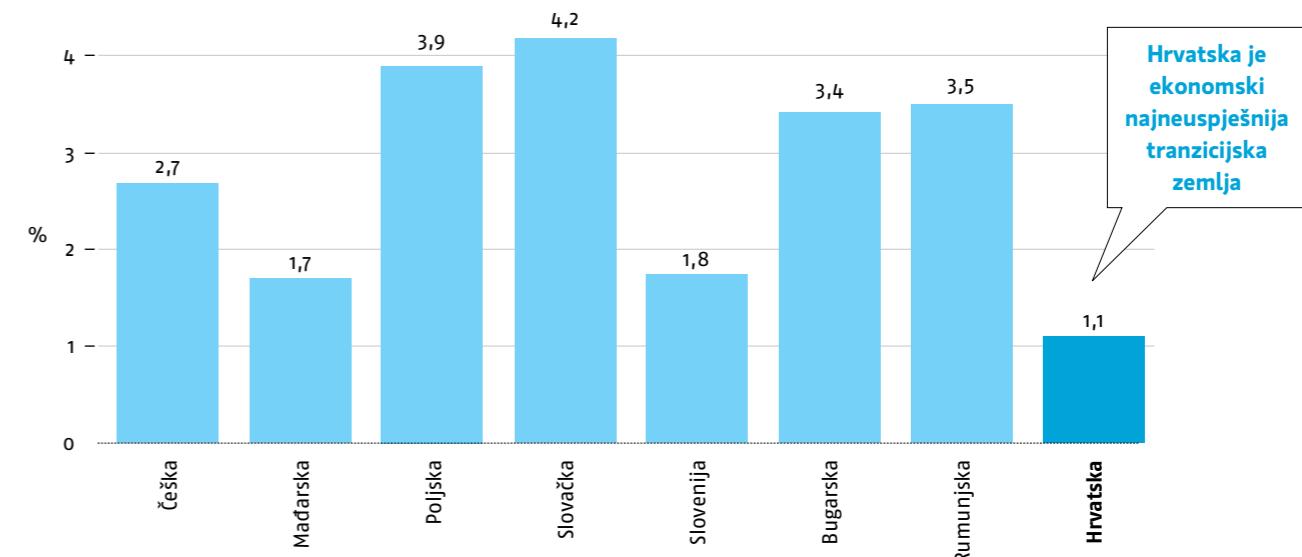
gotovo svim pokazateljima u navedenom periodu od jedne od razvijenijih tranzicijskih zemalja pala na smo dno Europe. Već godinama ekonomski zaostajemo za najnerazvijenijim dijelom Europe i to se vrlo jasno očituje i u financiranju naše znanosti, obrazovanja, u visini prosječne mirovine i mnogim drugim aspektima. Hrvatska stopa nezaposlenosti približava se pretkriznim razinama, no i to je još uvijek znatno iznad prosjeka nezaposlenosti u usporedivim zemljama. Ono što je još više zabrinjavajuće jest da dinamika rasta zaposlenosti ne prati pad nezaposlenosti, što govori da se dio naše nezaposlenosti ne rješava zapošljavanjem već iseljavanjem i gubitkom stanovništva.

Imajući na umu dugoročnu neuspješnost naše ekonomije te samo neke značajnije pozitivne trendove u posljednje vrijeme, bilo bi izuzetno pogubno kada bi Vlada premjera Plenkovića pogriješila u svojim političkim prioritetima i na samom početku mandata otisla u preuzimanje neracionalnih i, s aspekta trenutnih društvenih prioriteta, teško objašnjivih obveza. Ekonomski prostor za kreiranje održivog društvenog i ekonomskog okruženja time bi mogao biti nepovratno izgubljen. Važno je imati na umu kako podaci Eurostat-a pokazuju da Hrvatska za vojnu obranu već izdvaja veći udio BDP-a od prosjeka EU-a dok je primjerice, po izdvajajući za istraživanje i razvoj na samom dnu Europe. Činjenica je i da je u Hrvatskoj od 2003. do 2013. broj braniteljskih mirovina porastao

za 134 posto te da je sredinom prošle godine prosječna mirovina za 72.112 branitelja bila 5.079 kuna, odnosno iznosila je pristojnih 89 posto prosječne plaće i bila je 126 posto veća od prosječne mirovine građana ostvarene na temelju Zakona o mirovinskom osiguranju. Dakle, Hrvatska bi mogla dobiti nove vojne zrakoplove, HDZ dodatnu naklonost braniteljskih udrug, ali bi Hrvatska i dalje mogla ostati neinovativna, tehnološki zastarjela, nedinamična i nekonkurentna ekonomija koja ne osigura povećanje zaposlenosti, životnog standarda i perspektivu hrvatskim građanima. Pravi politički prioriteti trebali bi biti ovi potonji, a tek kada oni počinju donositi ploda trebalo bi razmišljati i o ulaganju u vojsku i povećanju prava zaslужnim braniteljima. Ono što se iz proračuna može zaključiti, pokazuje da Vlada prioritete rangira drugačije.

DODATNO O PRORAČUNU – SREDSTVA ZA PLAĆE I VLASTITI PRIHODI

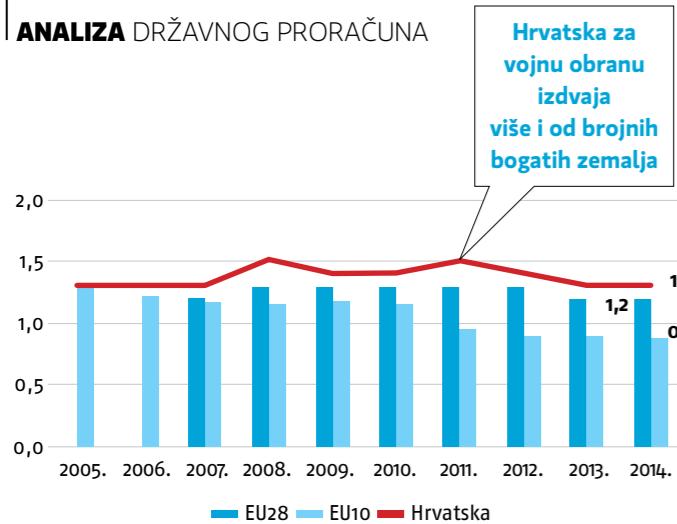
Opći trend državnog proračuna za 2017. i naredne godine je porast rashoda, ali sporiji od porasta prihoda. Navedeno dovodi do smanjenja deficit pa za 2017. Vlada predviđa deficit opće države od 1,6 posto, a do 2019. deficit od svega 0,8 posto. Navedeno naravno ovisi o tome hoće li se ostvariti projekcije Vlade koja u sve tri godine, od 2017. do 2019., predviđa realni rast BDP-a veći od 3 posto.

Slika 2. Prosječna godišnja stopa rasta realnog BDP-a u RH od 2003. do 2015.

(Izvor: HNB)

Godinama ekonomski zaostajemo za najnerazvijenijim dijelom Europe i to se vrlo jasno očituje u mnogim aspektima

Slika 3. Izdvajanja za vojnu obranu (u % BDP-a)

(Izvor: Eurostat)

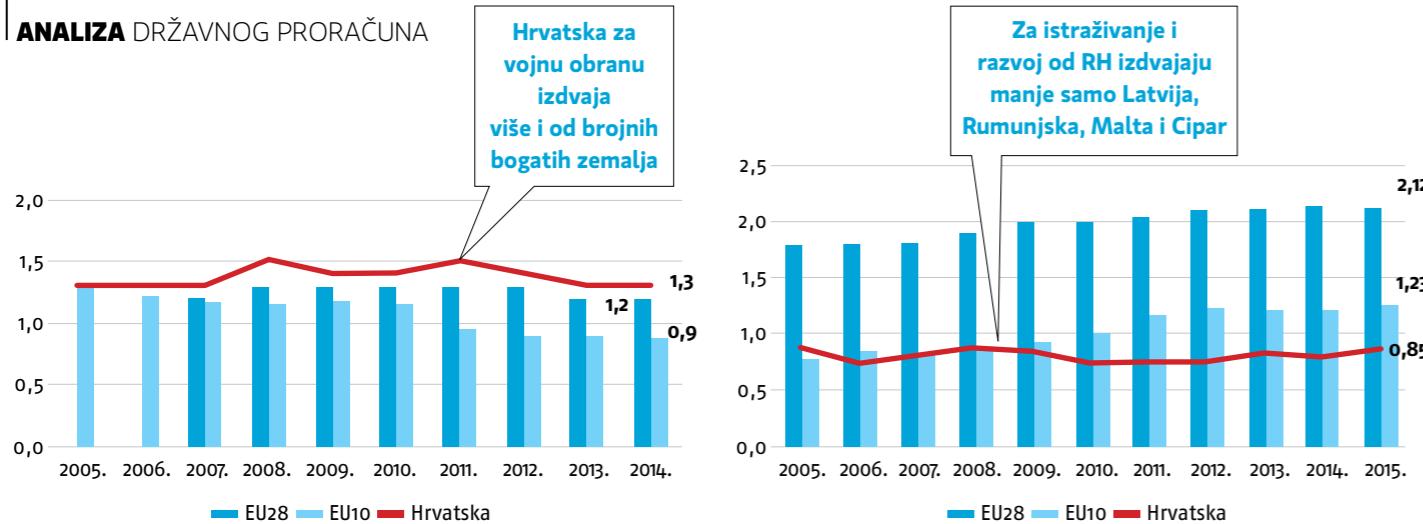
Uvid u proračun pokazuje kako država i bez stvarne kontrole nad vlastitim prihodima javnih ustanova itekako može utjecati na što će se oni trošiti

Ukupni prihodi državnog proračuna rastu za 5,2 milijarde u odnosu na 2016., a rashodi za 6,7 milijarda kuna. No rashodi države koji se financiraju iz riznice (koji isključuju EU sredstva, vlastite i namjenske prihode ustanova), rastu za 3,8 milijarda kuna. Od toga 1,3 milijarde otpada na kompenzaciju lokalnoj razini zbog gubitka prihoda od poreza na dohodak, 580 milijuna ide za povećanje mirovina, 400 milijuna iznose sudski troškovi, 120 milijuna se daje za izgradnju KBC-a Rijeka, dok se ostatak povećanja dijeli po različitim stawkama pojedinih resora. Što se tiče rashoda za zaposlene, brojke u proračunu ne djeluju održivo za 2017. i naredne godine. Rashodi za zaposlene u ukupnom iznosu za 2017. povećavaju se za 702 milijuna u odnosu na 2016., ali iz riznice se planira izdvojiti 425 milijuna više za plaće. Ostatak se odnosi na zaposlene na EU projektima.

No sam Sporazum koji je Vlada potpisala sa sindikatima državnih službi, a koji podrazumijeva tri uzastopna povećanja osnovice od 2 posto tijekom 2017. i uz uvjet da se sva povećanja primjene i na zaposlene u javnim službama iznosi oko 800 milijuna kuna, odnosno dvostruko više od onoga što je Vlada planirala. Nisu planirana nikakva sredstva za isplatu duga iz 2016. godine kojeg Vlada ima prema zaposlenima u javnom sektoru.

DRŽAVA NE UPRAVLJA VLASTITIM PRIHODIMA USTANOVA, ALI...

Proračun je tehnički ove godine bolje izrađen i od dolaska ministra Marića moguće je određena kretanja pratiti nešto transparentnije nego što je to bilo moguće ranije. Tako je proračun ove godine razdvojio izvore sredstava iz kojih se financiraju materijalni rashodi visokih učilišta i javnih instituta na dva dijela. Iako navedeno nije detaljnije objašnjeno, može se zaključiti da jedna sredstva dola-

Slika 4. Izdvajanja za istraživanje i razvoj (u % BDP-a)

(Izvor: Eurostat)

ze od države, a druga čine vlastiti i namjenski prihodi učilišta i instituta te pomoći i donacije, odnosno sredstva koja ustanove moraju prikupiti vlastitim naporima.

Tablica 2. Udio državnih sredstava u ukupnim materijalnim troškovima ustanova u znanosti i visokom obrazovanju u 2017.

	Udio sredstava države u ukupnim materijalnim troškovima
Sveučilište u Zagrebu	11 %
Sveučilište u Rijeci	10 %
Sveučilište u Osijeku	11%
Sveučilište u Splitu	7 %
Sveučilište u Zadru	8 %
Sveučilište u Dubrovniku	7 %
Sveučilište u Puli	12 %
Veleučilišta i visoke škole	6 %
Javni instituti	28 %

Izvor: Prijedlog državnog proračuna Republike Hrvatske za 2017. godinu i projekcije za 2018. i 2019. godinu

Rezultati su u krajnju ruku neočekivani te pokazuju kako država i bez stvarne kontrole nad prihodima kojima visoka učilišta i javni instituti autonomno raspolažu, itekako može utjecati na što će se oni trošiti.

Materijalni rashodi obuhvaćaju različite troškove, od službenih putovanja, stručnog usavršavanja, uredskog materijala, energije, rashoda za usluge, komunalno, reprezentaciju, ali i intelektualne i osobne usluge.

RAZGOVORI KOJIMA SE AKTIVIRAJU POTENCIJALI AKADEMSKE ZAJEDNICE

Piše: dr. sc.
Željko Ivanković

U 2017. godini očekuje se pokretanje specijalizirane stranice [ideje.hr](#), posvećene upravo ovakvim sadržajima

Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja pokrenuo je polovinom 2016. godine seriju Razgovora o aktualnim temama, čija je ideja aktiviranje potencijala akademске zajednice da u suvisloj i koncentriranoj raspravi sustavno razloži odabrana pitanja te da znanstvenicima i stručnjacima omogući susret i diskusiju s kolegama o temama kojima se bave i za koje su zainteresirani. Sve su rasprave dostupne u tekstuallnom i zvučnom zapisu na internetskim stranicama [www.nsz.hr](#).

U prvoj raspravi, o medijiima i politici, uvodnu je riječ dao profesor **Žarko Pušovski**, u drugoj raspravi profesor **Ivo Bičanić** predstavio je nalaze o hrvatskom dugoročnom ekonomskom rastu, usporedivši razdoblje prije devedesetih i poslije promjena u devedesetima dvadesetog stoljeća. Treća rasprava održana je početkom rujna, u vrijeme izborne kampanje. Na nju su bili pozvani i predstavnici političkih stranaka, ali ne samo zbog kampanje, nego i zato što se raspravljaljalo o pitanju osobito važnu sindikatima, a to su promjene u karakteru i na tržištu rada. Uvodno su rast nestandardnih oblika rada u Hrvatskoj predstavili autori studije o toj temi dr. sc. **Višnja Samardžija** i dr. sc. **Horvje Butković**.

Uslijedila je rasprava o fenomenu financijalizacije (rast duga građana, država i poduzeća), a o čemu su govorili **Mislav Žitko** i dr. sc. **Petra Rodik** s Filozofskog fakulteta u Zagrebu te posebno zapažena rasprava o znanosti i visokom obrazovanju, za koju je uvodno govorio ravnatelj

Instituta Ruđer Bošković dr. sc. **Tome Antičić**. Ta je rasprava dakako povezana s nekoliko onih koje su održane prije pokretanja ove serije, a odnosile su se na financiranje znanosti i efikasnost hrvatske znanosti te na mjesto obrazovanja i znanosti u proračunu. Kako je riječ o raspravi za koju su čitatelji Glasnika i profesionalno zainteresirani, nju donosimo u sasvim ekstenzivnom obliku.

Napokon, posebnu su pažnju privukle dvije rasprave o stanju/krizi demokracije. U prvoj su uvodno govorili **Ana Matan** i **Tonči Kursar**, s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, a u drugoj **Danijela Dolenc** s istog Fakulteta. Za godinu 2017. već su dogovorene rasprave o elitama te o nejednakosti, o kojoj je Sindikat znanosti pokrenuo istraživanje, budući da se o tom fenomenu u Hrvatskoj zna jako malo. U vrijeme kad te teme budu predstavljene očekuje se i da će biti pokrenuta stranica [ideje.hr](#), a koja će biti posvećena upravo ovim sadržajima za koje se procjenjuje da su u Hrvatskoj zapostavljeni.

Osim diskusija planira se objavljivati i autorske članke sa sličnom tematikom te najave i vijesti o akademskom radu i zbivanjima u akademskoj zajednici. Kako su Rasprave zasad naišle na dobar odjek u publici kojoj su namijenjene, smatramo da je jedan prikaz potrebno ponuditi i čitateljima Glasnika u tiskanoj formi. K tome, to je i poziv akademskoj zajednici da se uključi u Rasprave, ali i u suradnju na internetskoj stranici [ideje.hr](#), bilo vijestima bilo prilozima.

Antičić: Tehnologija mijenja svijet i dovodi do neminovnog raslojavanja, a mi smo za to nespremni

HRVATSKOJ TREBA STEM SVEUČILIŠTE

Nemogućnost probaja kroz sustav je jedan od razloga zbog kojeg **Hrvatska ima jedan od najvećih odljeva mozgova u Europi**. A zbog nepostojanja suradnje s gospodarstvom znanost gubi svoju relevantnost

Priredio: dr. sc. **Željko Ivanković**

Tome Antičić, ravnatelj Instituta Ruđer Bošković, održao je u četvrtak, 24. studenoga 2016. u sklopu serije Razgovori o aktualnim pitanjima, uvodno izlaganje u diskusiju o Perspektivama razvoja znanosti i visokog obrazovanja u Hrvatskoj.

Antičić je iznio konstatacije o stanju znanosti i visokog obrazovanja te neke prijedloge za poboljšanje, a također je i uputio pitanje ima li smisla povećati financiranje znanosti, koja je u Hrvatskoj značajno podfinancirana u odnosu na usporedive zemlje, bez institucionalnog usavršavanja o kojem se poslije posebno diskutiralo.

UVODNO IZLAGANJE

Tome Antičić: U prezentaciji ću iznijeti da ne treba više novaca, ali ponajprije kako bi se izazvala reakcija. Treba više novca, ali to u ovom sustavu nema smisla. Razlog zbog čega nema više novca je, među ostalim, i to što nas nitko ne smatra važnim i što je percepcija da akademski zajednici nije korisna društvu. Zašto je obrana dobila više novca, zato što svi percipiraju da je obrana važna. Nas tako ne percipiraju. A velikim smo dijelom sami krivi. Mi možemo i dalje životariti i nekim će biti dobro. Ako želimo da Hrvatska preživi kao nacija, moramo reagirati brzo.

Ako pratite zbivanja u svijetu, u znanosti, u sljedećih 20 – 30 godina očekuju se ogromne promjene. Na putu su cijele revolucije, genetski inženjering, medicina, umjetna inteligencija. Može se dogoditi da se produži životni vijek na 150, 200, 500 godina, svašta se može dogoditi. Hoće li roboti sve preuzeti, nas? *Big data*, tehnologija super-materijala, strahovito puno se istraživanja odvija i znanje iz njih i praktični proizvodi nemjerljivo će promjeniti svijet. Mi to ne možemo zaustaviti. A u Hrvatskoj se u tome jako trudimo i uspješni smo u zaustavljanju takvih stvari u Hrvatskoj.

Često se spominje kao neminovno veliko raslojavanje. Svijet će se podijeliti na one kompetitivne i one koji stagniraju. Tko se snađe, moći će stvari kontrolirati i prosperirati. Nespremne zemlje i nespremne institucije postat će totalno irelevantne. Hrvatskoj nije jasno da moramo biti kompetitivni, najbolji, da bi nacija kao takva uopće preživjela. Međutim, mi smo na dnu. Iznimno depresivan je graf koji govori o krizi koja je samo u Hrvatskoj, nigdje drugdje. Kriju smo stvorili mi jer smo nesposobni. Sve su nas zemlje pretekle. Moramo rasti 10 – 15 posto da bismo sustigli zemlje od kojih smo bili bolji prije desetak godina.

Graf koji pokazuje stanje znanosti je *Nature Index*, u kojem je apsolutni broj vrhunskih članaka normiran po broju autora, a bez obzira na veličinu zemlje. Manja Slovenija je ispred nas. Tu je primjer znanost, ali svi koji pokušavaju bilo što napraviti u Hrvatskoj znaju da je to apsolutna noćna mora. Mora se proći labirint kartelskih

pravila i procedura koje jedne druge pobijaju. Stvari koje su u drugim zemljama trivijalne, kod nas mogu trajati mjesecima. Uz ogromni ljudski angažman. Kao ravnatelj većinu vremena trošim na totalne gluposti u odnosu s institucijama. Dok se te gluposti ne maknu, koliko god uložili, to će biti bačene pare.

Nemoguće je nagraditi ili zaposliti kvalitetnu osobu. Niti je moguće nekog kazniti jer je katastrofalno loš. Uravnivočka je u sustavu u Hrvatskoj ugrađena, u mentalitetu. Najbolji bježe van, imamo negativnu selekciju. To je jedan od razloga odljeva mozgova, ne samo novci. Nemogućnost probaja kroz sustav je jedan od razloga zbog kojeg Hrvatska ima jedan od najvećih odljeva mozgova u Europi. Što više čekamo s nekim teškim odlukama, to će situacija biti gora. Želite li uvesti neke nove mjere, koje zahtijevaju promjenu ponašanja, u kojima će netko možda više profitirati, uvjek će se naći razlog da se nešto zaustavi. Pitajte Jokića, ili reakcije na Rimca: čovjek je uspio, idemo ga kazniti, to je hrvatski mentalitet. U Americi bi bilo: uspio si – daj i mene nešto nauči. Rezultat je da je broj mlađih znanstvenika sve više ograničen. Idu van. A ni ja ne vidim da će se tu bilo što promjeniti.

I ZNANOST I GOSPODARSTVO GUBE RELEVANTNOST

Još jedna loša stvar u Hrvatskoj je da ne postoji suradnja znanosti i gospodarstva. To su efektivno dva različita kolosijeka. Zato i znanost gubi svoju relevantnost. A i gospodarstvo.

Neću puno govoriti o Ruđeru. Na Ruđeru smo pokušali ispraviti navedene nedostatke. To je djelomično uspjelo i to je proces koji traje. Kroz seriju dokumenata smo se prestrukturirali. Kad je riječ o promjeni pristupa, to je da su međunarodni projekti, recenzirani projekti, oni su uvjet za dobivanje ključnih pozicija. Senioritet ne, nego samo projekti. Uveli smo neveliku finansijsku pomoć za povratnike, putem čega smo dobili nekoliko izuzetno kvalitetnih osoba. Uvjet za Ruđer je *post doc*, i to izvan Hrvatske. Uveli smo fleksibilnost kod raspodjele prostora i ustroja. Ograničili smo broj mandata i paralelnih funkcija. Postoji mogućnost smjene ključnih osoba. Suradnja s gospodarstvom je prednost. Horizon projekti su nam prioritet. Više od 50 posto Ruđerovih sredstava za istraživanje je iz Horizona. Imamo već rezultata, ali to je proces koji traje.

No za veći iskorak u znanosti nužne su barem minimalne promjene zakonodavstva. Promjene koje ću predložiti nisu velike, trebalo bi više, ali i same ove bi napravile veliki pozitivan pomak. Ključna je stvar nagrađivanje uspješnih. Na primjer, povećanje plaće, na godinu dana, ili dok traje projekt, onome tko je kao prvi autor objavio članak u *Nature*. Trebalo bi uvesti sustav da je plaća

"Hrvatskoj nije jasno da moramo biti kompetitivni, najbolji, da bi nacija kao takva uopće preživjela"

ovisna o projektu ili kvalitetnom članku. Tih je projekata toliko malo da se to ne bi osjetilo na proračunu.

Zakon o radu trebao bi biti puno fleksibilniji. Možda govorim u krivom okruženju (smijeh i potvrđivanje nekih sudionika diskusije, „ali to je naravno stvar za raspravu“, dodao je predsjednik NSZVO-a Igor Radeka). Treba gledati kako je to u zemljama u kojima je to uspješno i treba što više kopirati. Ne postoji hrvatske posebnosti. Što se tiče znanosti, moramo povećati broj doktoranada za nekoliko puta. Ono što se događalo posljednjih nekoliko godina bilo je još i gore nego prije, bilo je strahovito loše. Još uvjek ima puno više interesa za doktorat nego što ima pozicija. Ali i taj se interes sve više i više smanjuje jer sve veći postotak najboljih ljudi ide van raditi doktorat. Nekoliko ljudi s Ruđera je našlo poziciju vani kad im je zaprijetilo da će im zakonodavac na pola promjeniti status.

DOKTORANDI

Trošak doktoranada je mali, oko 100 000 kuna godišnje i nužno ih je financirati. U Hrvatskoj je sustav zastario, profesor ima svog asistenta koji će ga naslijediti. Trebalo bi omogućiti da izvrsni imaju više asistenata, desetak, ovisno o projektima. Marin Soljačić ih ima petnaestak. A u nas je sve limitirano. Najrazvijenije zemlje imaju udio doktora znanosti u industriji u usporedbi sa znanstvenim institucijama do 90 posto. U Hrvatskoj je obratno. Većina ljudi koja doktorira u razvijenim zemljama ne završava u akademskoj zajednici. Ili osnivaju svoje tvrtke ili rade u vrhunskim tvrtkama i oni su veliki pokretači gospodarstva. Ovo je problem zapadnim akademskim institucijama da im tvrtke uzimaju najbolje ljude. Vani je prestižnije raditi u gospodarstvu nego u znanosti. Plaća su puno veće – i do deset puta. Zašto ne?

Imamo premaši ljudi u STEM područjima i to se treba povećati. Uz mali trošak omogućavanja najboljima, koji imaju najbolje projekte, da zaposle nove ljudi, doktorande, moramo privlačiti i najbolje znanstvenike da dođu u Hrvatsku, olakšavanjem zapošljavanja. Jedan od administrativnih problema je i sustav zvanja, koji nigdje takav ne postoji i tako komplikira stvari. Institucije trebaju imati svoje kriterije i tako birati zaposlene. Zbog čega najprije birati zvanje pa radno mjesto?

Jedna je djevojka diplomirala na ETH u Zuriku i htjela je raditi doktorat na Ruđeru. Prvo smo je morali upisati na doktorat na nekom sveučilištu. Na jednom sveučilištu diploma ETH nije bila dobra da se upiše na doktorat, što je glupost. Upisala se na drugom.

Ako želimo strane stručnjake na nekom projektu, oni trebaju imati super plaću. Zato sam za smanjenje poreza na najviše plaće. Imali smo slučaj na Ruđeru projekta na kojem se zapošjava strani stručnjak, a čija je plaća, finansirana iz Europe, 9000 eura bruto. Kad je stručnjak pitao koliko će dobiti na ruke i ustanovio da će dobiti 4,5 tisuća eura, odgovorio je da u Finskoj toliko dobije za bruto plaću od 5,5 ili 6 tisuća eura. Jedva smo ga uspjeli nagovoriti da dođe. Ako se bojimo nejednakosti, može se napraviti izuzetke za stručnjake.

SUSTAV NAPREDOVANJA

Promjene u sustavu napredovanja (*tenure track*) su najteže. Previše je to protiv našeg načina rada i razmišljanja. Recimo, pozicija docenta bi trebala biti jednokratna, na primjer osam ili deset godina, ali nakon toga da se napravi revizija je li se ta osoba u osam godina dokazala, projektima, člancima. To je izvrsna motivacija. Tako to funkcioniра vani. Strukturni fondovi se ne koriste dovoljno. To bi utjecalo i na plaće. Kriva je država, koja može na temelju izvrsnih projekata u znanosti privući stotine milijuna eura koje se neće iskoristiti. Ali Ministarstvo znanosti, ono prije, uopće nije shvaćalo strukturne fondove. Postoje i tzv. programska sredstva. To je izvrsna inicijativa, ali tih pedesetak milijuna kuna treba značajno povećati. Povećanje od npr. 200 milijuna kuna, što je u cijelom sustavu jako malo, omogućilo bi fleksibilnost, izvrsnost, investicije, iskorake. To bi donijelo ekstra sredstva, puno više.

Vani je najnormalnije da uz zakladu za znanost postoji i financiranje iz privatnih zaklada. Samo Adris je tu, a to bi trebalo povećati. Toga nema jer pravno nije sredeno, administracija, porezi, ljudima se to jednostavno ne da i ne isplati. Zaklada za znanost je izvrsna inicijativa, ali je nepotrebno administrativno komplikirana. Nacionalni projekti su puno komplikirani od *Horizon* aplikacija, dok je u drugim zemljama jednostavniji nacionalni projekt nego *Horizon*. Devedeset posto procedura treba ponovo napisati ili ukinuti.

KAKO TO RIJEŠITI

Sad malo šakaljiviji dio, kako to riješiti? Sve se ovo može riješiti ako se želi. Jedan način je osnivanje Hrvatskog instituta za tehnologiju i znanost. To bi rješenje bilo besmisleno u sredini u kojoj sustav funkcioniра. Međutim, postoji u Hrvatskoj sukob društveno-humanističkog i STEM polja. Kako se pravila odnose na sve jednako,

onda jedno drugo koči. U tom institutu bi se ujedinili u jedno novo sveučilište svi instituti i fakulteti koji su povezani sa STEM područjem. S novim pravilima koja bi bila bliža zapadnim. Onda bi se neke od ovih mjera uvelile samo za to sveučilište. U tom su smjeru vođeni brojni neformalni razgovori, na više fakulteta i instituta i na više razina. Nekima je to fantastična ideja, neki ne žele za to ni čuti i prijete da će to zatući u začetku. Mogla bi biti dobra ideja, ali to neće riješiti sve probleme. Sigurno nije razlog viša pozicija na Šangajskoj listi. To je irelevantno. Važan je *output* hrvatske znanosti, a taj *output* se može popraviti onim pravilima koja su prije spomenuta. Postoji čak i mehanizam kako da se to učini, slijedom preporuke Nacionalnog vijeća za znanost, od prije nekoliko mjeseci, o većoj integraciji sastavnica. Kad smo kod tih restrukturiranja, već se deset godina govori o restrukturiranju instituta. Ali se ne zna s kojom svrhom. Neće biti ni više zapošljavanja, ni više novca, a na pitanje – koja je svrha, odgovor je: Mora se! Kretenizam.

U PODZEMNOJ ŽELJEZNICI

Nacionalno vijeće predlaže da se uz integriranje nacionalnih i znanstvenih instituta paralelno provodi i preobrazba javnih sveučilišta. Mi znamo da to neće proći, što je tragedija, a to je veliki problem. Zato mi na Ruđera pokušavamo što više samostalno ići. Zato mi razmatramo mogućnost (nema ni formalnih ni neformalnih dokumentata u tom smislu, samo razmatranje) da napravimo doktorsku školu, što ustvari već jesmo. Svrha je da se stvori koherentna politika Ruđera prema svim doktorskim studijima u Hrvatskoj, jer je za sada to nekoordinirano. Imamo malo STEM-doktoranada, a toliko doktorskih škola. Nema smisla imati za neka polja više od jedne doktorske škole. To dovodi do opće loše kvalitete. Ideja je da se spoje doktorski studiji i da se osuvremene.

Pokušavamo napraviti partnerstvo sa ETH (Federalno tehničko sveučilište u Zuriku) i TUM (Tehničko sveučilište München). Proračun ETH je oko 1,2 mlrd. eura. Među ostalim smo razgovarali da imamo zajedničke doktorske studije. To su najbolje rangirana sveučilišta. Na TUM na doktorskim studijima nemaju nastave. Ali moraju imati razne tečajeve da budu kompetitivniji u gospodarstvu. Među ostalim moraju svoju doktorsku tezu braniti pred strancima i u podzemnoj željezničici, tamo objasniti svoju tezu i zašto je potrebna i važna. Kroz to svaki doktorand treba proći da može funkcioniратi u realnom svijetu, a ne u akademiji.

NAGLASCI RASPRAVE

Hrvoje Kraljević: Ovo što je rečeno je jako dobro, ali bih najprije rekao neke kritike. Što se tiče ideje o formiranju nekog instituta sastavljenog od STEM područja, prvi je problem da se to ne može napraviti. Postoji kod nas autonomija sveučilišta, a to je ono što Ustavni sud smatra da je autonomija sveučilišta. Zato se iz Zagrebačkog sveučilišta, na primjer, ne može izdvajati neki fakultet. Ali kad bi se to i uspjelo, mislim da bi to bio jedan neuspješan projekt. Spomenut je TUM, Tehničko sveučilište u Münchenu, jedno od najboljih u Njemačkoj. To sveučilište ima možda i najbolju katedru za politologiju i sociologiju. Kad se pogleda najbolje na svijetu, na primjer Institute for Advanced Studies, gdje sam svojedobno uspio doći, tamo je matematika, fizika i povijest, zatim društvene znanosti, sociologija.

Možda bi uspjelo ovdje da neki tehnički fakulteti postanu dio toga instituta, pa će onda dobiti „vrhunsku ustanovu“ koja se sastoji od Prometnog fakulteta, Grafičkog, Geotehničkog... A falit će neki stručnjaci koji kod nas postoje iz ne-STEM područja. Ova riječ SVEučilište nešto znači. Pa i ova tehnička sveučilišta u Europi, ona nisu nastala tako da

Kraljević: Na jednom sveučilištu treba biti najviše desetak preddiplomskih studija

Poljanec-Borić: Vjerujem u metodu vođa-slijedbenik

“Moramo povećati broj doktoranada za nekoliko puta. Puno je više interesa za doktorat nego što ima pozicija”

"Da bi Bolonjska reforma bila uspješna, moralo se najprije Sveučilište reformirati i integrirati u jednu jaku ustanovu koja će, uz ostalo, imati i kvalitetan način izbora svojih čelnika "

se na njima studira samo tehnička. Naprotiv, oni su postali sveučilišta, ali su nekad bili visoke tehničke škole. I zadržali su naziv „tehničke“. Glavna razlika između tehničkih i onih drugih sveučilišta onda gdje ih ima je u tome da na ovim drugima baš nema tehnike, a ne u tome da se na tehničkim sveučilištima ne studiraju druge stvari.

No, kako se kod nas može provesti preobrazba. Kad se dogodi da za ravnatelja javnog instituta bude izabrana dobra

faca onda je moguće. No najveći je problem što je najviše ljudi na sveučilištima, a od toga pola na jednom sveučilištu. To nije sveučilište, nego su to 34 fakulteta. A kad je riječ o Bolonjskoj reformi, na jednom sveučilištu prediplomske studije treba biti najviše desetak, i ne trebaju imati završnost u smislu da osposobljavaju za rad. Unutar svakog studija mora postojati velika mogućnost izbora. Da bi Bolonjska reforma bila uspješna, moralno se najprije reformirati sveučilište i integrirati. Morala je nastati jedna jaka ustanova koja će, uz ostalo, imati i kvalitetan način izbora svojih članika, što je sada dovedeno do apsurga. Pa pogledajmo koji su bili kandidati za rektora i koje ih tijelo bira – ono tijelo koje oni vode. Sasvim je sigurno da treba biti ili jedna krajnost, koja je bila u prvoj verziji Fuchsovih zakona, da netko kompetentan kaže „Evo, ovaj će biti rektor, vi predložite pet, šest, ali mi ćemo reći tko“. Ili krajnje demokratski, jer je vrlo teško izlobirati sve ili većinu profesora na fakultetima. Zbog Ustavnog suda i autonomije najbolje bi bilo kad bi vodstvo sveučilišta htjelo napraviti reformu, ali uvijek budu izabrani oni koji to neće. Kako se moglo dogoditi da jednom velikom i u najvećem dijelu jednom dobrom fakultetu, kao što je Filozofski, za dekana bude izabran Vlatko Previšić?

Ne da se ljudima gurati u to, ali sad to Vijeće je pokazalo da ipak ima ljudi koji dobro misle. **Tvrtko Smital:** Svi problemi znanosti proistječu iz loše društvene pozicije znanosti i visokog obrazovanja. Ni politika ni građani, u prosjeku, ne vjeruju da su znanost i visoko obrazovanje oruđa koja će podići ovu zemlju na razinu koju priželjukujemo i koja bi značila opstanak ovakve nacionalne državne tvorbe. Mi iz akademske zajednice očigledno ovih 25 godina nismo našli način uveriti ove dvije strane da smo bitni. Kao da je to neki gotovo mentalitetni problem, kao što sugerira Antičić, možemo voditi raspravu te vrste, ali moja, srednja generacija nije u stanju riješiti taj problem. Ako želimo voditi raspravu na toj mentalitetnoj razini, moramo se vratiti korak ili dva i promijeniti paradigmu u našim osnovnim i srednjim školama. Utoliko je veća šteta i katastrofa ove kurikularne reforme i utoliko je veća važnost da se tu nešto pomakne. Postoji i drugi pravac. On se odnosi na vrlo konkretnе pro-

bleme u sustavu. Ako bi se našao dovoljan broj kvalitetnih pojedinaca u akademskoj zajednici koji bi se nekim slučajem probili na prava mesta, nešto bi se tu dogodilo. Problemi su nezadovoljavajući organizacijski okvir, slabo financiranje i problemi u zapošljavanju i privlačenju znanstvenika. Četvrti problem je negativna selekcija istraživača i znanstvenika. Pripe 15 godina ne bih dodata ovaj četvrti problem, ali to se dogodilo u ovih 25 godina. A što se tiče financiranja, imamo organizacijskih problema, ali kad bi u ovaj sustav ubacili više novaca i ovaj bi sustav bio bitno učinkovitiji. Dobili bismo puno više vrhunskih ljudi, grupa i istraživanja. To ne znači da se značajan postotak novca u ovakvom sustavu ne bi bacio u vjetar. Apsolutno da. Ali nemojmo mi upadati u tu zamku da mislimo idemo prvo uređiti sustav, a onda ćemo tražiti financiranje. Puno knjiga ilustrira da je to pogrešan red koraka. Privatni sektor, slažem se, nema intrinzičnu motivaciju za financiranje znanosti. Nije ustrojen na nekom ozbiljnog R&D-u, uz časne iznimke. Ali ne trebamo plakati zbog toga. Vjerujem da se privatni sektor može motivirati za ulaganje u znanost ako bi se dale značajne i dobro odmjerene porezne olakšice.

Darko Orešković: Što se tiče ideje da Zakon o radu treba biti fleksibilniji, na žalost Hrvatska jest specifična i ne može se uvijek sve preslikati na način kao da uzmeš motor od Ferrarija, staviš na bicikl i očekuješ da radi. Ako bismo uzeli austrijski sustav radnog zakonodavstva, kod nas ne bi radio jer se procesi u radnom pravu vode po deset, petnaest godina.

Igor Radeka: Slažem se potpuno da nije moguće prije uređiti sustav, a onda povećati novce, jer je stanje alarmantno. Pogledajte na EUROSTAT-u, sve zemlje imaju tendenciju povećanja izdvajanja za znanost i visoko obrazovanje, manju ili veću, osim Hrvatske. Ali, također bih naglasio krizu upravljanja, od Ministarstva, preko Nacionalnog vijeća za znanost, ali i mnogih ustanova. To pokazuje i naše istraživanje, istraživanje Sindikata znanosti, koje smo uspjeli dobiti da se financira iz EU, da velika većina zaposlenika u sustavu kažu da uprave njihovih ustanova potpuno netransparentno upravljaju. I da nema jasnih kriterija ni oko nagradjivanja ni oko bila čega drugoga. Kulminacija toga je ovo što imamo na Sveučilištu u Zagrebu, s najvećim fakultetom, blokadom od strane Sveučilišta. Nije to jedino mjesto. Druga se manje vide, ali su isto tako u velikom problemu. Nama sustav ne funkcioniра ni u pogledu upravljačke strukture.

Saša Poljanec-Borić: Prezentaciju sam shvatila kao da počiva na auto-percepцији izvrsnosti Instituta Ruđer Bošković i na ideji ekspanzije vaše institucije, koliko god prezentacija ima

Orešković: Ne mogu se iz drugih pravosudnih sustava prepisivati zakoni, kao što ni automobilski motor ne ide na bicikl

Radeka: Krizu upravljanja pokazuje i istraživanje koje je Sindikat proveo

ideju šire društvene analize. Mene bi zanimali neki pokazatelji te ideje ekspanzije i rasta. Vjerujem u metodu voda – sljedbenik. Mislim da to dosta utječe na promjene u većim sustavima. Ti me pokazatelji zanimaju u jednom obzoru do 2020. kad će Hrvatska, nadamo se, preuzeti predsjedanje EU. Što taj obzor znači u pogledu financiranja vaše institucije, koliki je rast zaposlenih, u svim kategorijama znanstvenika. I koliki je rast outputa, u svim njegovim oblicima. Razumijem samu srž vaše ekspanzivne namjere. Moj diskurs nije kritika.

Tome Antičić, odgovor: Svrha prezentacije nije bila ekspanzija Ruđera, nego prikaz općeg stanja. Kad se prvi put spomenula ideja o hrvatskom tehnološkom institutu zvučalo je izvrsno, ali u praksi, slažem se, vjerojatno ne bi funkcionalo. Kad bi Ruđer službeno postao sveučilište pojavile bi se mogućnosti koje bi nam olakšale. Ali ako govorimo o performansama. Ono što mi gledamo su članci i projekti. Ali projekti su prioritet, jer kroz njih dolaze novci i članci. Vodeći smo po projektima koje finančira Hrvatska zgradila za znanost. Ali vodeći smo u Hrvatskoj i po sredstvima i projektima iz Horizon 2020. Dobro nam ide, možemo još puno bolje. Mi nemamo za grijanje. Tako da nema govora o ekspanziji. Mi za grijanje koristimo iz „overheada“ Horizon projekta IVE Tolić. Kod Zaklade za znanost, nema nikakvog overheada. Situacija je katastrofalna.

Ivanković: Izgleda da sustav ipak treba i dofinancirati, a ne samo mijenjati.

Smatal: Znate koliko košta Ruđer? Svaki zaposleni u Hrvatskoj treba izdvajati iz svoje neto plaće 10 kuna. Je li to puno ili malo? Volio bih vidjeti anketu.

Neven Budak: Složio bih se s većinom iz uvodnog izlaganja, u prvom redu zato jer je sve to zapisano u našoj

"Nacionalni projekti su puno komplikirani od Horizon aplikacija. Devedeset posto procedura treba ponovo napisati ili ukinuti"

Smital: I ovaj bi sustav bio učinkovitiji s više novca

Budak: Skoro sve iz uvodnog izlaganja već je upisano u našoj Strategiji

Silobrčić: Nekompetentna gospoda nikad neće dignuti ruku za normalna pravila igre

"Potrebno je bolje povezivanje sveučilišta s institutima i davanje više težine čelnicima institucija"

od CERN-a, direktno? To se može reći za cijelu akademsku zajednicu, i društvena i STEM područja. Ima suradnje s gospodarstvom. Recimo kad je riječ o održavanju monitoriranja radnje iz Krškog. Ima strahovito puno direktne koristi. Koje su stručne, ali da nema vrhunske znanosti, ne bi bilo te stručne koristi za Hrvatsku.

Budak: Jasno, ali možda bismo morali naći načine da malo bolje prezentiramo to da ljudi toga budu svjesni.

Vlatko Silobrčić: Ovo što je Antičić govorio slušam 50 godina. To nema veze s hrvatskom državom, to traje preko 50 godina. U tom se razdoblju akademска zajednica popunila nekompetentnim ljudima. I sad imamo teror većine. Teror nekompetentnih ljudi koji se onda pojavljuju i u upravnim tijelima, dizanjem ruke rješavaju pitanja izvrsnosti, korupcijom rješavaju svoja mesta. Kako to riješiti? Samo tako da se nađe netko koji će nametnuti pravila igre. Nekompetentna gospoda neće nikad dignuti ruku za normalna pravila igre. Jer to njihovu poziciju ugrožava. Potreban je netko tko će biti u stanju, bilo to EU ili netko drugi, nametnuti normalna pravila igre. Ako očekujete pravila igre od nekompetentnih ljudi, nećete ih dočekati.

Vlado Mrša: Čestitke na prezentaciji. Htio bih se osvrnuti na dva elementa iz nje. Jedan je, otpori promjenama. Ovaj način određivanja radnog vremena nastavnika, a što se svodi na onih 300 norma sati, to u akademskoj zajednici sigurno izaziva jedan strah od promjena. Zašto se ne bi bolje povezivala sveučilišta s institutima? Doći će netko s instituta i reći da će držati malo nastave, i onda se to pretvoriti u neke norma-sate.

Gregorić: Prenormiranost je posljedica nepovjerenja u ljudе

Pisk: "gerilski" pristup

Brajdić-Vuković: Mlade ljudi smo stavili u sustav u kojem ih se ne prati

Pervan: Upravitelji nemaju ovlasti za upravljanje

Prug: Šokiran "autorasizmom"

Tu se nekakva fleksibilizacija mora provesti. I više se snage i težine onda može dati čelnicima institucija. Svi koji su bili na čelnim mjestima imaju isti problem – manevarski prostor nam je izuzetno mali. Spomenuti su bili lanci napredovanja. To je stvarno relikt kojeg nigdje drugdje nema. Teško se održemo formalnih kriterija napredovanja. Svi formalni kriteriji mogu se smuljati. To je valjda zakon koji je sličan prirodnim zakonima. Kad Nacionalno vijeće zaključi da su uspjeli smuljati sve njihove kriterije, onda donosi nove, još komplikiranije. To sve skupa vodi jednoj šumi, a ionako nam je zakonodavstvo u Hrvatskoj jedan veliki problem.

Petar Pervan: Velika većina ljudi koji su na upravnim, lider-skim funkcijama, zapravo ne upravlja ničim. Financijskim sredstvima jer ih nema. Ljudskim resursima ne upravlja jer su potpuno zarobljeni svim mogućim pravilima. Mogućnost ljudi da se profiliraju kao lideri je praktički minimalna. Zagovaram što je moguće veće autonomije institucijama. Ali svake četiri godine institucije moraju proći žestoku procjenu kvalitete, koja – naravno – može završiti i ukidanjem. Jedan od apsurda da u institutima imate upravno vijeće koje postavlja ministarstvo, ali kad neku odluku treba donijeti, onda je upravno vijeće mora slati ministru na potpis. To je totalni apsurd. A što se tiče gospodarstva, svaka koruptivna veza s politikom daje puno veće profite nego financiranje znanstvenih projekata.

Pavel Gregorić: Opaska uz ovo što je kolega Mrša rekao.

Svakako da je veliki problem upravljanja nefleksibilnost i

prenormiranost. Ali ne treba zaboraviti zašto je tome tako. To je zato što se nema povjerenja u ljudi. A ima i razloga zašto se nema povjerenja u ljudi. Zamislite koji bi tek pomor bio da ovima, neću reći kome, date šire instrumente. Hoću nas sve vratiti na ovo što je rekao profesor Silobrčić. Na kraju sve ovisi o ljudima. Ako imate prave ljudi, onda im hoćete dati instrumente. Ako nemate prave ljudi ni načina da pravi ljudi dođu na ta mesta, onda im bolje dajte što manje.

Krunoslav Pisk: Izlaganje je tipična frustracija čovjeka koji vodi najuspješniju hrvatsku znanstvenu instituciju, pet posto zaposlenih, 15 – 16 posto sredstava, oko 40 posto znanstvenog outputa razumno mjerljivog. Ima i drugih uspješnih institucija, ali su bitno manje. Bošković je 700 zaposlenih, 400 s doktoratom. Tu treba uzeti u obzir društvene okolnosti, rat, privatizaciju, stotine tisuća penzionera koji su se pojavili, od kojih ni 20 posto nema puni staž. Kad to pogledate, vidite da Hrvatska nema rješenja, ni za novce ni za ideje jer se uvijek utope u ovom društvenom segmentu. Moja preporuka Antičiću je da imate skoro partizanski rat. Institucija koja može nešto u nekom trenutku napraviti neka to radi i neka proba kršiti neka pravila i da proba plivati, preživjeti i hvatati ovu okolicu, hvatati neke priključke. Kakav će biti utjecaj u društvu, tehnologiji, privredi, nije loše pogledati od osnutka Boškovića, od pedesetih, otkad je utjecaj na znanost bio puno veći, ali je puno iscurilo i van, u društvo. Uza sve ovo, kao što je povezivanje s jakim sveučilištima, dizanje razine, ja ne vjerujem u velika strateška rješenja. Vjerujem da će netko negdje uspijeti nešto zapknuti.

Mrša: Lanci napredovanja su relikt kojeg nigdje nema

Lažnjak: Imamo ortački akademizam

Antičić: Slažem se s ovim što Pisk kaže. Strategija Ruđera je koliko je god to moguće maknuti se iz Hrvatske, na primjer preko međunarodnih projekata i ove suradnje s ETH...

Jasminka Lažnjak: Ima nas dosta iz društvenih znanosti ovdje. Čula sam nešto što se obično naziva, nekakav dobri despot, koji će lupiti šakom o stol i promijeniti ovaj primitivni i loš sustav. Mislim da to nije izgledno. I doktor Antičić se pozivao na loši vrijednosni sustav, što bismo mi rekli, svjetonazorske probleme. Te ljeni smo, nesposobni, zavidni, poštujemo različite barijere. Vrijednosni sustav jest nešto što u sebi ima neku inerciju i ne može se mijenjati dekretom, ali ono što znamo, to je da mijenjanjem institucija u širem smislu riječi mi mijenjam i vrijednosti. I obratno. Zato mislim da ne treba odustati od pokušaja institucionalne promjene. S obzirom na situaciju na Sveučilištu, na ono što sad imamo, što nas sve jako tišti, spomenut ću izraz koji je rekla kolegica koja sjedi tu pokraj mene, Jadranka Švarc, da ako živimo u sustavu „crony“ kapitalizma, koji zovemo ortačkim, ili kako Bosanci kažu jaranski kapitalizam, na neki način imamo i u akademskoj zajednici ortački akademizam. To čak i nije klasičan klijentelizam ili klasičan primjer korupcije. I ne može se riješiti dobrim vođom.

Ivanković: Očito je da postoje dvije strategije rješenja problema o kojima se svi slažu. Jedna je gerilska koju je spomenuto Pisk, a koju – čini se – iz STEM-a podržavaju, a druga se svodi na promjenu politike, pri čemu ta promjena politike može ići i iz institucija, a ne samo iz političke sfere. To je jedna naprečac sinteza.

HRVATSKA JE U SOCIJALIZMU BILA EKONOMSKI USPJEŠNIJA NEGO U KAPITALIZMU KAKO JE TO MOGUĆE?

Podaci o dugoročnom rastu BDP-a po glavi stanovnika **govore kako promjenom društveno-ekonomskog sustava nisu ostvarena očekivanja građana** o pozitivnim posljedicama te promjene, ističe prof. dr. sc. Ivo Bićanić

Priredio: **Matija Kroflin**, mag. oec.

U sklopu serije Rasprava o aktualnim pitanjima u Sindikatu znanosti je 17. lipnja tema bio dugoročni ekonomski rast kojim su se u radu *Činjenice koje treba objasniti: analiza sekularnog rasta Hrvatske od 1952. do 2015.* bavili Ivo Bićanić, Milan Deskar Škrbić i Jurica Zrnc.

Rad je u relativno oskudnu literaturu o dugoročnim trendovima uveo dosad najprecizniju i najtemeljitiju procjenu dugoročnog ekonomskog rasta Hrvatske u posljednje 63 godine, no zaključci koji iz njega proizlaze mnogo su interesantniji. Naime, iako su prije 26 godina svi građani RH vjerovali u potrebu promjene društveno-ekonomskog sustava i neminovne pozitivne posljedice te promjene, podaci o dugoročnom rastu BDP-a po glavi stanovnika govore kako do toga nije došlo. Kapitalizam nije građanima Hrvatske omogućio dostizanje životnog standarda razvijenih zemalja, dapače, nikada nije uspio generirati stope rasta iz razdoblja socijalizma.

Kako su navedeni zaključci poticajni za raspravu te traže dodatne analize i nadopune, Sindikat znanosti je nakon uspješne diskusije *Politiciranje medija, medijalizacija politike*, odlučio organizirati i diskusiju pod nazivom *Hrvatski ekonomski rast od 1952. do 2015.: kako objasniti kretanja*. Uvodničar u raspravu bio je **Ivo Bićanić**, a u raspravi su još sudjelovali **Vojimir Franičević, Željko Bogdan (EFZG), Đuro Medić, Vilim Ribić (NSZVO), Toni Prug, Mislav Žitko (FFZG)** te **Marko Grdešić (FPZG)**. Raspravu je organizirao i moderirao **Željko Ivanković**.

Gruba analiza rada Bićanića, Deskara-Škrbića i Zrnca može se svesti na sljedeće zaključke:

- U periodu socijalizma Hrvatska je ostvarila stopu rasta BDP-a od 4,3 posto, a u periodu kapitalizma stopu od 1,8 posto.
- Ni socijalizam ni kapitalizam nisu Hrvatskoj donijeli smanjenje zaostatka BDP-a po glavi stanovnika za razvijenijim zemljama poput Slovenije i Austrije.
- U oba su razdoblja epizode ekonomskog rasta bile nestabilne, kratkotrajne i temeljene na uvozu štednje i proračunskom deficitu.
- U oba perioda politička ekonomija nije bila uspješna u borbi protiv dugotrajnih stagnacija.
- Prosječni rast hrvatskog BDP-a po glavi stanovnika od 1952. do 2015. iznosio je 3,3 posto godišnje. Prema alternativnoj metodi izračuna on je nešto manji i iznosi 2,6 posto godišnje. Ovaj potonji podatak omogućava izračun devastirajućeg efekta krize u koju je Hrvatska upala 2009. godine. Naime, jednostavnom računicom može se zaključiti da je u Hrvatskoj kriza bila toliko duboka da bi uz konstantni godišnji rast od 3 posto, oko kojeg će se Hrvatska vrtiti ove godine, trebalo punih 28 godina da se nadoknadi propušteni rast koji je Hrvatska mogla ostvariti da je tijekom krize svake godine rasla po svojoj dugoročnoj stopi od 2,6 posto.

Što se to događalo s BDP-om po glavi stanovnika zadnje 63 godine?

Podjela cijelokupnog perioda od 63 godine na različita kraća razdoblja omogućava interesantne usporedbe (vidi Tablica 1.), a rad definira i određene vremenske točke u kojima je došlo do bitnih promjena u stopama rasta te prikazuje dugoročne obrasce konvergencije Hrvatske ka odabranim zemljama. Neki od zaključaka na koje rad upućuje su:

- **Uzimajući u obzir isključivo stopu rasta BDP-a po glavi stanovnika, socijalizam je bio uspješniji od kapitalizma.** Prosječna stopa rasta u 38 socijalističkih godina (1952. – 1990.) iznosila je 4,3 posto godišnje, a u 25 kapitalističkih godina iznosila je 1,8 posto. Hrvatska je najviši rast ostvarivala od 1952. do 1980. i to 6,1 posto godišnje. Taj rast nikada nije ponovljen, čak ni u razdoblju od 1995. do 2008. kada je prisutan utjecaj niske ratne baze, obnove, izgradnje autocesta i ekonomsko-finansijskog balona prije krize.

Tablica 1.

Prosječne stope rasta BDP-a po glavi stanovnika

	Socijalističko razdoblje	4,3 %
1952. – 1990.	Uspješni socijalizam	6,1 %
1980. – 1990.	Socijalistička stagnacija	-0,6 %
1990. – 2015.	Kapitalističko razdoblje	1,8 %
1990. – 1995.	Ratni kapitalizam	-5,7 %
1995. – 2008.	Uspješni kapitalizam	5,3 %
2009. – 2015.	Kapitalistička stagnacija	-0,1 %
1995. – 2015.	Mirnodopski kapitalizam	3,5 %
1952. – 2015.	Cijeli period	3,3 %

Izvor: Bićanić, Deskar-Škrbić, Zrnc (2016).

● **U svim promatranim razdobljima nismo se uspjeli približiti Sloveniji, a spram Austrije smo nazadovali u svim razdobljima osim od 1995. do 2008.**

● Uz pretpostavku da Austria nastavi dugoročno rasti 1,5 posto godišnje, Hrvatskoj bi, uz dvostruko veću stopu od 3 posto godišnje, trebalo 57 godina da dostigne austrijsku razinu BDP-a po glavi stanovnika.

● Jugoslavija nije stvorila uvjete za jednolik razvoj među svojim republikama, a postoje naznake kako nakon krize ni unutar Europske unije više ne funkcioniraju mehanizmi konvergencije.

● **U Hrvatskoj postaje tri institucionalna loma u kretanju stopa rasta i to u 1980., 1994. i 2009.** Lomovi iz 1980. i 2009. nalaze se u različitim razdobljima (socijalističko i kapitalističko), međutim, slični su jer su uzrokovani vanjskim šokovima kojima se zemlja nije uspjela prilagoditi, odnosno u oba slučaja šokovi su doveli do lomova u prethodno visokim stopama rasta te do razdoblja stagnacije.

NAGLACI RASPRAVE

POSTOJE LI NAZNAKE DA BISMO U SKORIJOJ BUDUĆNOSTI MOGLI OSTVARITI ZNAČAJNIJI RAST?

Podaci o dugoročnom rastu hrvatskog BDP-a ukazuju na sekularnu (dugoročnu) stagnaciju rasta, fenomen koji nije specifičan samo za Hrvatsku te ga ekonomska znanost još nije dovoljno razjasnila, međutim, njeno postojanje ograničava vjerojatnost budućih visokih stopa i dodatno usporava mogućnost hrvatskog približavanja razvijenijim zemljama. Isto tako činjenica je i da bi se Hrvatska mogla nalaziti u zamci srednje razvijenosti iz koje zemlje obično teško pronalaze put prema višim razinama dohotka i stupnju razvoja. Nadaљe, neizvjesno je kako će i hoće li nakon krize funkcionirati konvergencijski mehanizmi unutar EU-a, a prepreke postizanju ozbiljnijega ekonomskog rasta mogu biti i manjkav institucionalni okvir, niska razina tehnologije, domaća štednja, neadekvatan ljudski i kulturni kapital, poduzetnički deficit, manjak menadžerskih kompetencija, korupcija itd.

U konačnici razlozi mogu biti i eksterne. Primjerice, kada se govori o periodu od 2009. do 2015. presudni faktor rasta ili stagnacije mogao bi se tražiti u neefikasnosti ekonomskog odgovora Europske unije na krizu.

NE POSTOJI PROBLEM EKONOMSKE POLITIKE, VEĆ POLITIČKE EKONOMIJE

Duga razdoblja stagnacije i u socijalizmu i u kapitalizmu upućuju na neke strukturne slabosti u hrvatskoj ekono-

miji i društvu. Naime, još je Vladimir Pertot razvio teoriju refleksivnog intervencionizma po kojoj je pokazivao da je Jugoslavija uvek intervenirala refleksivno, nakon događaja. To se na neki način može preslikati i na Hrvatsku jer dugoročne stope rasta pokazuju kako je nakon dva eksterna šoka, 1980. i 2009., u Hrvatskoj nastupilo razdoblje produljene krize iz kojeg se zemlja izvlačila godinama. Te epizode su vrlo važne jer pokazuju da i u socijalističkom i u kapitalističkom razdoblju Hrvatska nije znala adekvatno reagirati na ekonomske poremećaje. U konačnici, u cijelokupnom promatranom periodu nisu kreirani uvjeti koji bi doveli do dugotrajno visokih i stabilnih stopa rasta (ni u socijalizmu, ni u kapitalizmu) pa se može s pravom reći da je poznati hrvatski ekonomist Branko Horvat bio u pravu kada je isticao da problem Jugoslavije, pa tako i Hrvatske, nije ekonomska politika već politička ekonomija.

Naime, do dugoročnog ubrzanja rasta ne dolazi inercijski, odnosno on se ne javlja sam po sebi. Stoga se danas u kontekstu dugoročnog poticanja ubrzanja rasta najčešće govori o potrebi konzistentnog vođenja politike koja smanjuje neizvjesnost, o uključivosti, odnosno potrebi da koristi od rasta ima što širi sloj ljudi i to odmah te o dijagnostici rasta, koja podrazumijeva da za uspjeh treba prepoznati ključna ograničenja rasta i usredotočiti se na mali broj ostvarivih ciljeva. Ekonomska znanost za rješavanje određenog problema najčešće ima puno recepata, ali je ključni zadatak političke ekonomije da odabere onaj optimalan. Utjecaj velikog broja proklamiranih reformi do sada je bio precijenjen, a njihov cilj u nekim slučajevima i promašen. Stoga Vlada i državna uprava moraju preuzeti ključnu odgovor-

nost za provođenje reformi čiji cilj nije samo efikasnost, već je u fokusu ponajprije poticanje rasta. Uloga države u tom je segmentu nenadomjestiva. Sociolozi bi mogli govoriti i o institucionalnoj ili kulturnoj pozadini dugoročnih kretanja rasta. Teorija egalitarnog sindroma Županova i izvedenice koje su ponudili Štulhofer i Burić dugoročna bi kretanja rasta BDP-a po glavi stanovnika u Hrvatskoj objasnila problemom mentaliteta koji je prisutan u oba sustava i onemogućuje da se ekonomski dobici raspodijele na način koji bi generirao budući rast.

ŠTO PODACI O KRETANJU BDP-A PO GLAVI STANOVNIKA GOVORE O NAŠOJ STVARNOSTI?

Toni Prug postavio je pitanje adekvatnosti podataka o BDP-u za opisivanje ekonomske i društvene stvarnosti.

Svrha prikaza dugoročnih stopa rasta BDP-a važna je za ekonomsku povijest kao cjelinu, ali i za pragmatičko-politička zbivanja i naš budući odgovor na okolnosti. Same brojke su bitne, međutim, svrha je u tumačenju društvenog karaktera koji se krije iza brojki. Brojke omogućavaju jednostavnu kvantitativnu usporedbu utjecaja kapitalističkoga i socijalističkoga ekonomskog sustava na ekonomski rast pojedinih zemalja, međutim, tek njihova nadogradnja kvalitativnom analizom i interdisciplinarnim pristupom može ponuditi relevantnije zaključke.

Također, treba imati na umu da se posljednjih desetljeća vodi sve više rasprava o ograničenjima BDP-a kao mjeri kvalitete života i stupnja razvoja. Neki ugledni ekonomisti smatraju kako je BDP loša mjera te su uloženi značajni resursi i napor u kreiranje indikatora poput OECD-ova *Better Life Indexa* kako bi se bolje prikazao stupanj razvoja pojedinih zemalja. S druge strane, nobelovac Paul Krugman u jednom članku ističe kako bez obzira na nedostatke koje BDP ima, nema dokaza da je on kao indikator bitno promašio položaj bilo koje zemlje. U konačnici, i socijalizam i kapitalizam su izrazito radna društva i rad je legitimacijski temelj i jednog i drugog sustava te ga je s tog aspekta i primjerenog ocjenjivati kroz BDP kao vrstu generičke mjerne, dok različiti indeksi i indikatori mogu mnogo bolje detektirati razinu razvoja i kvalitete života u pojedinim specifičnim aspektima.

Posebnu pažnju rastu treba dati kroz promatranje trenutnih demografskih kretanja. Naime, s padom broja stanovništva smanjuje se jedan od glavnih pritisaka na rast, a jača potreba za preraspodjelom.

Mediji su kod nas vrlo površno, ideološki, pratili referendum o zajamčenom minimalnom dohotku u Švicarskoj, iako on zapravo postavlja osnovno pitanje o zadovoljavanju potreba u društвima u kojima rad više neće biti temeljni legitimacijski princip pristupa potrebama.

Zaključci iz izlaganja prof. Bićanića bili su vrlo poticajni za raspravu

Mislav Žitko i Marko Grdešić

Vojmir Franičević

Toni Prug

Željko Bogdan

TKO BIRAČE PROGLAŠAVA NEKOMPETENTNIMA

Dvije rasprave o krizi demokracije organizirane u Sindikatu znanosti poklopile su se s **Brexitom**, **izborom Donalda Trumpa za predsjednika SAD-a te rastom desnog populizma** i u zapadnoj Europi. Što su uzroci, a što se može očekivati?

Priredio: dr. sc. **Željko Ivanković**

Što se događa s demokracijom? Izbor Donald Trampa za predsjednika Sjedinjenih Država i njegovi prvi potezi na vlasti intenzivirali su pitanje koje se raspravlja već neko vrijeme, mahom u akademskim krugovima. Povodi su bili brojni. Neposredno prije Trumpa svijet je zatečen Brexitom, referendumskom odlukom građana Velike Britanije o izlasku iz Europske Unije. U Francuskoj, a zatim u Njemačkoj i drugim europskim zemljama, slijede izbori čiji ishod može biti odustajanje od demokratskih standarda na kojima Europa počiva. Već prije, mađarski predsjednik Viktor Orban sintetizirao je svoj politički program u sintagmi neliberalna demokracija. Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja održao je seriju rasprava u kojima je to potanje tematizirao, kako na svjetskoj i europskoj razini tako i u domaćem kontekstu. Dapače, prvoj u seriji tih rasprava tema je bila odnos domaćih medija i politike, a uvod je dao **Žarko Pušovski**. U drugoj su raspravi o krizi demokracije govorili predavači s Fakulteta političkih znanosti **Ana Matan** i **Tonči Kursar**, a u trećoj je uvodno govorila **Daniela Dolenc**. Sve su te rasprave dostupne na internetskoj stranici Sindikata www.nsz.hr u tekstualnom i zvučnom prikazu, a ovdje ćemo, za čitatelje Glasnika, izdvojiti naglaske koje smatramo važnim.

PROBLEMI DEMOKRACIJE

Znanstvenici su podsjetili na ideju demokracije kao vladavine naroda, koju je Matan nazvala „romantičnom“. Realistično shvaćanje demokracije svodi ju na proceduru. Iz tih dviju karakteristika proistjeće nekolicina karakterističnih problema s kojima se suočavaju sve demokracije na svijetu, pa i Hrvatska. Prvo je pitanje, dobija li glasač zaista ono što želi i za što je glasao. Glasači se, naime, na izborima mogu izjašnjavati samo o paketima, ne mogu od jednog političara uzeti jedno, a od drugog drugo. Teorija smatra da glasači na kraju mogu svoditi račune i kažnjavati one čiji je skor negativan. Problem je, naravno, u tome što glasači nerijetko kažnjavaju političare i za ono na što nisu imali nikakav utjecaj, kao i u tome što glasači mogu izglasati štetne odluke.

Matan je podsjetila na Trumpa, kao i na niz slučajeva u kojima su glasači izabrali one političare koji su povećavali proračun preko ruba izdrživosti ili ga smanjivali toliko da su čak i vatrogasne službe ostajale bez sredstava, a o zdravstvenoj i drugim socijalnim uslugama da se i ne govori. Populisti su, dakle, problem demokracije. Hrvatskom čitatelju nije teško naći domaće primjere. Valja još spomenuti da je Matan uočila kako teoretičari, kad govore o krizi demokracije,

ne nastupaju neutralno, nego u analizu unose i svoje preferencije.

S druge strane, Kursar i Dolenc su upozoravali na tendenciju da se građane zanemaruje, da ih se proglašava nedoraslima za demokraciju. Kursar je podsjetio da se već od sedamdesetih godina prošlog stoljeća u sklopu Trilateralne komisije razvijaju strategija i taktika o tome kako isključiti neke dijelove stanovništva iz procesa odlučivanja o vlastitoj sudbini. Elite, uglavnom poslovne, ekonomističke, optužuju demokratski sustav da građane potiče na zloupotrebe, da zahtijevaju neo-

Uvod u prvu raspravu o demokraciji dali su Tonči Kursar i Ana Matan s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu

drživa socijalna prava i sl. Podsjetio je da je već Marx uočio kako će se buržoazija odreći demokracije da bi „spasila kesu“. Kursar tvrdi da je taj pristup vrlo prisutan kod hrvatskih ekonomista. Citiraо je Borislava Škegru koji je napisao da „naše stanje zahtijeva reformu svih reformi, reformu uma pa i našeg duha.“

Kao rješenje za „nezrelost naroda“ elite ističu liberalnu diktaturu koja bi bila priprema za stvarnu demokraciju. Taj pristup ima i dio ljevice, samo one to nazivaju progresivnim diktaturama. Također je ocijenjena i Rooseveltova vladavina iz prošlog stoljeća. Tu se upliču i teze o vođama, o jakoj izvršnoj vlasti. Kursar naglašava da je demokracija uvek spašavala srednju, a ne radničku klasu.

AUTORASIZAM

U ovo se razmatranje uklapa i analiza koju je dala Daniela Dolenc. I ona je uočila teoretičare čiji rad ustvari služi zagovoru elitističkog koncepta demokracije. Javnosti je poznata njezina kritika „egalitarnog sindroma“ sociologa Josipa Županova, no u tzv. kulturološka

Osnovne teze za drugu raspravu iznijela je Danijela Dolenec s Fakulteta političkih znanosti

objašnjenja krize demokracije uvrstila je niz sličnih sintagmi: „devijantna modernizacija“, „defektna demokracija“, zatim „osporena“, „aberantna“, „blokirana“, „paradoksalna“ ... Njihova je poanta da smo nekako skrenuli i zbog toga ispaštamo. U slične figure Dolenec je uvrstila „divlji kapitalizam“, „politički kapitalizam“, „crony kapitalizam“. S obzirom na ono što se upravo događa u SAD-u, prilično je ironično da je koncept o „skretanju s pravog puta“ originalno razvijen u sklopu američke teorije modernizacije, a odnosio se na na zemlje izvan SAD-a, nikako na SAD. Činjenicu da su mnogi domaći teoretičari autori prije citiranih sintagmi Dolenec je uvrstila u pojavu koja se naziva autorasizam.

RUGANJE RADNIČKOJ KLASI

Prema tom konceptu, elite sve postave dobro, ali zato što su građani takvi kakvi jesu – preference su krive, mentalitet je krivi, navike su krive – stvar ne funkcioniра. Uvijek se okrivljuje „sociokulturna matrica“. Riječ je o derrogiranju stavova skupina nižeg socio-ekonomskog statusa, a prvenstveno radničke klase. I ona je citirala domaćeg političara, Nadana Vidoševića, koji je kao predsjednički kandidat izjavio:

„Hrvati su lijien, neobrazovan narod, koji nema radne navike i navikao je živjeti na tuđem novcu. I to je temeljni problem zbog kojeg nijedna vlada nije u stanju riješiti probleme.“ U javnom je diskursu rasistički ili seksistički govor zabranjen, ali je prihvatljivo rugati se radničkoj klasi, demonizirati je i pripisivati joj razne vrste patologija. Dolenec to zove autorasizam zato što nije cilj objasniti stavove građana

kao nešto racionalno, nego je cilj diskreditacija. U nastavku svojeg izlaganja Dolenec je prvo definirala kako se očituje kriza demokracije, a zatim razvila svoje objašnjenje. Kriza predstavničke demokracije uključuje pad konvencionalnih oblika političke participacije, pad izlaznosti na izbore, pad povjerenja u političke institucije, pad članstva u strankama. Tu su zatim izvaninstitucionalna djelovanja, novi društveni pokreti, novi ciklus osporavanja. Napokon, prema Dolenec, kriza demokracije očituje se i u rastu desnog populizma. Prema njoj, te pojave nikako ne treba tumačiti „nezrelim narodom“ ili sličnim objašnjenjima nego kao oblike otpora ekonomskom liberalizmu. Pozvala se na istraživanje Bertelsmann Stiftunga, prema kojem uzrok rastu desnog populizma u Europskoj nisu autoritарне vrijednosti među populacijom, koliko ekonomski motivirani strah od globalizacije.

AUTORITARNI KAPITALIZAM

U drugom dijelu svoje teze Dolenec je prešla na opis koje su promjene na političkoj sceni uslijedile kao posljedica krize globalizacije. Nove skupine dobitnika i gubitnika izazvale su novi politički rascjep. Dobitnici su skupine koje u uvjetima globalizacije prosperiraju, imaju diplome, znanje, status, umreženi su. Gubitnicima nedostaju ti resursi, njihovi su životni uvjeti i životne šanse ugroženi. Na stranačkoj sceni u zapadnoj Europi to je izazvalo pomake u obliku pojave politika „trećeg puta“ koji kombinira kombinaciju globalizacije i socijalne države. Ljevica se približila centru. Međutim, pad

TENZIJA KAPITALIZMA I DEMOKRACIJE

Iz dvodnevne rasprave o krizi demokracije izdvojili smo o nekoliko reakcija na izlaganja bilo Ane Matan i Tončija Kursara, bilo na izlaganje Danijele Dolenec

Petra Rodik (FFZG) napomenula je da se rasprava o krizi demokracije ne može voditi a da se ne raspravlja i o demokratičnosti radnih mesta, državnih službi, općenito institucija, organizacija koje sudjeluju u demokratskim procesima, uključujući i stranke. (Pitanje demokratičnosti stranaka izdvojio je i profesor Žarko Puhovski, o čemu više u nastavku prikaza). „Kad sam bila u vodstvu jedne ogromne organizacije, stalno sam inzistirala na demokratskim modelima odlučivanja. Mislim da je izuzetno važno pitanje kako postaviti demokratsku bazu koja će onda facilizirati demokratske procese“, rekla je Rodik.

Nenad Zakošek (FPZG) se složio s Dolenec da su vlade u Istočnoj Europi pod pritiskom međunarodnih institucija vodile politike liberalizacije kao globalizacije, ali su unutar granica ustvari neliberalne, vode politiku favoriziranja određenih skupina.

Dario Čepo (PFZG) i Dragan Bagić (FFZG) postavili su pitanje kako to da građani koji izaberu desne populiste iz egzistencijalnih razloga trpe da im se i nakon izbora socijalna situacija ne poboljšava. „Što to govori o građanima“, upitao se Čepo, a Bagić dodao: „Otvara li se na taj način ipak neki prostor za kulturološka objašnjenja“ koja je Dolenec odbacila.

Profesor Vojo Franičević podsjetio je da je svaki kapitalizam politički kapitalizam i da anarhija nikad nije uspjela uspostaviti kapitalizam. Kako se demokratski kapitalizam može uspostaviti, tako se može i osporiti pa je tensija između kapitalizma i demokracije ključna.

podrške institucijama i povjerenju u demokraciju nije prestao, naprotiv. Desnica je naglasak stavila na kulturni protekcionizam. Desni se populisti pokazuju uspješnijima u mobilizaciji strahova gubitnika. Nova desnica i desni populizam artikulira otpor ekonomskom liberalizmu kroz antiimigrantски i ksenofobni diskurs te zazor od daljnje demokratizacije. Uz toksični javni diskurs i autoritarnost, pobjednička formula desnog populizma je kombinacija konzervativizma i ekonomске liberalizacije. Dolenec je to prikazala na slučaju Švicarske koja ima najjaču radikalno desnu stranku u Europi. U istočnoj Europi sve je vrlo slično, samo na mjestu koje ubičajeno zauzima ljevica nema nikoga. Već od devetdesetih je slabija nego na Zapadu, iako ljevica od 1989. svagdje slabija. U istočnoj je Europi „treći put“, koji je označio pomak nadesno, najlevija politika. Svi misle da je daljnja ekonomска liberalizacija dobar smjer. Jačanje ekonomske liberalizacije nauštrb demokracije Dolenec naziva autoritarni kapitalizam.

PUHOVSKI: SAMO POLITIZIRANJE MOŽE SPASITI JAVNOST

Zauzimanjem za „**prepuštanje stvari struci**“ ustvari se nastoji osvojiti moć u odlučivanju o zajedničkim poslovima

Priredio: dr. sc.
Željko Ivanković

Iako je održana kao prva, još u lipnju prošle godine, i s nešto užom temom, rasprava o odnosu medija i politike u Hrvatskoj ustvari se također bavila krizom demokracije. Uvodnu riječ pod naslovom Politiziranje medija – medijsalizacija politike (u Hrvatskoj) dao je **Žarko Puhovski**. U raspravi se, na primjer, postavilo pitanje pada povjerenja u institucije, a što je Dolenc istaknula kao jedan od simptoma krize demokracije.

Puhovski je, s time u vezi, upozorio da je, unatoč činjenici da su političari osobe s demokratskom legitimacijom, termin politika poprimio konotaciju nepoželjnog. To se posebno izražava u takozvanom „prepuštanju stvari struci“. Pod „stvarima“ ovdje se misli na poslove koji su važni za zajednicu. Puhovski je podsjetio na izvorni smisao politike, da „politiziranje činjenica, odnosa i institucija znači kontekstualiziranje sa stajališta zajednice“. Posao je političara da sve gleda sa stajališta zajednice. Uvodno, Puhovski je izdvojio:

a) nedemokratički karakter službenih aktera demokratskog procesa (nijedna stranka nema ni približno demokratički statut); (U prethodnom tekstu, Petra Rodik je također podsjetila da demokratičnost ovisi o demokratičnosti institucija koje sudjeluju u političkom životu.)
b) stranačka pripadnost nema veze sa svjetonazorom zbog čega izostaje kategorijalno obavezujuća rasprava u smislu

ljevice – desnica – centar (što je donekle postojalo u medijima, tiskanim i među televizijama, ali se i to gubi);
c) kao akteri demokracije pojavljuju se oni koji sami nemaju demokratsku legitimaciju – mediji i NGO;
d) u medijima izostaje posao politiziranja (stavljanja stvari u demokratički kontekst) i to posebno u tri područja: vanjska politika, kultura i znanost i sport.

ODNOS MOĆI

Prema Puhovskom, dok se politika medijsalizirala, izostala je nužna politizacija medija. U klasičnom sučeljavanju politike i medija prepostavljen je odnos moći, u smislu vlasti i utjecaja. Najmoćnije se političarke i političari boje jedino medija i permanentno pokušavaju reagirati na medijske podražaje. To je razlog zašto raste broj PR agencija, analitičara kojima je zadaća da svoje šefove savjetuju kako izići na kraj s javnim mnjenjem. Pritom je to javno mnjenje shvaćeno kao označka nečega što ispostavljaju mediji. Odnosno, mediji su oni koji su zaduženi za javno mnjenje do izbora, a izbori su oni koji će pokazati što je relevantno.

Kada je kontekst tako određen da se medijima priznaje privilegirani kontakt s javnim mnjenjem, odnosno kada su oni glas javnosti, onda će njihova funkcija u demokratskom sustavu biti posebno naglašena, a tim više ako je riječ o

primitivnim, politički nekulturnim, postkomunističkim sredinama poput naše.

Taj je tip shvaćanja demokracije, u sredinama u kojima nema demokratske kulture, doveo do toga da se kao akteri demokratizacije pojavljuju oni koji sami nemaju demokratsku legitimaciju. To su mediji i NGO-ovi. Ovi potonji su neke skupina samozvanaca, od kojih su neki zaista učinili puno za demokraciju, ali nemaju demokratsku legitimaciju.

S druge stane, demokratsku legitimaciju nemaju ni mediji koji se pojavljuju kao neka vrsta izvan-demokratskog aktera demokratskog procesa. Oni su u poziciji da zastupaju javno mnjenje kako god neformirano ono bilo, ali ono što je interesantno je da u Hrvatskoj za svih 25 godina demokracije nije bilo moguće postići da se bilo koji od medija prije izbora, javno, unaprijed odredi podržavajući jednu od opcija.

Postojalo je jedno kratko razdoblje u kojem je medijska scena u tom kontekstu bila relativno dobro posložena. S lijeva na desno – Novi list – Jutarnji list – Večernji list, a kod televizija RTL – HTV – Nova. To je funkcionalo uza sve promjenjive elemente relativno čisto. Međutim, to se raspalo i sada se politiziranje određuje prema tome postoji li otvoreni klijentelistički odnos s vlašću ili ne, neovisno o ideologiji. Politiziranje se svodi na personalna pitanja, odnosno tko se uz koga vezuje.

Usljedila je rasprava iz koje izdvajamo neke naglaske.

DEPOLITIZACIJA

Zvonimir Šikić (FSB) je istaknuo da se „depolitizacijom želi izraziti nepovjerenje, depolitizacija – to je da ljudi ne vjeruju političarima“. Reagirao je **Raul Raunić** (FFZG), tvrdnjom da nije stvar u tome da ljudi ne vjeruju institucijama. U depolitizaciji se krije bitka za moć, „promjena lokusa moći“. Zahtjev da se stvari prepuste stručnjacima, da se ne ideologizira, to je najveća ideologija, tvrdi Raunić. „Uz kraj ideologija, protuđaju se i kraj povijesti, prema kojima stvari idu same od sebe, nemamo što činiti, a kraj filozofije znači kraj kritičkog mišljenja. Središnji proizvod depolitizacije je odsutnost svakog kriterija“, zaključio je Raunić.

Puhovski je prvo odgovorio Šikiću na primjedu o depolitizaciji kao izazu nepovjerenja u političare i institucije: „Apsolu-

lutno je nevažno zašto to ljudi govore, zašto se zauzimaju za depolitizaciju, već je bitno da se na taj način problemi ne gledaju iz kuta zajednice. Svi misle da su njihovi problemi specifični, iako identičnih slučajeva ima pregršt. Politiziranje treba pokazati da to nije pojedinačni problem, nego problem određenog broja ljudi koji imaju iste karakteristike. Politiziranje bi trebalo podrazumijevati model dovođenja do razine koja je značajna za zajednicu ili pokazivanja da ti problemi nisu značajni za zajednicu.“

DEMOKRACIJA

Vilim Ribić naveo je nekolicinu primjera u kojima je pokazao nedemokratsko instrumentaliziranje medija, a koji se odnose prvenstveno na blaćenje sindikata, kao predstavnika radnika, u ime interesa krupnog kapitala. Zapitao se je li demokracija uopće moguća u okolnostima u kojima se očito i toliko laže o ljudima, problemima i institucijama. Kako je moguće u međusobnoj dvorani iskrivljenih ogledala biraču razaznati dobre od loših u javnom životu?

Puhovski je odgovorio da demokracija nije nešto samo po sebi dobro, a da je i istina kategorija koja formalno nije dio demokratskog procesa većinskog odlučivanja.

Demokracija funkcioniра i ako se glasa za krivog čovjeka iz krivih motiva utemeljenih na krivim informacijama. Nema demokracije koja jamči da će najbolji biti izabrani. To je bilo izraženo samo kod utopista i socijalista, pa tako socijalizam nije funkcionalno demokratički. Nije težnja da se izaberu najbolji, nego oni koji imaju najbolju legitimaciju. Današnji sustav smatra se boljim u odnosu na prošle jer o odabiru danas ne odlučuje biskup ili šačica moćnika, već građani. Ipak, to ne znači da će ti građani odabrati dobro.

Najstariji novoizabrani član Ustavnog suda obećao je predsjednici da će nastaviti s visokim demokratskim standardima Ustavnog suda. Načelno, ni jedan sud ne bi trebao imati demokratske standarde jer to znači da prihvata većinsko stajalište. Od suda se očekuje, ako treba, da u ime vladavine prava bude protiv svih, a ne da prihvata volju većine. Istina nije demokratska vrijednost, o njoj se ne odlučuje demokratički i ona postoji izvan demokracije. Netko ju prihvata, netko ne. Netko razumije, a netko ne.

Prva u ciklusu
rasprava o aktualnim
temama protekla je
u ležernoj atmosferi

VIŠE OD ČETVRT STOLJEĆA U KLINČU S VLASTI

Kako smo pregovarali o položaju radnih ljudi i zašto je najteže bilo s Milanovićem

Potpisivanje prvog Kolektivnog ugovora za znanost i visoko obrazovanje - 8. prosinca 1998.

Sindikat znanosti obilježio je početkom siječnja 27. obljetnicu od osnutka. Tijekom tih više od četvrt stoljeća čelnštvo Sindikata pregovaralo je sa svim vladama. Predsjednik Velikog vijeća Vilim Ribić nedavno je dao intervju Telegramu u kojem je iznio neka iskustva iz tih pregovora. U reagiranju na članak Gjeka Drlića „Ribić tvrdi da je Milanović neoliberal. Potpuno krivo“, a koje Jutarnji list nikad nije objavio, Ribić je još u rujnu opisao što je pošlo po zlu s Vladom Zorana Milanovića i zašto. Ovdje sažimamo politička i pregovaračka iskustva opisana u tim dvama izvorima.

POZITIVNA ISKUSTVA

Najbolja smo iskustva imali s braćom Matom i Goranom Granićem. Premda su njih dvojica pripadali različitim političkim opcijama, imali su slične karaktere. I po tome se vidi koliko su karakteri važni u politici. S Matom Granićem smo pregovarali 1991. i 1992., a s Goranom Granićem nakon pobjede SDP-a na izborima 2000. Za pregovarače je najvažnije da znaju ući u glavu suprotne strane, da znaju prepoznati njihove probleme, da mogu procijeniti što mogu očekivati od suprotne strane. Upravo su to znali Mate i Goran Granić: mogli su se uživjeti u problemu predstavnika sindikata, shvaćali su njihova ograničenja, bez čega se ne može uspješno pregovarati. Braća Granić su zbog toga bili vrhunski pregovarači i u tome su bili najbolji. Takvih sugovornika sindikati više nisu imali. Nikica Valentić, a prije njega Vlada nacionalnog jedinstva, bili su izdanak duha vremena iz prve polovine devedesetih godina. Svi smo bili tada zatočenici neoliberalnih shvaćanja i bilo nam je najvažnije raskinuti sa socijalističkim nasljeđem. Tada u cijelom društvu socijalna osjetljivost nije bila u prvom planu. Najvažnija je bila provedba transicije i nacionalno pitanje. Svi su bili u tom filmu. Bivši ministar financija Borislav Škegro je također bio vrlo korektan, i, što je najvažnije, ni s braćom Granić ni s njim, nije bio važan potpis na papiru, već ono što smo se dogovorili. Tog su se dogovora uvijek pridržavali i nikada nas nisu prevarili. I bivši premijer Zlatko Mateša bio je veliki gospodin.

POČETAK NEVOLJA

Nevolje su započele sa Željom Antunović koja je bila ministrica u Vladi Ivice Račana i koja je bila zadužena za pregovore sa sindikatima. Ona se nije držala dogovora što je uzrokovalo štrajk u javnom sektoru 2000. godine. Nakon toga štrajka Račan je postavio Gorana Granića s kojim je svaki razgovor imao glavu i rep. Uz njega je bio Davorko Vidović, pa smo lako našli zajednički jezik.

Socijalni dijalog u ranim devedesetima, s Vladom premijera Nikice Valentića, odvijao se i na ulici

U to vrijeme bili smo puni entuzijazma, osmisili smo program Partnerstvo za razvoj. Nakon njih došao je Ivo Sanader koji se pozivao na austrijsku kulturu socijalnih razgovora i koji je stalno ponavljao kako je austrijski model socijalnog partnerstva nešto što nam treba biti uzor. Sanader nije bio nadmen, uvažavao je sindikate i poslodavce, s njim se moglo racionalno razgovarati. Ipak, jedno je način, a drugo je sadržaj naših odnosa. Organizirali smo 2006. godine najteži štrajk u našoj povijesti jer su plaće u obrazovanju pune četiri godine bile zamrzнуте dok su svima drugima u društvu rasle za 7 posto godišnje. No razina dijaloga i mogućnost utjecanja na mnoge probleme radnika i firmi bila je poprilična. Utjecali smo na veliki broj važnih zakona, a neki ministri, poput Primorca, bili su neskriveno naklonjeni borbi protjerivanja za njihova prava. Nakon toga uslijedio je mandat Jadranke Kosor koji se danas pokazuje kao jedno svjetlo razdoblje u svakom pogledu, što vrijedi i za odnose sa sindikatima.

FENOMEN MILANOVIĆ

Iako kao političar postaje neaktualan, ono što je Milanović četiri godine činio i dalje izaziva kontroverze. Njegovo vladanje imalo je i ima izrazito negativne učinke na gospodarstvo, društvo i politiku. Razumijevanje Milanovićeve politike, stilu i metode važno je za buduće odnose u zemlji. Ovdje ćemo prvo raspraviti tezu da je bio „balkanski etatist“. Tvrdimo da nije bio niti to, kao što zapravo nije bio niti

neoliberal niti socijaldemokrat. Milanovićeve ideje i vrijednosti su zapravo jedan nedomišljeni bučkuruš svega i svačega. On je političar praktikant bez dubljeg razumijevanja polit-ekonomskih pojavnosti. Kao osobi velike volje za moć ciljevi mu počinju i završavaju u pobjeditvama u arenama političkih elita. Neprestano individualno nadmetanje onemogućilo mu je bilo kakvo uzdizanje do općega, do koncepta i vizije. U toj predstavi nije bilo niti jednog inspicijenta koji bi mu politiku uzdigao do te razine, jer se smjestio u bezidejno okruženje poslušnika, koje si je sam formirao.

Javni sukobi bili su mu korisni za homogenizaciju unutar stranke, ali su izazivali dezintegraciju društva. Začpljenost komunikacijskih kanala najopakija je posljedica Milanovićeve nasljeđa koja još uvijek traje. Hrvatsko društvo i njegove institucije niti danas ne komuniciraju da bi stvarale.

REFORME

Konkretni grijeh mu je neprovodenje četiri najvažnije reforme: javnih poduzeća, pravosuđa, javne uprave i visokog obrazovanja. Ali, to ne treba pripisati nekom „etatističkom sindromu“. Posljedica je to koliko nesposobnosti cijelog aparata s njime na čelu toliko i zlokobnih interesnih isprepletene. Tvrđenju da je Milanović bio etatist proturječi privatizacija HŽ-a i brodogradnje, tamošnja otpuštanja, pokušaj uvođenja outsourcinga u javni sektor, pokušaj koncesije autocesta.

Međutim, ne treba se mučiti i trpati ga u prokrustovu po-

Izvor: Internet stranica Vlade RH

Milanović je koristio javne sukobe za homogenizaciju unutar stranke, ali oni su izazivali dezintegraciju društva

Milanović je zagovarao politiku rezanja, **da bi tek nakon iskustva grčkog slučaja shvatio da tu nešto nije u redu**

stelju različitih ideologija, već treba prepoznati sitne motive „velikog državnika“. Naime, javna poduzeća nije dirao jer su služila za uhljebljenje političkih podobnika. Reforme nije provodio jer bi ugrozio sebe unutar partitske birokracije. To su njegovi istinski horizonti, a ne borba i sukob mišljenja. Fenomen Milanović je to kontroverzniji jer on nije jedno-složan lik (za razliku od Karamarka, partnera u destrukciji). U drugoj dimenziji politike, izvan ekonomskih i socijalnih sfere, na planu svjetonazorskih i građanskih pitanja, Milanović ima kompetentna i konzistentna opredjeljenja. Kada je o sebi govorio kao liberalu onda je sebe smjestio u okvir aporije liberalno-konzervativno. U toj dimenziji socijaldemokrati su uvijek liberalni.

IDEOLOGIJA

Međutim, socijaldemokracija je ponajviše određena odnosom prema socijalnim i ekonomskim sadržajima, prema radu i ljudima, prema društvenoj pravdi i jednakosti. U tome leži njegov sljedeći veliki grijeh. Tri je pune godine trajalo mrvarenje vlastitih građana bez puno socijalnih obzira. Plaća su smanjivane najviše radnicima s najnižim primanjima i s najviše radnog staža. Da bi zadatak smanjenja cijene rada uspješno proveo, odlučio je protupravno rušiti kolektivne ugovore. Radi toga je morao slabiti sindikate, što zakonima, što putem javnog difamiranja. Ali, ako neka Vlada slijedi neoliberalne recepte Europske

uniye, onda to ne mora značiti da je njen predsjednik neoliberal. Tsipras nikada nije zagovarao mjere rezanja (austerity) kao nešto dobro za Grčku, već kao nešto na što je prisiljen. Vidljivo je bilo da to nisu njegove vrijednosti. Zato je i dobio izbore unatoč kapitulaciji.

Milanović je zagovarao politiku rezanja, ostavljajući dojam da su to i njegove vrijednosti, da bi tek prije godinu dana, nakon iskustva grčkog slučaja, a navodno je čitao i Piketty, shvatio, kao inteligentan čovjek, da tu nešto nije u redu.

NOVA STVARNOST

Danas odricanje od mjera rezanja postaje opće mjesto svih pristojnih institucija. MMF, OECD, a nedavno i šest najvećih svjetskih banaka, pa čak i EK priznaju da je ekonomska politika rezanja bila teški promašaj s nesagledivim posljedicama. Čeka nas nova stvarnost. Čak i stratezi najvećih banaka najavljuju iščeznuće neoliberalizma. Ne bi više trebao biti moguć svijet u kojem, primjerice, 25 menadžera hedge fondova zarađuje godišnje koliko i 80.000 učitelja u državi New York.

Milanović je ostrašeno zastupao preporuke takvoga svijeta. Kada bih rekao da je to radio kao uvjereni neoliberal, onda bih ga komplimentirao, jer bi to značilo da je imao sustav ideja i vrijednosti iz kojih djeluje koherentno. Nije imao. Nije znao. Njemu se činilo. Nije kreirao. On je tek preuzimao. Ne ponovilo se. (ri)

Rezultati jednogodišnjeg rada sažeti u publikaciji

„Jačanje socijalnog dijaloga – doprinos bipartitnim i tripartitnim procesima – faza 2“ drugi je projekt Maticе hrvatskih sindikata financiran iz Europskog socijalnog fonda (ESF). Cilj projekta bio je poboljšanje učinkovitosti socijalnog dijaloga u Hrvatskoj kroz razvoj i jačanje administrativnih i stručnih kapaciteta sindikata udruženih u Maticu.

U okviru jednogodišnjeg projekta završenog u rujnu 2016. provedeno je deset edukacijskih radionica za sindikalne povjerenike, usmjerenih na podizanje svijesti o važnosti socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja te na razvijanje komunikacijskih kompetencija svih dionika socijalnog dijaloga.

Kroz projekt su održane i četiri konferencije posvećene temama *Budućnost plaća u javnim i državnim službama*, *Uloga socijalnih partnera u osiguravanju zdravih radnih mesta*, *Je li vrijeme za političko organiziranje sindikata?*, dok je na posljednjoj konferenciji *Utjecaj kolektivnih ugovora na prava radnika u RH*, kao kruna projekta, predstavljena istoimena publikacija, u kojoj su sažeti rezultati svih analiza. Kroz projekt stručnjaci iz područja socijalnog dijaloga, sindikalnog organiziranja i radnog prava analizirali su pravna pitanja vezana uz kolektivne ugovore, napravili usporedbu kolektivnih ugovora u javnom sektoru i gospodarstvu te se osvrnuli na njihovu primjenu i na nečlanove sindikata.

Napravljen je pregled studije slučaja izrađene na primjeru kolektivnog pregovaranja u znanosti i visokom obrazovanju koja uspoređuje stanje i aktualne probleme na europskoj razini sa stanjem u Hrvatskoj. Analizirani su i doprinos solidarnosti, pravo na štrajk te je napravljen komparativni pregled radnog vremena u zemljama EU-a. Stručni tim činili su: dr. sc. **Dragan Bagić**, Lucija Barjašić Špiler, mag. phil., **Antonio Čoga**, mag. pol., mr. sc., **Mirko Petrić**, prof. dr. sc. **Igor Radeka**, Krešimir Rožman, dipl. iur. i **Ivana Šepak-Robić**, dipl. iur. Publikacija je tiskana u dvije tisuće primjeraka i podijeljena povjerenicima sindikata učlanjenih u Maticu, dok se njena *on-line* verzija može pročitati na stranici projekta: www.socijalni-dijalog.hr te na stranici Maticе hrvatskih sindikata. (kr)

Kroz projekt je napravljena usporedba kolektivnih ugovora u javnom sektoru i gospodarstvu

Objava rezultata istraživanja kao kruna uspješnog projekta

Završnom konferencijom – „Upravljačka kultura u sustavu znanosti i visokog obrazovanja“ finaliziran je prvi ESF projekt Sindikata znanosti.

Projekt pod nazivom *Jačanje socijalnog dijaloga u sektoru znanosti i visokog obrazovanja*, na kojem je Sveučilište u Zagrebu bilo partner, obuhvaćao je širi spektar aktivnosti koje su za cilj imale jačanje administrativnih i stručnih kapaciteta Sindikata u svrhu poboljšanja kvalitete socijalnog dijaloga u znanosti i visokom obrazovanju. Tijekom projekta koji je trajao od 31. kolovoza 2015. do 30. rujna 2016. provedeno je opsežno empirijsko istraživanje o kvaliteti radnih odnosa u sustavu znanosti i visokog obrazovanja te je među ostalim održano i 9 specijaliziranih edukacijskih radionica za povjerenike Sindikata o propisima koji se odnose na sustav znanosti i visokog obrazovanja, a koji su važni za cjelokupni proces kolektivnog pregovaranja.

Upravo navedeno istraživanje i izrađena analiza potrebnih aktivnosti na području socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja, uz već postojeće politike Sindikata bilo je temelj publikacije Sindikata znanosti pod nazivom „**Kakvu budućnost sustava znanosti i visokog obrazovanja želimo?**“, koja je članovima i javnosti predstavljena na spomenutoj završnoj konferenciji projekta.

Unutar istraživanja koje je obuhvatilo 2.197 članova Nezavisnog sindikata znanosti i visokog obrazovanja te 323 zaposlena u sustavu koji nisu članovi Sindikata, istraživački fokus bio je na 5 cjelina međusobno isprepletenih, a koje zajednički tvore prikaz realnog stanja u kojemu se u ovome trenutku nalazi sustav znanosti i visokog obrazovanja. Unutar svake od navedenih cjelina analizirano je trenutno stanje, detektirani su postojeći problemi te je ponuđeno rješenje problema u vidu mjera za njihovo rješavanje.

Riječ je o slijedećim područjima: Sustav financiranja znanosti i visokog obrazovanja, Upravljačka i organizacijska kultura, Radno vrijeme i opterećenje (norme), Materijal-

no nagrađivanje i napredovanje te Akademске slobode i profesionalna etika.

U pripremi istraživanja, konstruiranju samog upitnika, kao i provedbi pilot i glavnog istraživanja, analizi i obradi podataka te pripremi publikacije za objavu sudjelovalo je tim vršnih stručnjaka. Stručni tim činili su doc. dr. sc. **Dragan Baćić**, prof. dr. sc. **Igor Radeka**, **Lucija Barjašić Špiler**, mag. phil., dr. sc. **Krunoslav Pisk**, doc. dr. sc. **Zvonimir Galić**, dr. sc. **Maja Parmač Kovačić**, prof. dr. sc. **Višnja Besendorfer** i **Antonio Čoga**, mag. pol.

Zbog prepoznatog doprinosa EU projekata od strane članstva, a posebice zbog potrebe i vizije za kontinuiranim unapređenjem kapaciteta Sindikata znanosti planira se podnošenje prijave za financiranjem aktivnosti u sklopu programa Jačanje socijalnog dijaloga, faza III. (ač)

Cilj projekta
bilo je jačanje
administrativnih
i stručnih
kapaciteta
Sindikata

Poštovana kolegice - poštovani kolega!

NEZAVISNI SINDIKAT ZNANOSTI
I VISOKOG OBRAZOVANJA

EVIDENCIJSKI LISTIĆ – PRISTUPNICA

Bez ispunjenja **evidencijskog listića - pristupnice** ne možemo Vam izdati člansku karticu. Članska kartica Vaša je identifikacijska isprava za sve povoljnosti i popuste koje Vam Sindikat osigurava. Evidencijski listić nam je važan zbog pohranjivanja podataka u našu bazu i njihove statističke obrade. Stoga molimo da uredno ispunite ovaj listić.

Pišite velikim tiskanim slovima!

Datum učlanjenja Broj članske kartice (ispunjjava Tajništvo) _____

Ime i prezime Ime oca Spol: M / Ž

Datum i mjesto rođenja OIB: Telefon kod kuće

Adresa Ustanova u kojoj radite

Mobilni telefon Telefon na poslu E-mail

Ukupni broj godina radnog staža Broj godina radnog staža u ustanovi u kojoj sada radite

Rang stručne spreme: (zaokružite)

- NKV PKV KV SSS VKV/SSS-spec. (V st.) VŠ/bacc VSS/mag. spec. MR DR

Zanimanje (naziv i opis radnog mesta, tema kojom se bavite, katedra, zavod, odjel gdje predajete ili istražujete)

Zaokružite:

A. Znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna, znanstvena, nastavna, suradnička i stručna zvanja

1) redoviti profesor / znanstveni savjetnik	9) asistent / znanstveni novak
2) izvanredni profesor / viši znanstveni suradnik	10) stručni savjetnik
3) docent / znanstveni suradnik	11) viši stručni savjetnik
4) profesor visoke škole	12) stručni suradnik
5) viši predavač	13) viši umjetnički suradnik
6) predavač	14) umjetnički suradnik
7) viši asistent	15) viši lektor
8) asistent	16) lektor

B. Ostali zaposlenici (nenastavno i neznanstveno osoblje)

Zvanje temeljem diplome ili svjedodžbe (npr. dipl. ing. elektrotehnike, bibliotekar, profesor engleskog jezika, ekonomski tehničar, itd.):

RIJEŠENO STAMBENO PITANJE (zaokružiti)

da neodgovarajuće nikako

vlastoručni potpis

(ovim potpisom prihvatom Pravilnik na poledini ovog listića i obračun moje sindikalne članarine putem isplatnih lista prilikom obračuna plaće)

Jeste li zainteresirani za aktivnosti u našem Sindikatu?

1) NISAM	f) na pitanjima zakonodavstva
2) MOŽDA u nekom drugom razdoblju	g) na solidarnim i humanitarnim aktivnostima
3) DA! u	h) u sportskim aktivnostima
4) DA!	a) volonterski
	b) honorarno
	c) profesionalno i poluprofesionalno
	d) statističko-analitičkim aktivnostima
	e) na stambenim pitanjima

UČLANJENJE

- 1) Članom Sindikata postaje se dobrovoljnim ispunjenjem i vlastoručnim potpisom evidencijskog listića – pristupnice (u dalnjem tekstu – pristupnica), čime se prihvataju svi dokumenti Sindikata, ovaj Pravilnik, kao i odluke tijela Sindikata.
- 2) Potpisom pristupnice član je postao suglasan s obračunom sindikalne članarine.
- 3) Obračun i uplatu članarine obavlja računovodstvo ustanove po obavijesti glavnog povjerenika, odnosno tajnika podružnice, putem isplatnih lista prilikom obračuna plaće.
- 4) Članarina se može uplaćivati i na drugi način, što ovisi o statusu člana.
- 5) Punopravnim članom, odnosno članom koji uživa sva prava, postaje se nakon isteka dva puna mjeseca od uplate prve članarine.
- 6) Stjecanjem punopravnog članstva član karticu može koristiti za ostvarivanje popusta i povoljnosti koje osigurava Sindikat.
- 7) Pravo na pravnu pomoć stječe se samo punopravnim članstvom i to za probleme koji su novom članu nastali nakon datuma ispunjenja pristupnice, osim u iznimno opravdanim slučajevima o čemu odlučuje ovlašteno tijelo Sindikata.
- 8) Osoba koja nije uredno ispunila podatke u pristupnici, a posebno ime i prezime, ustanovu, zvanje, rang stručne spreme i adresu, ne vodi se u bazi članstva kao član i ne može dobiti člansku karticu.

PRESTANAK ČLANSTVA

- 1) Članstvo u Sindikatu prestaje:
 - a) dobrovoljnim istupanjem iz članstva, prestankom radnog odnosa (osim u slučaju iz članka 16. stavka 3. ovog Pravilnika), smrću, te umirovljenjem (osim u slučaju iz članka 13. stavka 1. ovog pravilnika),
 - b) brisanjem iz članstva mjesec dana nakon pisanog upozorenja o prestanku punopravnog članstva radi tromjesečnog neplaćanja članarine,
 - c) isključenjem zbog kršenja Statuta, nepridržavanja obvezatnih odluka ili djelovanja kojim se spreječava ili ometa rad Sindikata.
- 2) Dobrovoljno istupanje iz članstva obavlja se na način da se na poledini pristupnice navede razlog istupanja iz članstva i istu potpiše.
- 3) Bez potpisa člana na poledini pristupnice smatraće se da član nije istupio iz članstva, te je isti obvezan i dalje plaćati članarinu.
- 4) U slučaju dobrovoljnog istupanja iz članstva, članstvo ne prestaje odmah nakon potpisivanja člana na poledini pristupnice, već na prvi od nadolazećih datuma: 1. siječanj, 1. travanj, 1. srpanj ili 1. listopad. Do tog datuma član je dužan vratiti člansku karticu i plaćati članarinu.
- 5) Člana može isključiti povjereništvo podružnice, Malo vijeće ili tijelo koje ono ovlaštuje. Prijedlog za isključenje može podnijeti svaki član Sindikata.
- 6) Nakon odluke o isključenju članstvo prestaje prvi dan sljedećeg mjeseca. Isključeni član dužan je do tog datuma vratiti člansku karticu glavnom povjereniku, odnosno tajniku podružnice.
- 7) Isključeni član, kao i član koji je dobrovoljno istupio iz članstva ne može se ponovo učlaniti u Sindikat prije isteka šest mjeseci od datuma kada mu je članstvo prestalo, osim u iznimnim slučajevima o kojima odlučuje ovlašteno tijelo Sindikata.
- 8) Po prestanku članstva član je obvezan vratiti člansku karticu. Ako član po prestanku članstva zbog dobrovoljnog istupanja, isključenja, odlaska u mirovinu ili otkaza ne vrati člansku karticu, Sindikat ima pravo od njega potraživati primjerenu finansijsku naknadu.

Za sva ostala pitanja primjenjuju se odredbe Pravilnika o članstvu.

PRESTANAK ČLANSTVA

RAZLOG:

Datum:

Potpis povjerenika:

Potpis bivšeg člana:
(u slučaju isključenja)

Nakon prestanka članstva ili odlaska člana iz podružnice evidencijski listić treba vratiti u Tajništvo Sindikata.

Utjecaj Sindikata na plaće zaposlenih

Što bi bilo s našim plaćama kad ne bi bilo Sindikata legitimno je pitanje ako znamo da Sindikat zaposlenicima u sustavu, na svim radnim mjestima, izravno osigurava oko 30 % ukupne plaće.

U pregovorima i kroz kolektivne ugovore Sindikat osigurava očuvanje osnovice za izračun plaće te dodatke na plaću za zaposlenike u sustavu. Sindikat se pritiscima i industrijskim akcijama bori za očuvanje

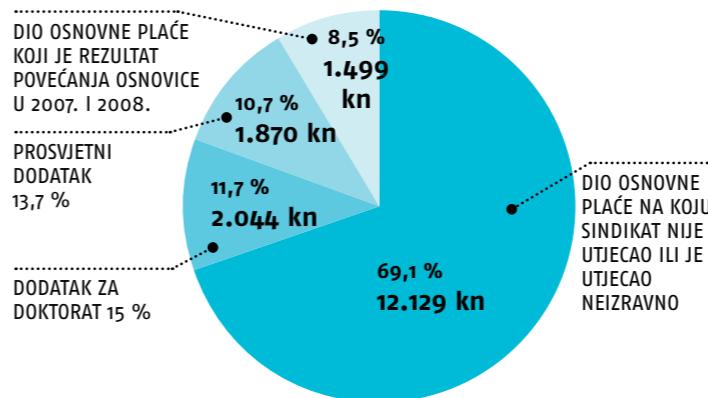
materijalnih prava zaposlenika u sustavu. U ovoj ekonomskoj krizi doživjeli smo značajan udar na naše plaće i naša prava, ali da nije bilo Sindikata taj udar bi bio i veći, jer interes radnika ne bi imao tko zastupati. Na koji način Sindikat utječe na plaće zaposlenika u sustavu, pogledajte u prikazu koji donosimo u nastavku.

ASISTENT

S DOKTORATOM, 6 GODINA STAŽA

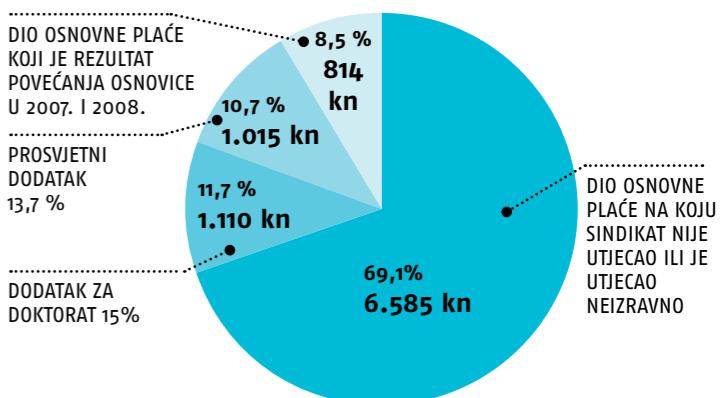
TRENUTNA MJESEČNA BRUTO PLAĆA **17.542 KN**

DA NIJE BILO DJELOVANJA SINDIKATA, BRUTO PLAĆA BILA BI
MANJA ZA 31 %, ODNOŠNO **5.413 KN**

TRENUTNA MJESEČNA BRUTO PLAĆA **9.524 KN**

DA NIJE BILO DJELOVANJA SINDIKATA, BRUTO PLAĆA BILA BI
MANJA ZA 31 %, ODNOŠNO **2.939 KN**

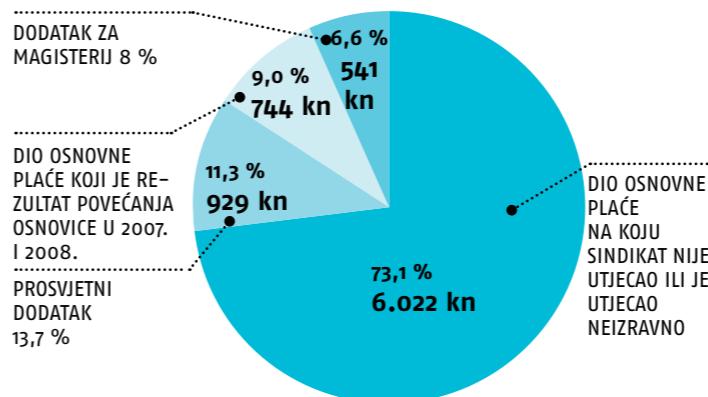

VODITELJ RAČUNOVODSTVA/UPRAVNI-STRUČNI SAVJETNIK

S MAGISTERIJEM, 15 GODINA STAŽA

TRENUTNA MJESEČNA BRUTO PLAĆA **8.236 KN**

DA NIJE BILO DJELOVANJA SINDIKATA, BRUTO PLAĆA BILA BI
MANJA ZA 27 %, ODNOŠNO **2.214 KN**

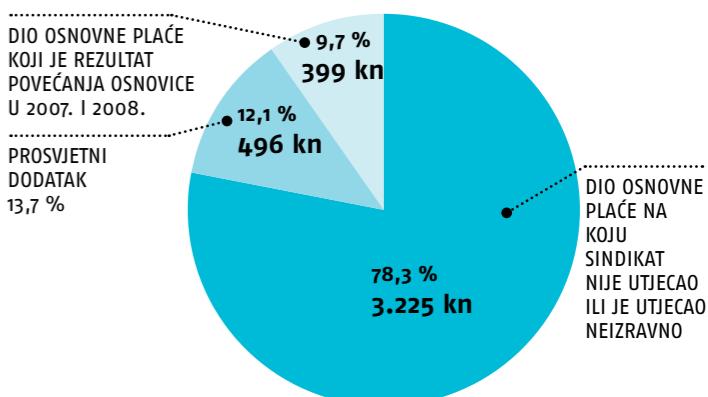

RADNA MJESTA 4. VRSTE (ČISTAČICA...)

36 GODINA STAŽA

TRENUTNA MJESEČNA BRUTO PLAĆA **4.199 KN**

DA NIJE BILO DJELOVANJA SINDIKATA, BRUTO PLAĆA BILA BI
MANJA ZA 22 %, ODNOŠNO **895 KN**

Najveća vrijednost Sindikata su njegovi članovi

Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja ponosi se činjenicom da u svome članstvu ima veliki broj uglednih osoba iz akademske zajednice, političkih struktura i javnog života. U članove Sindikata tako ubrajamo brojne sadašnje i bivše rektore hrvatskih sveučilišta, mnoge ministre u Vladama RH, kao i cijeli niz vrhunskih znanstvenika. O svojim razlozima za članstvo u Sindikatu mnogi od tih uglednika su se i javno očitovali. Zahvaljujući potpori i aktivnom zalaganju svojih članova, Sindikat znanosti svih ovih godina uspješno štiti prava i promiče položaj djelatnika u znanosti i visokom obrazovanju.

Prof. dr. sc. **Ivo Bičanić**,
u mirovini

Zašto sam član Sindikata?

Bio sam član Sindikata znanosti od njegovog osnivanja do nedavnog umirovljenja (sa 65 godina jer mislim da je to u redu). Četiri su razloga za moje članstvo, koje je bilo pasivno. Prvo, mislim da sindikati imaju važnu ulogu u kapitalizmu i da njihov rad treba podržati. Drugo, mislim da je moralno vrlo upitno biti 'free rider' kolektivnog pregovaranja – imati koristi od kolektivnog pregovaranja, ali ne biti član sindikata koji pregovara. Treći je razlog taj što sam radio na Ekonomskom fakultetu gdje sam iz profesionalnih razloga često dolazio u sukob s nekim moćnicima. Stoga sam vjerovao da me Sindikat može zaštiti od samovolje i retrubacija. Četvrti razlog je taj što mi se činilo da čelnici Sindikata dobro rade, da su temperamentni i agilni i da javno iznose mišljenje. Sindikat je uglavnom opravdao moja očekivanja, mada mislim da bi trebao više pažnje posvetiti nuđenju vanjske pomoći članovima s lokalnim problemima jer su lokalni sindikalisti često mlađi članovi akademske zajednice koji u uvjetima lokalnih napetosti možda i ne mogu najbolje raditi.

“Politika rezanja potrošnje – povijest jedne opasne ideje”

Predstavljamo Vam hrvatsko izdanje knjige **Politika rezanja potrošnje: Povijest jedne opasne ideje**, autora Marka Blytha, profesora međunarodne političke ekonomije na američkom sveučilištu Brown

O KNJIZI

Riječ je o vrlo hvaljenoj i u svjetskim krugovima zamijećenoj knjizi ekonomske tematike. Knjiga na vrlo dokumentiran i jasan način kritički analizira trenutno prevladavajuću ekonomsku politiku u Europskoj uniji u čijoj se srži nalazi rezanje državne potrošnje, ukidanje socijalne države i smanjenje standarda građana. Knjiga donosi izvrstan okvir za razumijevanje trenutnih ekonomsko-političkih problema u kojima se Europa nalazi te se iz nje mogu izvući i brojna upozorenja za Hrvatsku.

Knjigu je s engleskog preveo dugogodišnji ekonomski novinar i kolumnist g. **Ratko Bošković**, predgovor hrvatskom izdanju napisao je prof. dr. sc. **Rajko Odobaša** s Pravnog fakulteta u Osijeku, a pogovor hrvatskom izdanju napisao je prof.

dr. sc. **Boris Cota** s Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. Izdavač knjige je Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja.

POHVALE POZNATIH STRUČNJAKA:

“Od svih nedaća koje su se izrodile iz globalne finansijske krize, nijednu nije bilo tako lako izbjegići kao što se moglo izbjegići ideju da je politika rezanja potrošnje jedini izlaz. ... Blyth kroči novim stazama prepirčavajući intelektualnu povijest te neuspješne ideje, otkrivajući nam kako je ista uspjela opčiniti ekonomiste i političare.”

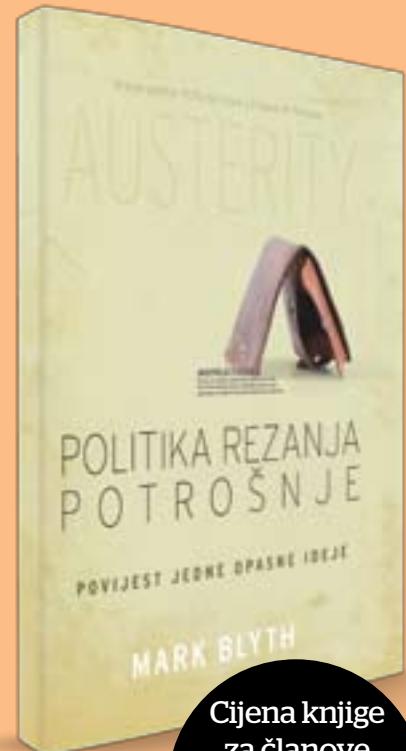
Dani Rodrik, The J.F.K. School of Government, Harvard University

“Jedna od osobito dobrih stvari u knjizi Marka Blytha *Politika rezanja potrošnje: povijest jedne opasne ideje* je kako on prikazuje uspon i pad ideje o “ekspanzionističkom stezanju”, tvrdnje da rezanje potrošnje doista može voditi k porastu domaćeg proizvoda.”

Paul Krugman, The New York Review of Books

Knjiga godine 2013. po izboru Financial Timesa!

Za dodatne informacije u vezi narudžbe javite se na e-mail: maja@nsz.hr.
Više informacija o knjizi možete pronaći na: <http://www.nsz.hr/news/politika-rezanja-potrosnje-povijest-jedne-opasne-ideje/>

Cijena knjige
za članove
Sindikata iznosi

60 kn